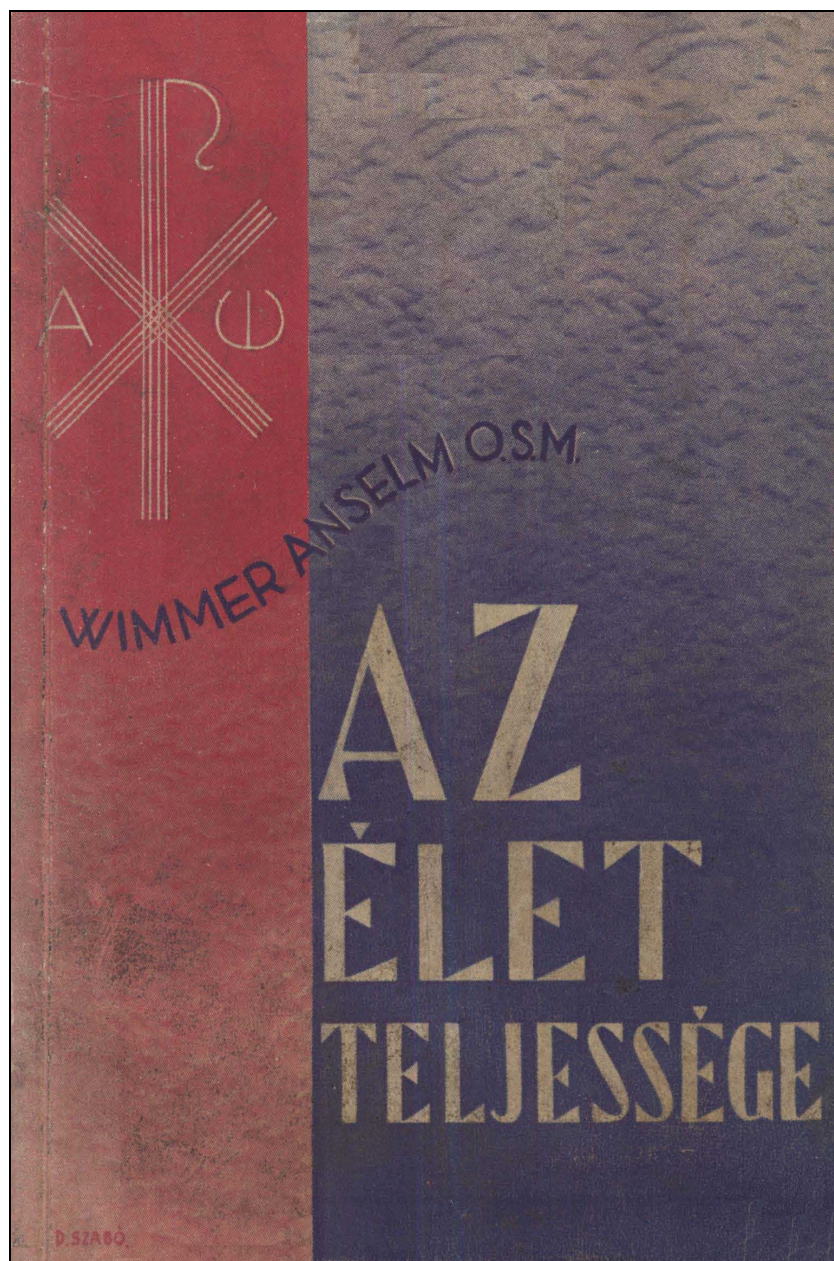

Wimmer M. Anselm
Az élet teljessége
Gondolatok a katolikus életstílusról

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Wimmer M. Anselm
Az élet teljessége
Gondolatok a katolikus életstílusról

Ex parte ordinis nihil obstat, quominus opus cui titulus „Az élet teljessége” a Rev. P. Anselmo M. Wimmer ordinis nostri sacerdote conscriptum imprimatur.

Fr. Cyrillus M. Marchi
Rector-Provincialis Ordinis Servorum B. M. V.

Nihil obstat.
P. Franciscus Zsiros S. J.
censor dioecesanus.

Nr. 5074/1938. Imprimatur.
Strigonii, die 28. Nov. 1938.
Dr. Joannes Drahos
vicarius generalis.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv Budapesten jelent meg 1939-ben, a Korda R. T. kiadásában. Az elektronikus változat a Korda Kiadó engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Korda Kiadónak.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Bevezető.....	4
Az új bálvány	5
A régi Isten.....	8
A kiküldöttek	12
Az egy szükséges	16
Az egy elkerülhetetlen	20
Az Isten és a lélek	25
Az Egyház és a lélek	29
Az élet teljessége.....	34
a) A liturgia mint gondolat.....	34
b) A liturgia mint cselekedet.....	38
c) A liturgia kihatása az életre	43
Szakítsunk a múlttal?	46
Az életművészet szakramentuma	51
Az örökké alkotó Isten eszköze	55
Az élet teljességének géniusza.....	58
Az élet teljességét keressük	64

Bevezető

Legyen szabad arra utalni, hogy ennek a könyvnek az alapját azok a konferenciabeszédek képezik, amelyeket az 1938. év nagybőjtjében tartottam az Angolkisasszonyok budapesti Sancta Maria Intézetébe meghívott közönség számára.

Eredetileg nem gondoltam arra, hogy e konferenciabeszédeket könyv formájában bocsássam a nyilvánosság rendelkezésére. De miután erre mérvadó személyiségek szólítottak fel, eleget teszek kívánságuknak és kérem, fogadják e szerény munkát ugyanazzal a jóindulattal, amellyel a nagybőjti konferenciabeszédeket tüntették ki.

A szentséges Istenanya, a katolikus életművészet génusza áldása kísérje e könyvet és juttassa el mindenhová, ahol őszinte jóakarattal nem keresnek egyebet, mint az élet teljességét.

Balatonalmádi, 1938 Szent Ágoston ünnepén.

a Szerző.

Az új bálvány

Mind az egyesek, mind a nagy összességek, tehát a nemzetek és az azokat egy egységbe összefoglaló emberiség életének meglepően gazdag és kimeríthetetlen változatossága a hatás és visszahatás történelmet alkotó törvényére van felépítve. Ezt tapasztaljuk akkor és különösen akkor, mikor az eszmék és a kultúrák fejlődésével és azokkal az utakkal foglalkozunk, amelyeket ezeknek végig kell járniuk, hogy küldetésüknek megfeleljenek és az Istentől kitűzött céljukat elérjék. Egy eszme, egy elgondolás kipattan a folyton kutató és új irányokat kereső emberi agyból, elindul útjára, százakat, ezreket, néha milliókat hódít meg és így keletkezik az új irányzat, amely széles hullámú hömpölygéssel árad el az emberiségen és elsodor mindent, ami útjába áll és az áradat ellen való úszást kísérli meg. De az áradat eleinte ellenállhatatlannak bizonyult kihatása nem végleges és nem az utolsó szó, amelyet nem lehet megfellebbezni. Megfellebbezi azt az a közismert törvény, amely minden khatásra, és minél általánosabb és túltengőbb az, annál hamarabb, egy természetes visszahatást következtet, hogy helyrehozza az elkövetett hibákat és megszüntesse az ártalmas túltengéseket.

Erre az állításra a bizonyítékot nem kell a messze távolban keresnünk. A viharosan lezajlott utolsó negyedszázad története több mint elegendő bizonyítékot szolgáltat. A nagy világegést megelőző esztendőkből a technika oly rohamosan fejlődött, hogy az emberiség csak lihegve tudott vele lépést tartani. És hogy a technika minden kétségen kívül nagy vívmányainak mily sok esetben véresen irtózatossá és megrendítően gyászos jelentősége lehet, azt szintén a világháború állította kézzelfoghatóan a szemünk elé. Pedig ez csak a kezdet volt. A világháború rombolt és a romokat el kellett távolítani, helyükbe újat, jobbat és tartósabbat kellett építeni. Az ideges kezű, sietős emberiség megint a technikához fordult és az örületes fejlődés ijesztő ütemben rohant tovább és oly eredményeket ért el, amelyek a világháborúban használt eszközöket, amelyekre annakidején oly büszkék voltunk, a nevetségességig teszik lehetetlenné és egy új háború esetére oly kilátásokat nyújtanak, amelyek előtt megborzadunk.

Mi sem természetesebb tehát, mint az, hogy a technika az emberiségnek egy új bálványt adott, amelyet „Anyag”-nak nevezünk, és amely előtt az emberiségnek azért kellett imádó hódolattal térde hajtania, mert szüksége volt az új bálványra és mert félt tőle. Szüksége volt rá, mert a gondtalan jólétet, a kényelmes életet, az ittas mámort és az ittlétben való elhelyezkedést csakis az istenített „Anyag” tudja biztosítani; félt tőle, mert elég alkalma volt tapasztalni, hogy ugyanaz a modern bálvány, amely az egyik kezével jólétet, elképzelhetetlen fényűzést és gondfelelt életet tud nyújtani, a másik kezével egy szempillantás alatt évszázados kultúrákat semmisít meg és egész nemzeteket juttat koldusbotra.

Így keletkezett az az áradat, amelyet az „Anyag” zúdított reánk és amelyet idegen szóval „materializmus”-nak nevezünk.

Az áradatot az emberek ujjongva köszöntötték, új korról, új életről, új boldogságról beszéltek és lelkesedéssel vetették magukat bele a tornyosuló, vízözönszerű hullámokba.

És az új kornak ez a vízözönje elnyelte őket. Menthetetlenül.

A technika vívmányai egy végtelen hatalmas ellenséggel szaporították azoknak a valóságoknak a számát, amelyek ellen az emberiségnek teljes erejéből kell küzdenie, ha meg akarja állani a helyét az életben. Az új ellenség a Gép, amely egymaga végzi százaknak a munkáját és így fölöslegessé teszi az embert. A mindinkább elhatalmasodó és tökéletesedő Gép körül megkezdődött a küzdelmek leganyagiassabbja: a fölöslegessé váltak harca az elhelyezkedésért és a mindennapi kenyérért. Ezt a harcot irgalmatlan kegyetlenséggel vívják ma is és a harcképtelenné váltak százezrei és milliói, a munkanélküliek, azok, akiknek már nincs veszténivalójuk, ellepik az egész világot és a barbár kommunizmus romboló tantételeinek válnak gyűlöletet szító apostolaivá.

De az áradat nemcsak azokat nyelte el, akik nem bírták végigvívni a mindennapi kenyérért folytatott harcot, hanem azokat is, akiket az új bálvány, az Anyag bőségesen megáldott és akik korlátlanul élvezhették a jólét minden kábító előnyét. Mert az Anyag nemcsak akkor öl, ha megvonja az áldozataitól a legszükségesebbet, hanem akkor is, és akkor leginkább, ha imádoit a fényűzés beláthatatlan lehetőségeinek átkával sújtja. Mert ebben az esetben a szónak legszorosabb értelmében jólétbe fullasztja őket és elfojtja bennük azt, ami a legértékesebb az emberben: a lelket.

És hogy ez mit jelent, azt a világháborút követő években láttuk a legjobban. Ezekben az esztendőkhöz tombolta ki magát a legeszeveszettebben a materialista világnézet, az élvezet és az anyagiasság egyoldalúság irányzata. Ugyanabban az időben ünnepelte a munkanélküliség a legszomorúbb orgiáit és ugyanebben az időben árasztották el a világot a gyilkosságok, az öngyilkosságok, a kollektív és az egyéni becstelenségek, a forradalmak és a világfelforgató bolsevizmus piszkos hullámai, és pedig oly mértékben, hogy a közösségek élete bizonytalanná, az egyéneké pedig elviselhetetlenné vált.

Ekkor vált nyilvánvalóvá, hogy az Anyag mérhetetlen áldozatokat követelt, hekatombákat, a nélkül, hogy kellő ellenértéket nyújtott volna.

És ugyanekkor derült ki, hogy a világkrízist csak anyagiasság megoldásokkal nem lehet leküzdeni, hogy más eszközökhöz kell nyúlni, olyanokhoz, amelyek egyedül képesek az elfojtott lelkiség válságát segíteni.

*

Komolyan gondolkodó és éleslátású emberek arra is hamar rájöttek, hogy a lelkiség, vagy jobban mondva a lélek, a század lelkének krízise többet jelent, mint csupán egy bizonyos időhöz kötött kultúra, mondjuk a huszadik század kultúrájának a válságát. Belátták, hogy itt már nemcsak kulturális válságról, hanem az emberi léleknek a keserves vajúadásáról van szó, annak a léleknek, amelyet az Anyag által reánk zúdított áradat elszakított Teremtőjétől, az egyetlen életforrástól és amely éppen ezen elszakadás révén vált képtelenné az embernek azokat az erőket bocsátani rendelkezésére, amelyek nélkül a mai korban amúgyis nagy igényeket támasztó élettel megküzdeni nem lehet.

Vallásos krízisről kellett tehát beszélni. És ekkor egy félreértés támadt. A rövidlátók és olyanok, akik nem szeretnek tárgyilagosan gondolkodni, a vallás válságáról polemizáltak és azt hirdették, hogy nem az Istenétől megfosztott emberi lélek jutott csődbe, hanem a vallás, amely már nem képes a modern ember lelkét meghódítani és annak sokirányú igényeit kielégíteni.

Ezek az emberek nyilvánvalóan nem értették meg, hogy itt nem a vallás csődjéről, hanem az Anyag okozta károk kihatásáról van szó.

Az elanyagiasodás, mint már említettem, az elviselhetetlenségig fokozta fel a létért, a megélhetésért való küzdelmet. Ez a küzdelem az ember, különösen pedig a proletár osztálynak minden erejét és minden percét olyannyira igénybe vette, hogy számára fizikai lehetetlenséggé vált a lélekkel való foglalkozás. A sok nélkülözés, csalódás, gond és nehéz munka elkésérítette és kimerítette a tömegeket, úgyhogy a vallásos problémákkal való foglalkozás már e miatt is majdnem lehetetlenné vált, vagy legalább is végtelenül megnehezedett. A lélekkel való foglalkozás a legnagyobb igénytelenség esetében is egy bizonyos fokú összeszedettséget, nyugalmat és lendületet követel meg; olyan feltételek, amelyeket a létükért küzdő százezrek és milliók nem valósíthattak meg. Ennek a körülménynek a természetes következménye a lelkek ellaposodása, a vallásos problémák iránt való érdeklődés csökkenése, a kötelességtudás, az élet nagy kérdéseire való beállítás és az erkölcsi felfogás ijesztő elfajulása volt.

Fokozta ezt a lehetetlen helyzetet azoknak az aknamunkája is, akik a válságos időket arra használták fel, hogy a tömegeket lázítsák és saját becstelen céljaikra használják ki. Így keletkeztek az Isten és a tekintély ellen irányított mozgalmak, amelyek a lehetetlent is megkísérelték, hogy az Isten-fogalmat kiszakítsák a nemzetek öntudatából és mindazokat a társadalmi tényezőket aláássák, amelyek ennek a mozgalomnak állottak útját.

Azon, hogy a munkás- és proletártömegek ennek a kísértésnek sokszor és sok helyen nem tudtak ellenállni, ne csodálkozzék senki. A nyomor és a gond, különösen pedig a munkanélküliség túl nagy volt ahhoz, hogy a tömegekben meg lehetett volna az a higgadság és körültekintés, amely nélkül a bolsevista mozgalmak cselszövényes lényegét megismerni nem lehet. Tehát nem a vallás vesztette el régi vonzóerejét és mondott csődöt, hanem a tömegek váltak a világválság és a bomlasztó mozgalmak áldozataivá.

Az egyoldalúan anyagi gondolkodás azokat is elvakította és elszakította Istenüktől, akik az anyagi jólétnek minden előnyét élvezték és akik egyáltalán nem hivatkozhattak arra, hogy az életküzdelemmel járó kimerülés akadályozza őket a lelki problémákkal és az örökkévalósághoz vezető utakkal való foglalkozásban.

Ezekről a körökről, amelyeknek kötelességük és jól felfogott érdekük lett volna a helyzetet idejekorán felismerni, elmondhatjuk, hogy az anyagi jólét és a szerencsés konjunktúra fénye őket teljesen elvakította, ami a szociális helyzet megítélését illeti, és beléjük fullasztotta a lelket. Ezek a körök már a világháború előtt is liberálisan gondolkodtak, és pedig azért, mert a vallásos gondolkör az élet élvezeteiben és abban a mértéktelen önzésben, amely a jólét fenntartásához és féktelen fejlesztéséhez szükséges, csak akadályozta volna őket. A liberális gondolat, amely a vallást, mint praktikus jelentőségű értéket kikapcsolta az életet alakító tényezők összességéből, elszakította őket az Istentől és az örökkévalóság tudatától, beletaszította őket az ittlét csak anyagi feladatainak szédítő fergetegébe, eléjük dobta a földi lét élvezetének sokszoros lehetőségét és arra készítette őket, hogy csak ezeket a tényezőket tartsák annak az egyedüli értéknek, amelyért élni és küzdeni érdemes.

A kettős következmény, amelynek oly gyászos jelentősége van, nem maradhatott el. Az Anyag által, a sors nem tudom miféle intézkedése folytán, előnyben részesültek, elszakadtak azoktól az embertársaiktól és velük ellentétbe kerültek, akikkel a kor bálványa, az Anyag mostohán bánt el és így megkezdődött a marxizmus által is elősegített osztályharc, amely számtalan és véres áldozatot követelt és követel még most is. Az Istentől való eltávolodás által felbomlott az emberiség családjának az egysége és bebizonyosodott, hogy minden emberi közösség véres harcok árán képzett osztályokra bomlik fel akkor, ha az emberiség elfeledkezik arról, hogy ő az egy és a közös mennyei Atyának egységes családja.

A másik következménynek is meg kellett valósulnia. A liberálisan gondolkodó körök teljesen elanyagiasodtak, elszakadtak az Istentől és az örökkévalóságtól, elvesztették életük egyensúlyát és keserves csalódások révén rájöttek arra, hogy az anyag nem elégít ki és nem tudja fenntartani bennük azt az éltető meggyőződést, amely nélkül az élet terhet alig és csak kínosan lehet elviselni. És így került az Istentől elszakadt liberális ember ellentétbe saját magával és az élettel.

Ebben az esetben sem a vallás mondott csődöt, hanem azok, akik minden felvilágosodottság ellenére sem látták be, hogy a vallás nemcsak egy szellemes és végtelenül sokoldalú, mindent összefoglaló gondolat, hanem jóval több: az az éltető erő, amelyet maga a Teremtő áraszt ki és amellyel mindazoknak töltekezniük kell, akik igazán és komolyan élni akarnak.

Az Anyag, a mai nap bálványa meghódította az emberiséget az anyagi gondolkodásnak és oly világnézetet alkotott, amely sem mint gondolat nem állta meg a helyét, mert kizárta hatásköréből a végtelent, sem mint életművészet nem vált be, mert ha a technika vívmányaival elő is segítette a civilizációt, lehetetlenné tette a kultúrát azáltal, hogy az emberekbe fojtotta a lelket. Tehát csődöt mondott, mégpedig a lehetőségek egész vonalán.

És miután, mint azt a történelem is bizonyítja, minden kihatás visszahatással jár, úgy az emberiség is felocsúdott az anyagi gondolkodás kábulásából és ráeszmélt arra, hogy vissza kell térnie a lélekhez és azon keresztül az Istenhez.

Ennek az áldásdús visszahatásnak a megvalósításában és éber felfokozásában nagy része volt az istenhű katolikus társadalomnak, egyáltalában a világegyháznak, amely a lelkiség és a lelki kultúra, az Istenbe vetett hit és az isteni elvárásnak megfelelő élet szépségét és szükségességét a modern apostoli munkásság minden eszközével addig tárta az emberiség elé, míg sikerült egy ellenáramlatot teremteni, amely manapság már olyan erős, hogy a világnak, még azoknak az elemeknek is, amelyeknek érdekük a társadalmi és erkölcsi rend ellen irányított mozgalmakat fenntartani, az ő létezésével és messze elterjedő kihatásával számolniuk kell.

Hála Istennek, ma már annyira vagyunk, hogy jogosan beszélhetünk vallásosan lelkes visszahatásokról, amelyek a nemzetek és a kultúrák életében nem kis nyomot hagynak hátra és amelyeknek köszönhetjük, hogy a világszerte erősen veszélyeztetett nemzeti öntudat felébredt és vallásos, krisztushű törekvésével meggátolta az Anyag-bálvány államvallásának, a világot romboló és életet vérbe fojtó bolsevizmusnak a továbbterjedését.

Az anyagi életfelfogás, a materializmus által reánk zúdított vízözön apadófélben van. Az ellenáradat, az Istenhez és az Ő szent törvényeihez való visszatérés napról-napra nagyobb méreteket ölt. Értsük meg és értékeljük helyesen a helyzetet, amennyiben bekapcsolódunk az ellenáradatba, kezünkbe ragadjuk Krisztus keresztyét és apostoli tevékenységünk által mindazokat részesítjük az ő soha el nem halványuló fényességében, akiknek a lelke éppen azért fonnyadt el és lett majdnem életképtelen, mert oly sokáig nélkülözte az egyedül éltető világosságot.

A régi Isten

A kihatás visszahatást szült és manapság számtalan olyan ember van, aki már régen belátta, hogy az elanyagiasodott gondolkodás a kultúrák és a nemzetek romlásával jár. Ezek a számtalanok azt is tudják, hogy valaminek történnie kell, hogy a visszahatást, a lelki értékek felé való fordulást mindenesetre termékenyvé kell tenni, mert különben nem lesz képes ellenáradattá dagadni és a materializmus és a bolsevizmus által okozott károkat jóvátenni.

A józan és áldást ígérő visszahatás embereit, felelős elemeit azonban figyelmeztetni kell arra, hogy fontolják meg, még mielőtt apostoli munkájukat elkezdenék, azokat a veszélyeket, amelyeknek az ő társadalommentő tevékenységük mindaddig ki van téve, amíg nem találták meg azt az egyedüli megoldást, amely a legtermészetesebb és amelyről oly sokan szoktak megfeledkezni.

A veszély, amelyről itt szó van, az egyénben magában rejlik, teljes magárahagyatottságot jelent és önkényszerű, teljesen egyéni megoldásokhoz vezet, amelyek rendszerint azért nem megbízhatók és nem kielégítőek, mert nincs meg a biztosíték arra, hogy megfelelnek az igazságnak és a valóságnak.

A magárahagyott egyénnek ugyanis nem áll más eszköz a rendelkezésére, mint a jóakarát, amellyel a lelkiség értékeit és az örök igazság fényes ragyogását keresi. Elfordult a materializmustól, mert úgy testileg, mint lelkileg tönkre tette és felőrölte, a lelkiekre összpontosította minden erejét és minden törekvését, megkísérelt hozzáférközni lelkéhez,

leszállani annak mélységeibe, hogy ott találja meg azokat a tényezőket, amelyekben az élet értéke és jelentősége rejlik. A kérdés most csak az, hogy megtalálja és megtalálhatta-e lelkében a keresett értékeket. Minden bizonnyal rábukkant lelke mélységeiben az ott rejtőző, az Isten és az örök élet után való vágyra, kétségkívül megcsapta őt ott a legértékesebb „nagyravágyás”, a tökéletes lelki fejlődés után való vágyakozás szele, amely idővel viharra fejlődhet és nehéz válságokat okozhat, egész biztosan meglepte őt, az ilyfajta dolgokhoz nem szokottat, a lelki fejlődésre való kilátás, amelynek a lehetőségei majdnem azonosak a végtelenséggel. Mindez és sok más egyéb lelki „újdonság” mély és hathatós benyomást tett rá és felgerjesztette benne a vágyat az új élet után. De mindez nem elég. Ezeken a belátásokon kívül, amelyek egyébként máris nagy előrehaladást jelentenek, tudni kell azt is, hogy miképpen lehet a léleknek az Isten után való vágyát kielégíteni és hogy mily módon lehet a lelki fejlődést nemcsak megindítani, hanem fokozni és célhoz vezetni. És ezekre a kérdésekre a lélek már nem válaszolhat, mert ezekben a dolgokban már ő maga is vezetésre szorul, és pedig annak a vezetésére, aki a teremtés útján maga adta meg a léleknek ezeket a minden várakozást felülmúló lehetőségeket. Az pedig, hogy az egyedülálló, a maga magános útját járó egyén, aki csakis a saját jobb belátása szerint cselekszik, a lélek vezetőjéhez, az Istenhez irányító utat a saját erejéből megtalálja, az annyiban lehetetlen, amennyiben a Teremtő maga egész más megoldást adott, amelyet minden Istent és lelki értékeket kereső egyénnek el kell fogadnia.

Ennek a ténynek a nyomában jár a kézzelfogható eredménytelenség, amely nagyon könnyen a materializmushoz való visszaesést hozhatja magával.

Az eredménytelenség nem maradhat el, mert az ember, aki az említett visszahatás révén végre felfedezte lelkiségét és annak igényeit, saját erejéből nem képes ezeket kielégíteni. Teremthet ugyan magában egy bizonyos, de nagyon is korlátozott lelki kultúrát, el is juthat egy bizonyos istenfogalomig, amely majd az észadta belátásoknak fog megfelelni, de nem képes – és ebben áll az ő sikertelenségének lényege – az Isten és a lélek között létrehozni a személyes kapcsolatot és a lelki fejlődést túlfokozni azokon a határokon, amelyek a természetes életrendet a természetfeletti életrend végtelenségétől elválasztják. És miután őt csak a végtelen elégítheti ki, így életében oly űr marad, amely mindig tátongóbb és mindig nyugtalanítóbb lesz, abban a mértékben, amelyben az élet folyamán a végtelen, az egyedül maradandó, tehát örökkévaló utáni vágy fokozódik.

Ezzel a sikertelenséggel együtt jár a lelkiektől való újabb elfordulás és az irántuk érzett közömbösség, amely vagy visszavezet az anyagi világ nézet karjaiba, vagy elkeseredett önhasonlást okoz. Ez annál komolyabb probléma, mert azok számára, akik a materializmust felváltó, a lelkiség felé irányult visszahatást nem tudták kihasználni, menekvés és más megoldás alig van, hiszen alig remélhető, hacsak az Isten különös kegyelme nem lép közbe, hogy egy emberben, akinek a lelki megújódás munkája nem sikerült, annyi bátorság legyen, hogy újra megkísérelje a lelki értékek keresését.

*

Az út, amely a lelket Istenhez és így az összes problémák megoldásához vezet, Jézus Krisztus, az emberi nem Megváltója, aki azért is lett emberré, hogy a tévelyekkel és bizonytalansággal vajúdó emberiségnek megadja a bűntől, az értéktelenségtől, a jelentéktelenségtől való szabadulást és a mérhetetlen lelki fejlődés, az Istenhez való jutás lehetőségeit.

Krisztus Jézus, az isteni Megváltó arról is gondoskodott, hogy az emberek, akik szabadulni akarnak az elanyagiasodott, csak földi értékeket hangsúlyozó és lelket ölő életmód sorvasztó öleléséből, mindenkor és mindenütt megtalálhassák őt. Ez az oka annak, hogy megalapította a katolikus Anyaszentegyházat és megbízta mindazoknak a küldetéseknek a

teljesítésével, amelyek az ő megváltói munkájának a lényegéhez tartoznak és amelyek addig tartanak, amíg ember lesz, aki rászorul az Isten által történt megváltásunk kifogyhatatlan kegyelmére.

Nem szabad azonban elfelednünk, hogy ez a Krisztus alapította Egyház több, lényegesen több, mint egy egyszerű megbízott, aki csak egy átvett küldetést visz véghez. Krisztus az Ő Egyházának többet adott, mint csak küldetést. Neki adta és reá bízta az Ő földi életét, megtette annak a földön tovább élő Krisztus-testnek (Corpus Christi mysticum), amelynek az Ő istenemberi személyisége a feje és amelynek, Szent Pál apostol tanítása szerint, mi a tagjai vagyunk.

Krisztus tehát Egyházában és Egyháza által tovább él és tovább működik itt a földön. A megváltás emberboldogító és emberszabadító munkája tovább folytatódik és mindenki, aki elfordul az „Anyag”-tól, a kor bálványától és belehallgat lelke mélységeibe, hogy ott egy értékesebb és fölényesebb életszimfóniával ismerkedjék meg, mindenki, aki ennek folytán a léleknek meg kívánja adni, ami a léleké és akinek az eziránti elhatározása komoly, kényszerülve van ide fordulni a földön tovább élő Krisztushoz, az Anyaszentegyházhoz, mert csak ő tudja azzal a végtelen életerővel ellátni, amelyet kegyelemnek nevezünk és amely nélkül sem Istenhez jutni, sem monumentális lelkiéletet alakítani nem lehet.

Ez az Egyházhoz, Krisztus misztikus testéhez életerőért és irányításért való fordulás a szó praktikus értelmében nem jelent mást, mint feltétlen bekapcsolódást az Egyház életébe. Mert csak így lehetünk tagjaivá a misztikus Krisztus-testnek és csak így részesülhetünk a Krisztus-testet éltető vérkeringésben, a vele való élet- és sorsközösségben, amely nélkül nem lehet oly életet élni és alakítani, amelynek végkifejlődése és tetőpontja az Istennel való örök egyesülés, tehát az élet céljának legtokéletesebb megvalósulása.

Azok, akik az Egyház életébe bekapcsolódnak, a misztikus Krisztus-test vérkeringésében részesülnek. A kegyelemnek a lüktetése, amelynek kiindulópontja és fenntartója a Megváltó isteni Szíve, átjárja az ő lényüket, megtisztítja őket az élet salakjától, magával ragadja a lelket, lendületet ad életének és oly teljesítményekre, oly gerjedelmekre, oly lelkesedésre és oly önzetlen odaadásra képesíti, amelynek a végeredménye a bűntől, a tökéletlenségtől való teljes elszakadás és a krisztusi életideál megvalósítása.

Ugyanígy részesülnek azok, akik ebbe az életbe kapcsolódnak bele, a misztikus Krisztus-testtel való életközösségben. Eddig csak a saját, egyéni, tehát korlátolt életüket élték annak minden jelentéktelenségével és hátrányával. Csak és merő emberi élet volt az, kitéve a tévelynek, a csalódásnak, a sikertelenségnek és a lelki tengődésnek. A bekapcsolódás által a helyzet megváltozott. Az egyéni élet új keretekbe illeszkedett bele: a krisztusi közösség, a misztikus Krisztus-test lüktető, örök életébe, amelynek, hogy úgy mondjam, alkatrésze lett, amely hozzátartozik a krisztusi közösség tökéletességéhez.

Az életközösség által sorsközösség fejlődik ki, amely az Egyház életében résztvevőknek a legértékesebb kiváltsága. Az egyénnek a sorsa, amely mindennek ellenére teljesen egyéni marad, beleilleszkedik a keresztény életegység, a misztikus Krisztus-test sorsába, részesül annak földi dicsőségében és megaláztatásában, részt vesz annak minden örömeiben és fájdalmában, hogy egykor vele együtt részesedjen az örök megdicsőülésben.

Az élet- és sorsközösség és a Krisztus-test kegyeleműs vérkeringésében való részesülés ahhoz vezetnek, amit a lelki fejlődésnek mindenáron el kell érnie, ha az Istenhez akar jutni: a Krisztushoz való hasonlatossághoz. És ebben az esetben megvalósul az, amit Szent Pál mond: „Az Isten... támasztá a világosságot szíveinkben, hogy megvilágítsa az Isten dicsőségének az ismeretét Jézus előttünk feltáruló arculata által.”¹

És ha mi ennek az isteni Krisztus-arcnak, amelynek ragyogó világossága felgyulladt lelkünkben, a fényességébe tekintünk, akkor megállapíthatjuk, hogy az Istennel való szoros

¹ 2Kor 4,6.

személyes kapcsolat révén, amelyet csak a misztikus Krisztus-test életében való részesülés által sikerült megvalósítani, a mi lelkünk is, a nélkül, hogy elvesztette volna egyéni profilját, ehhez a szent Krisztus-archoz lett hasonlóvá, amely minden lelki arculatnak örök és felülmúlhatatlan mintaképe.

A materializmus által kiváltott visszahatást sikerült tehát egyénileg kihasználni és oly lelki kultúrát alakítani, amely a legmagasabb igényeket is kielégíti, mert a Krisztushoz való hasonlatosságra, az ő lelki arculatára van alapozva.

De ne feledjük, hogy ezt a sikert, amelytől mind az ittlétben, mind az örökkévalóságban minden függ, csak annak köszönhetjük, hogy belekapcsolódhatunk az Egyház életébe és így részesülhetünk a misztikus Krisztus-test közösségében. Mert csak Krisztus az az Út, amely Istenhez vezet és csak azok jutnak el Őhöz, akik ezen az úton járnak.

Most még csak arra a kérdésre kell felelnünk, hogy mit jelent a szó praktikus értelmében az Egyház életébe, a misztikus Krisztus-test közösségébe való belekapcsolódás.

Jelenti elsősorban a Krisztussal, a Megváltónkkal való gondolatközösséget, amelyet ki kell alakítanunk és amely a misztikus Krisztus-testhez való hozzátartozás alapföltétele.

Azáltal, hogy belekapcsolódtunk az Egyház közösségébe, részesülünk Krisztus életében, amelynek alapvető eleme az igazság kimerítő ismerete és birtoklása. Krisztus ismeri és bírja teljes mértékben az igazságot, mert ez nem más, mint az Ő gondolata, az Ő gondolatvilága. Krisztus maga az igazság, és mindazok, akik hozzá csatlakoznak, önkénytelenül beleilleszkednek Krisztus gondolatvilágába, az igazságba és így is részt vesznek az isteni Ige életében. Ennek következtében, ez pedig a kegyelemnek legszebb ajándéka, megismerkedünk a lét legfőbb kérdéseivel és megtaláljuk az azokhoz illő kimerítő feleletet, hozzáférközünk az Isten lényegéhez, amennyiben ezt az emberi megismerés korlátoltsága megengedi, tudomást szerzünk az Isten munkásságáról és annak a teremtesre való kihatásáról, amennyire az emberi felfogóképeség lehetővé teszi, megértjük azt, ami van és azt, ami történik, így közelítjük meg Krisztus gondolatvilágát, hogy annak pazar ragyogásában lássuk a világot. Ezt egyszerűen annak a csodálatraméltóan szilárd és átlátszó, mindent magyarázó hitnek nevezzük, amely kizárólag a kegyelem ajándéka és amely nélkül a Krisztussal való közelségről szó sem lehet.

A misztikus Krisztus-test közösségébe, az Egyház életébe való belekapcsolódás másodsorban a Megváltóval való akaratközösséget jelenti. A krisztusi közösségben csak egy akarat van: Krisztus, a Megváltó akarata. Ez minden emberi akaratnak és akarásnak a tengelye, az irányítója. Ez az akaratközösség, amely a misztikus Krisztus-test mind az öt világrészben oly fényesen megnyilvánuló életének egyik legszebb díszé és legellenállhatatlanabb ereje, az egyén életében is megvalósul, mint az ő krisztusi gondolatvilágában való részvételének természetes következménye. Azok, akik Krisztussal az előbb említett módon gondolatközösségben élnek, ismerik az Ő lényegét, az Ő szándékát, az Ő szellemét, az Ő általa felállított követelményeket és mert ebből az ismeretből kifolyólag látják, hogy mindez jó, mindez tökéletes, mindennek így kell lennie, úgy nem képesek mást akarni és másként akarni, mint Krisztus, és pedig oly mértékben, hogy ez az akaratközösség kihat az ő egyéni életüket illető legjelentéktelenebb csekélységre is. És így valósul meg Krisztus akarata mindenben és mindenkor.

Ezt az akaratközösséget egyébként krisztusi erkölcsnek nevezhetjük, ami minden tökéletes életalakításnak, jellemnevelésnek, lelki fejlődésnek és Krisztushoz való hasonlatosságnak az alaptörvénye. Ez egyszersmind alapvető eleme annak a felülmúlhatatlanul sikerteljes életművészetnek, amelynek az emberiség legnagyobbjait, a szenteket köszönhetjük.

És így még egy közösséget valósíthatunk meg, a legszebbet: az élet közösségét. Azok, akik belekapcsolódnak a misztikus Krisztus-test, mint Szent Pál az Egyházat nevezi, életébe, azok Krisztussal magával lépnek a legszorosabb életközösségbe, és pedig olyannyira, hogy

Szent Pál ebből a közösségből meríti a hasonlatokat, amidőn híveinek a házasság szentségének a lényegét magyarázza.

Ez az életközösség a szentségekben nyilvánul meg és kerete az a szikrázóan pompás liturgia, amelyet csak az Anyaszentegyház tud nyújtani és amelynek gondolatdús, lelki kezdeményezésekben gazdag tartalma csak halvány visszfénye annak a végtelen gazdagságnak, amelynek a jegyében a mi Krisztussal való életközösségünk áll.

A szentségekben, amelyek a földi lét bölcsőtől a sírig terjedő minden szükségletének megfelelnek és azokat a természetfeletti élet magaslatára emelik, hogy megszenteljék (Aquinoi Szent Tamás), Krisztus saját kifogyhatatlan életerejét pazarolja reánk, hogy általa mindig szorosabban magához kapcsoljon, lelkileg fejlesszen, csúcsteljesítményekre képesítsen és így méltóvá és mindinkább méltóbbá tegyen arra az isteni szeretetre, amelynek mi, méltatlan kis teremtmények, az örökkévalóságtól fogva vagyunk tárgya. Így ékelődik bele a mi kisméretű, jelentéktelen életünk az isteni, kegyelemteljes bőkezűség végtelen méreteibe és így éri el, kegyelemtől kegyelemhez fejlődve azt a fokot, amelyet az élet teljességének nevezünk.

Az Anyaszentegyház, a misztikus Krisztus-test nagy megértéssel viseltetik eme életközösség iránt, amelynek forrásai a szentségek, és finom tapintattal, az évezredek kifejlett ízlésével és plasztikus művészetével oly kerettel veszi azt körül, amely teljesen megfelel az ő méltóságának. Értem e keret alatt az egyházi liturgiát, amelynek főtörekvése két évezred óta abban áll, hogy ragyogó árnyéka és kifejezésteljes visszhangja legyen annak, ami a krisztusi életközösségben a lélek és az ő megváltó és megszentelő Istene között megszakadás nélkül történik.

Az Egyház életébe való belekapcsolódás tehát ezt a hármas krisztusi életközösséget jelenti, amelynek összességét katolikus életnek, az élet teljességének nevezzük.

*

Az „Anyag” imádása felőrölte életünket és a várva-várt visszahatás, a nagy pálfordulás, az Anyagtól való elfordulás végre bekövetkezett.

A tömegek megindultak és a lélek felé vették útjukat.

Nekünk szent kötelességünk és jól felfogott érdekünk ezt az alkalmat egyénileg kihasználni és lelkünk igényeit kielégíteni, amennyiben oly lelki kultúrát alakítunk magunkban, amely megfelel a legjogosabb és tárgyilagosabb elvárásnak és az örökkévalóságban is megállja a helyét.

Vállalkozásunk sikerülni fog, de csak akkor, ha a helyes úton járunk.

Ez az út Krisztus.

És ezt az utat csak akkor járjuk, ha tényleg belekapcsolódunk a misztikus Krisztus-test életébe, a katolikus Anyaszentegyház közösségébe.

A kiküldöttek

Mi a misztikus Krisztus-testnek, az Egyháznak vagyunk tagjai és mint ilyenek részesülünk a Megváltó kegyelemteljes életében. Lendületünk, fejlődésünk, Istenhez való közeledésünk, életünk mély tartalma és lelkünk kultúrája, mindezen sok és megbecsülhetetlen érték ennek a részesülésnek a következménye, olyannyira, hogy minden lelki sikerünket és boldogságunkat ennek a kitüntető részesedésnek köszönhetjük.

Ezt a nagyjelentőségű kegyelmet azonban csak akkor érdemeljük meg és csak akkor értékesítjük az Isten szándékainak megfelelően, ha öntudatára ébredünk annak, hogy ez a

misztikus Krisztus-testbe való belekapcsolódás egy új családba, egy nagy közösségbe ékel be minket, amellyel szemben megvannak a mi kötelességeink.

Az új család, a nagy közösség az Isten gyermekeinek az összessége, a mennyei Atya családja, amelyben az első helyet, mint Szent Pál mondja, a Megváltó Fiúisten foglalja el. Az ezzel szemben való kötelességünk a szociális, apostoli szeretet, amelyben e végtelen nagy közösség mindenegybes tagját részesítjük és amelynek következtében készek vagyunk a misztikus Krisztus-test tagjaiért minden áldozatot meghozni.

Ez a szociális és apostoli beállítású szeretet az a kötelék, amely minket, az Isten gyermekeit egymáshoz fűz és ennek köszönhetjük közösségünk egyöntetűségét, erősségét és lelkeket mentő sikereit.

Ez a szeretet visszfénye és egyszersmind kihatása annak a végtelen szeretetnek, amelyben Krisztus részesíti e nagy családnak mindenegybes tagját és amelynek mindazt a kegyelemteljes előnyt köszönjük, amely nélkül lelkünk a Krisztushoz való hasonlatosság felé fejlődni nem volna képes.

És ez a szeretet nemcsak érzelem, amely szép szavakra készlet, hanem főleg erős, férfias akarat, amely értékes és hathatós cselekedetekben nyilvánul meg, amelyek hozzátartoznak lényegéhez.

Egyik főmotívuma ennek a szeretetnek az a hála, amellyel Istennek tartozunk a misztikus Krisztus-test életében való részesülés boldogító kegyelméért és amely arra készlet minket, hogy számtalan más embernek is lehetővé tegyük ezt a boldogságot.

Ez a szeretet mint elszánt cselekedet minden korban másként nyilvánul meg, mert alkalmazkodnia kell a kor szabta körülményekhez és azokhoz a szociális szükségletekhez, amelyek minden időben mások és éppen ezért végtelenül változatosak.

Ha, amint az kötelességünk, tekintettel vagyunk a mai kor szabta különös körülményekre, akkor az Isten nagy családjának a tagjai iránt viselt szeretetünk elsősorban a tömegek vallásos-szociális nyomorának a tárgyilagos megismerésében nyilvánul meg. Ez lesz a kiindulópontja annak a céltudatos szociális cselekedetnek, amelynek a megvalósítása nélkül nem érdemelnek meg, hogy Krisztus kegyelmében részesüljünk.

Mikor ezen a helyen a vallásos-szociális nyomort említem, akkor különösképp azon tömeg lebeg szemem előtt, amely Krisztus keresztyéntől távol áll vagy azért, mert belőle minden vallásos és természetfeletti érzés kihalt, vagy pedig mert még nem is került a Megváltó érezhető közelébe.

Vegyük az utóbbi esetet és foglalkozzunk azokkal, akik még sohasem közelítették meg Krisztust, úgyhogy számukra a Megváltó minden valószínűség szerint a nagy „Ismeretlen”, aki életükben semmiféle szerepet sem játszik.

De ez nincs egészen így. Manapság már nem léteznek tömegek, amelyek számára Krisztus a nagy „Ismeretlen” és amelyek Öröla szentséges nevén kívül egyebet nem hallottak.

A tömegek igenis ismerik Krisztust. Nagyon is sokat tudnak róla, de ez a tudás nem felel meg a valóságnak, mert ennek a forrása nem az igazság, a kinyilatkoztatás, a meghitt keresztyén hagyomány, hanem mindaz a számtalan istengyűlöletet szító tévely és céltudatos elferdítése a tényeknek, amelyeknek a kiinduló pontját azoknál az embercsoportoknál kell keresni, amelyek feladatukká tették, hogy a tömegeket Krisztustól, ha másként nem, hát rágalmozó elferdítések árán, távoltartsák. A távolállók ennek következtében nem ismerik az igazi Krisztus-arcot, az igazi Krisztus-jellemet és személyiséget. Egy eltorzított ál-Krisztussal találják magukat szemben és senki sem csodálkozhatik azon, hogy a tömeg ettől a Krisztus-képtől, amely nem Isten, hanem visszataszító karikatúra, nemcsak elfordul, hanem gyűlöli is és kész azt a legelszántabban üldözni.

Ne gondoljuk azonban, hogy ez az embercsoport nem nélkülözi Krisztust és az Ő kegyelmét! Az említett vallásos-szociális nyomor éppen abban áll, hogy ezek az emberek nem találják a Megváltóhoz, nem részesülnek világosságában és nem erősödnek meg az Ő

kegyelme által. Mindazok, akiknek alkalmuk volt és van ezekkel a körökkel érintkezni, a pinceodúk és férgektől nyüzsgő tömeglakások küszöbét átlépni, saját tapasztalatukból tudják, hogy ezeken a helyeken és ezekben a körökben a legijesztőbb erkölcsi bomlás, a legvadabb, társadalmat veszélyeztető anarchia és gyakran a legelkeseredettebb, a legfeketébb kétségbeesés található.

Ezeket a valóságokat ismerni kell és ezek elől a tények elől nem szabad elzárkózni. Ezekkel a szomorú tapasztalatokkal szemben kötelesség állást foglalni, munkához látni és mindent elkövetni a szánsalomraméltó tömegeknek, amelyek a bolsevizmus bacilusfészkei, a megmentésére.

Nem sokkal kecsgetőbb azoknak a helyzete, akik csak azért állnak távol Krisztustól, mert az idők folyamán elvesztették a vele való személyes kapcsolatot, mert elmosódott a lelkükben a valódi Krisztus-ismeret egykor ragyogó képe, mert az anyagi világ és életfelfogás áradata őket is elsodorta attól a keresztfától, amely azelőtt egyetlen kincsük és gazdagságuk volt.

Ezekben az emberekben elhalt a vallásos öntudat és oly tátongó űrt hagyott hátra, amelyet földi értékkel kitölteni nem lehet.

Itt nem a támadásra kész Krisztus-gyűlölettel találkozunk, hanem azzal a nemtörődömséggel, amely már nem tartja érdemesnek Krisztussal foglalkozni és a hozzá vezető utakat keresni. Ezek a körök a mai kor áldozatai, annyiban, amennyiben, mint azt az első fejezetben említettem, az életért folytatott felőrlő küzdelem nem hagyta meg nekik azt a lehetőséget, hogy Krisztussal behatóan foglalkozzanak, hozzá szorosan csatlakozzanak és az Ő éltető és életre képesítő kegyelemforrásaiból merítsenek.

A vallásos-szociális állapotok ezekben a körökben sem megnyugtatók. A vallásos közömbösség, az apátia nagyon könnyen változhat át támadásra kész Krisztus-gyűlöletté. Az erkölcsi és társadalmi nézetek itt is teljesen az önkény jegyében állanak és a szerint igazodnak, amit a többé-kevésbé előnyös körülmények hoznak magukkal.

Ezzel a ténnyel szemben teljesen helytelen felfogás volna azt a nézetet vallani, hogy az Isten gyermekei nagy közösségének nem kötelessége a távol álló tömegekkel foglalkozni, mert ezek már nem tartoznak a misztikus Krisztus-testhez. Ha igaz is, hogy nem élő tagjai Krisztus közösségének, mert már régen kikapcsolódtak annak éltető vérkeringéséből, úgy az is igaz, hogy mégis hozzátartoznak, mert Krisztus őket is részesítette a megváltásban és mert az ő homlokukat is érintette a Megváltó „fehér vére”, a keresztvíz, amely Krisztus gyermekeivé, Szent Pál szerint testvéreivé tette őket és mert még mindig megvan bennük a lehetőség arra, hogy felocsúdjanak és visszatérjenek Ahhoz, aki a mi életünk üdve és a mi feltámadásunk.

Minket tehát a szeretet elsősorban arra készítessen, hogy az adott helyzetet tárgyilagosan felismerjük, a tények elől el ne zárkózzunk és megfeleljünk arra a kérdésre, hogy hogyan segíthetünk a misztikus Krisztus-test eme elhalt, jobb sorsra érdemes tagjain.

*

A feleletet erre a kérdésre már megadta Krisztus földi helytartója, XI. Pius pápa, midőn létrehozta az „Actio Catholicá”-t.

Az Actio Catholicának a programjában benne foglaltatik mindaz a tevékenység, amelynek a végcélja az eltávolodott tömegeknek a megnyerése. És hogy ez a feladat mennyire reményteljes, azt azok az előkészületek bizonyították a legjobban, amelyek a budapesti Eucharisztikus Világkongresszust előzték meg és amelyeknek a célkitűzése éppen abban állott, hogy megmozdítsák a távolálló tömegeket és odavezessék az Eucharisztia kegyelemteljes valóságához.

Ennek a mozgalomnak a révén ezrek és százezrek találtak egész Magyarországon vissza az Eucharisziához és győződhetek meg arról, hogy a krisztusi kegyelem minden bajnak a gyógyítója és minden életerőnek a forrása.

De ez csak a kezdet volt, amelyre mindenesetre folytatásnak kell következnie.

Ez be is fog teljesedni akkor, ha a távolálló tömegeket nemcsak a felvilágosító vallási propagandának tesszük a tárgyává, hanem a szó praktikus értelmében abban a szociális szeretetben részesítjük, amelyet Krisztustól tanultunk és amelynek következményeként mindent megkísérünk, hogy a tömeg felőrlő anyagi helyzetén segítsünk megfelelő és bevált szociális intézkedések által.

Mert csak akkor, ha az evangélium szavát az evangélium nagyszabású szociális cselekedete és teljesítménye követi, fogjuk a tömeget meggyőzni az isteni igazságról és csak így fog sikerülni neki a sok torzkép után Krisztus valódi arculatát megmutatni, amelynek oly nagy a vonzóereje, hogy annak még a legelvakultabb gyűlölet sem tud ellenállni.

*

Krisztus isteni és örökké vonzó arculatát a tömegeknek az apostoli és a szociális munkásság révén megmutatni oly magasztos feladat, hogy arra csak azok vállalkozhatnak, akiket az Isten kegyelme teljesen áthatott és akiknek ennek révén sikerült saját magukban egy oly lelki kultúrát alakítani, amely minden igényt kielégít és teljesen megfelel az Isten elvárásának.

Mindazoknak tehát, akik közre akarnak működni a kor betegségének az orvoslásán, és a vallásos és a nemzeti jövőndő lelkiismeretes megalapozásában ki akarják venni a részüket, kötelességük elmélyedni, komoly lelkiismeretvizsgálatot tartani és megfelelni arra a kérdésre, hogy sikerült-e nekik oly kiváló lelki kultúrára szert tenni, amely őket ezekre az apostoli feladatokra képesíti. És a lelkiismeretvizsgálatból le kell vonni a következményeket, amennyiben mindenki felteszi magában, hogy a hiányokat a leglelkiismeretesebben pótolja és minden erejével törekszik önmagában oly lelki arculatot alakítani, amely megfelel a Krisztushoz való hasonlatosság eszményképének.

*

A kor szüksége, a tömegek erkölcsi, vallásbeli és anyagi nyomora, amely nagy társadalmi veszélyt jelent, rendkívüli feladatok elé állítanak mindenkit, akiben megvan az ehhez szükséges felkészültség, társadalmi, szociális lelkiismeret és az az őszinte szeretet a testileg és lelkileg sínylődő tömegekhez, amely a Megváltó Szívét töltötte el és amely minden áldozatot lehetővé tesz.

Ezek az emberek nagyra hivatottak. Mert itt arról van szó, hogy részt vegyenek Krisztus embert megváltó munkájában és Krisztusnak, a népek és tömegek Királyának legyenek kiküldöttjei és munkatársai.

Ennél magasztosabb hivatásban csak azok részesülnek, akik arra vannak kiválasztva, hogy mint az Úr papjai a természetfeletti kegyelemvilágot tárják fel a Krisztust kereső tömegek előtt.

Értsük meg tehát, hogy mit jelent az, Krisztus munkájában részt venni, és munkálkodjunk úgy, hogy méltán neveztessünk Krisztus küldötteinek.

Az egy szükséges

Főképpen két ok készítet minket arra, hogy mindenben és mindenütt a lelki értékeket keressük. Az egyik egyéni, a másik társadalmi jelentőségű.

Elsősorban egyéni okok indítanak arra, hogy a lelki értékek felé forduljunk s általuk valósítsuk meg azt a megoldást, amely nélkül életünknek nem volna értéke. Ezeknek az okoknak a lényege abban a vezető szerepben áll, amelyet a lélek játszik az ember életében és amely annyira kihat a lét minden megnyilvánulására, hogy mindenesetre tekintetbe kell venni és az élet alakítását az ő igényeinek megfelelően kell véghezvinni.

Az egyénieken kívül társadalmi okok is kívánják, hogy a lelki értékek felé forduljunk, és pedig azért, mert a társadalmi kérdések megoldásához oly egyének kellenek, akik az élet kérdéseit önmagukban már megoldották azáltal, hogy értékes lelki kultúrára tettek szert, amely minden körülmény között bevált és minden igényt kielégített. Azt, hogy végtelen sok társadalmi kérdés vár megoldásra, hogy még sok társadalmi teljesítmény szükséges a jobb jövő megalapozásához és hogy ebből a munkából mindenkinek ki kell vennie a részét, az előbbi fejezetben mondottak után különösen hangoztatni nem kell.

Forduljunk tehát a lelki értékek felé és ismerjük el, hogy azok fejlesztése és az élet alakításába való bekapcsolásuk az a feladat, amelyet a Megváltó az „egy szükséges”-nek nevez² és amelyben minden egyéb törekvés benne foglaltatik.

*

Hogy Krisztusnak, az isteni Megváltónak mennyire igaza van, azt a tények bizonyítják legjobban.

Ezek közül a legelső a lélek kimerítő ismerete.

A kinyilatkoztatás, az ész világossága, a megfelelő önismeret, az emberi lény tulajdonságai, képességei, teljesítményei és nem oly könnyen kielégíthető igényei azt tanítják és a mellett tesznek tanúságot, hogy a lélek örökéletű, az örökkévalóságra van szánva. Ez az örökkévaló élet hozzátartozik az ő lényegéhez, e nélkül el sem képzelhető és ez képezi igényeinek legmagasabb fokozatát. Az Istenen és a lelken kívül minden más elmúlik, csak röpke tünemény, amely jön és többé-kevésbé hosszú földi lét után eltűnik a nélkül, hogy komolyabb és maradandóbb nyomot hagyna maga után. Azért mondja helyesen Ekkleziasztész: „Mi az, ami volt? Ugyanaz, ami lesz! Mi az, ami történt? Ugyanaz, ami történni fog! ... Az előbbieknél az-émléke nem maradt fenn, de azoké sem fog fennmaradni, akik utánuk jönnek.”³ Az, ami igazán megmarad, az a lélek és mindaz a benső érték, amelyet a földi lét hosszú évtizedei során keserves küzdelemmel kiérdemelt magának. Amiből az következik, hogy mindent ennek az egyedül maradandó, örök értéknek kell alárendelni és az élet minden mulandó értékét úgy kell használni, hogy az a lelket szolgálja és így beleolvadjon ebbe a végtelen értékbe, amely egy örökkévalóságon keresztül lesz boldogító gazdagságunk és a túlvilági életben való létjogosultságunk.

Az élet tapasztalata azt is bizonyítja, hogy a lélek az az egyedüli erő, amely a lét terhet viseli. Csak a lélek képes azt a megterhelést kibírni, amelyet az élet ró reánk és amelynek a súlya alatt minden más tényező összeroppan. És csak a lélek képes ezt a terhet a földi lét évtizedein keresztül hordani, mindaddig, míg el nem érkezett az a bizonyos óra, amely az utolsó és amelyben majd azt kéri számon, hogy ez a teherviselés megfelelt-e annak a stílusnak, amelyet a keresztyét hordozó Megváltó alkotott és amely mindenki számára, aki az örökkévalóságot komolyan veszi, mérvadó.

² Lk 10,42.

³ Préd 1,9–11.

És hogy mennyire igaz az, hogy az élet terhét csakis a lélek ereje képes elviselni, azt annak a példája bizonyítja legjobban, akit az isteni Gondviselés a keresztfá tövébe állított, hogy ott együtt szenvedjen isteni Fiával, a Megváltóval. A Szentséges Szűzet, akit mérhetetlen szenvedései révén méltán nevezünk a „Vértanúk Királynőjének”, csakis az anyai szeretettől és az Isten különös kegyelmétől áthatatott lelke képesítette arra, hogy a kereszttövén megállja a helyét és a kinteljes megpróbáltatás terhe alatt össze ne roskadjon.

Arra a kérdésre, hogy miért csak a lélek képes, mint azt a tapasztalat bizonyítja, az élet terhét viselni, a feleletet abban a valóságban találjuk meg, hogy az élet alakításához szükséges erők a léleknek adattak meg, míg a testi erő kifejtés csak eszköz, amely a lélek kormányzatának van alárendelve. Azonkívül a lélekben megvan az örökkévalóság öntudata, amely arra készíti, hogy a rendelkezésére álló életerőket a legnehezebb körülmények között is úgy használja, hogy azok minden akadályt legyőzzenek és minden nehézséggel megküzdjenek. Teszi ezt a lélek azért, mert el akarja érni célját és a küzdelem árán egy végtelenül gazdag és éppen olyan boldog örökkévalóságot akar magának szerezni, amelyben minden igényei kielégülnek.

A lélek nemcsak hogy viseli az élet terhét, amelynek a súlya alatt minden más tényező összeroppanna, hanem ő meg is küzd minden nehézséggel és képes minden akadályt eltávolítani.

Ez azért oly végtelenül fontos, mert tőlünk nemcsak az kíváncsít meg, hogy az életet elviseljük, tehát nemcsak passzív eltűrésről van szó, hanem az is és főleg az, hogy az életet tartalmassá, érdemteljessé tegyük és fölényesen alakítsuk. Ez pedig csak akkor lehetséges, ha megküzdünk a nehézségekkel, ha a megpróbáltatásokban megálljuk a helyünket és ezeket az istenadta alkalmakat arra használjuk fel, hogy lelki és emberi értékünket és teljesítőképességünket tovább fejlesszük és tökéletesítsük. Ennek a feladatnak a megvalósítására csak a lélek képes, mert csak neki adatott meg az a lendület, az a belátás, az a meggyőződés és az a képesség, amely nélkül az élettel megküzdeni és azt fölényesen alakítani nem lehet. Hogy ez így van, azt Szent Ágoston, a nagy megtért példája bizonyítja a legjobban, aki életét addig nem tudta rendbehozni, míg lelke fel nem ébredt abból a sajnálatraméltó és ártalmas álomból, amelybe őt a vak szenvedélyek ringatták. Az isteni kegyelem idejekorán gondoskodott arról, hogy ez megtörténjék, és ebben a pillanatban a Szent legyőzte afrikai temperamentumának megfelelően lángoló szenvedélyét, rendbehozta életét és oly lendülettel küzdött a továbbfejlődésért, hogy rövid időn belül méltónak találtatott arra, hogy mint egyházatya – és milyen jelentőségteljes egyházatya! – az egész világgal meghallgattassa tanító szavát, amelynek a visszhangja ma is elhallgattat mindenkit, aki Krisztus tanításának mer ellentmondani.

Az örökkévalóságban részesítő, az élet terhét viselő és az élet küzdelmeit küzdő emberi lélek tehát az a tengely, amely körül életünk megfordul, az a tényező, amely az életben egyedül mérvadó és az az érték, amely egyedül marad meg és amely egyedüli gazdagságunk.

Ebből le kell vonni a következményeket annyiban, amennyiben a léleknek készek vagyunk megadni, ami a léleké és amennyiben elismerjük, hogy a lélek életképességétől függ életünk minden sikere és jelentősége.

*

Krisztusnak, aki a lélek gondozását az „egy szükséges”-nek nevezi, az a tény is igazat ad, hogy a lelket sok és nagy veszély fenyegeti.

A fenyegető veszély oly gyakori, oly változatos és oly alattomos, hogy Szent Pál apostol, az emberi léleknek ez a kiváló ismerője, nem győzi figyelmünket erre a körülményre eléggé felhívni és apostoli figyelmeztetésében annyira megy, hogy lelki érdekeinket egy nagyon is

értékes anyagból készült, törekeny edénnyel hasonlítja össze, amellyel éppen e rendkívüli törekenység miatt különös elővigyázattal kell bánni.

E veszélyek egyik legnagyobbja a lélek igényeinek és jogainak teljes elfojtása, amely rendszerint arra vezethető vissza, hogy a modern embert a mai, materiális életnek a fülsiketítő lármája teljesen elkábítja és figyelmét tökéletesen igénybevéve elfordítja a lelki kultúra minden kérdéséről és feladatától. Az ilyen ember, abban a hiszemben, hogy saját érdekeit szolgálja, százszázalékos odaadással munkálkodik a lét anyagi oldalának a kiépítésén és nincs meg a szükséges összeszedettsége, nyugalma és az a bizonyos kifinomult benső hallóképessége, hogy a léleknek, a teljesen elfelejtett léleknek a hangját meghallja és követeléseit meghallgassa. A ma emberének ez a típusa máról-holnapra él, küzdelmei, vágyai és teljesítménye csakis a megélhetés és az életnívó fejlesztésének anyagi kérdései körül fordulnak meg addig az időpontig, amelyben az élet soha hosszabb ideig el nem maradó megpróbáltatásai bekövetkeznek és oly lelki erőfeszítést, ellenállást és életképességet igényelnek, amely csak akkor lehetett volna meg, ha a lélek kultúrájáért és annak felfokozásáért minden megtörtént volna. A lelki ellenállóképesség és lendület hiányában a megpróbáltatások és a csalódások vége az az összeroppanás, amelynek ijesztő példáit napról-napra szemlélhetjük és amely a legkézzelfoghatóbban bizonyítja, hogy nagyon veszélyes dolog a lélek szavát meg nem hallani és a lélek mellett, mint jelentéktelen idegen mellett, akihez semmi közünk, továbbmenni. Mert aki egyszer a saját lelke mellett surran el észrevétlenül, az annak a lehetőségnek teszi ki magát, hogy vele később már nem találkozik, mert végleg elvesztette.

Hasonló veszélyben forognak azok, akik elhanyagolják lelki kultúrájukat. Az ilyenek a lelkiség kérdéseit másodrendű kérdéseknek tekintik, nem veszik túl komolyan és rendszerint abban a véleményben vannak, hogy egypár nagyobb időszakban egymásra következő vallásos teljesítménnyel már mindent megtettek, amire lelküknek igénye és joga van. És nagyon csodálkoznak, ha a lelkiségnek ez a nagyon is primitív foka nem bizonyul elegendőnek akkor, amikor az élet megpróbáltatásai rendkívüli feladatok elé állítják őket. Ilyenkor a vallást okolják elég igazságtalanul sikertelenséggel és egy nagyon is görbe logikával ahhoz a „beismeréshez” jutnak, hogy tulajdonképpen még ezt a keveset sem volt érdemes az Istenért és a lélekért tenni, mert ez nem vezetett ahhoz a fölényes, duzzadó életerőhöz, amelyet felületességükben maguknak beképzelték. Azt azonban, hogy a csak felületesen és csak úgy melleleg ápolt lélekben nem összpontosulnak olyan erők, amelyek igazán életképesé teszik az embert, nem látják be és így nem is jutnak arra a gondolatra, – és ebben rejlik a legnagyobb veszély – hogy a jövőben több és őszintébb gondot kell fordítani a lélek igényeinek kielégítésére.

Vannak olyanok is, akik készakarva fojtják el önmagukban a lélek életét, a lélek legkisebb megmozdulásait. Teszik ezt főleg azért, mert rabjai szenvedélyeiknek, mert teljesen szabadon akarnak élni, mert félnek attól a küzdelemtől, sok áldozattól és komolyságra kényszerítő életstílustól, amely a lélek gondozásával és igényeinek a kielégítésével jár együtt. Az ilyenek a lélek igényeinek a Júdásai, akik a szenvedély okozta kielégülés harminc ezüstpénzéért elárulják lelkük érdekeit. A szomorú belátás órája számukra is üt és akkor megismétlődik a megrendítő Júdás-tragédia: kétségbe esnek, nem találják meg a kivezető utat és ugyanazon lelken mennek tönkre, amelyet már régen más érdekekért áldoztak fel.

Mennyire igaza van tehát a Megváltónak, aki az „egy szükséges”-ről beszél, hogy megvédjen minket azoktól a veszélyektől, amelyek lelkünket környékezik és amelyeknek a fel nem ismerése oly végzetes következményekkel jár!

A mondottakból le kell vonni a következményeket. Tesszük ezt akkor, ha elsősorban ahhoz az elhatározáshoz jutunk, hogy mindig, mindenben és mindenütt meghallgatjuk a lélek szavát. A szó praktikus értelmében ez nem jelent mást, mint azt a beállítást, amely szerint mindenkor és mindenütt a lelkünk érdekét, a lelki kultúra előnyeit és azoknak a fejlesztését tartjuk szemünk előtt. Ebből az következik, hogy a lelki értékeket keressük és értük küzdünk elsősorban, abban a tudatban, hogy a kifejtett lelki értékek révén oly életképességre teszünk szert, amely az élet minden körülményei közepette, tehát a megélhetésért, a földi értékekért és érvényesülésért folytatott küzdelemben is tökéletesen megállja a helyét. Azonkívül törekedni fogunk arra a kifinomult észrevevő képességre és benső hallásra, amelynek révén lelkünk minden megmozdulása, minden öröme és minden baja azonnal tudomásunkra jut. Így képesek leszünk lelkiéletünket figyelemmel kísérni és nem leszünk kitéve annak a veszélynek, hogy ebben a túlságosan lármás életben minden neszt meghalljunk, csak a lélek jobb lét után való vágyteljes sóhaját nem.

Egy másik komoly elhatározásunk arra fog irányulni, hogy mindent elkövetünk lelkünk megmentésére. Mert nem elég a lélek életét csak figyelemmel kísérni és annak minden egyes mozzanatát csak tudomásul venni. Aktív munkát kell a lélek érdekében végezni: cselekedni kell és ennek a cselekvésnek az irányítója az a komoly és elszánt akarat, amely a lelket mindenáron meg akarja menteni. Ez annyit jelent, hogy az örök életcél akadjunk elérni, amely a léleknek a földi fejlődésén és mindenben való helytállása révén elért örök megdicsőülésében és az Istennel való egyesülésben áll. Ahhoz, hogy ezt a célt elérjük, komoly vallásos életre van szükségünk, amely nem külsőségekre helyezi a fősúlyt, hanem benső, átélt, teljes erejéből cselekvő, Istenhez való szoros csatlakozást és vele való boldog együttélést jelent. Ez az „együttélés” sok áldozatba fog kerülni, sok küzdelmet fog jelenteni, sok lemondást fog kívánni és sok önuralmat fog követelni, mert mindazok, akik szorosan az Istenhez csatlakoznak, hogy megmentse lelküket, a Megváltó nyomában járnak, aki a keresztet viseli és akinek az útja véres és tövises. De érdemes ezt az utat végigjárni, mert ennek az útnak a vége nem a Golgota magaslatán végbement keresztrefeszítés és vértanúhalál, hanem az arra következő örök megdicsőülés, amelyben mindazok részesülnek, akik öntudatosan járták végig lelki fejlődésük és életük keresztútját, hogy Krisztushoz váljanak hasonlóvá.

Hogy a lelki fejlődés útja miért tövises, kínszenvedésteljes keresztút, annak megvan az oka. Azért, mert minden fejlődés a régi kereteknek a széjjel-robbantását és az új, a nagyobb méretű keretekbe való elhelyezkedést jelenti. Azért is, mert minden lelki fejlődés a bennünk létező és lelki arculatunkat eltorzító rossz ellen irányul, amelynek gyökerei azonban mélyen belefűrődtak lelkünk „Én”-jébe, annyira mélyen, hogy azoknak az eltávolítása mindig nagy erőfeszítést és a lélek talajában támadó hasadást jelent. A gyökerek mindig visznek magukkal a talajból és irt hagynak hátra, amely fáj és érzékeny, mint a frissen sajgó seb. Még azért is, mert minden fejlődés előnyt és győzelmet jelent, amelynek az élet örök és igazságos törvényei értelmében meg kell fizetni az árát. És mindezeket az okokat felülmúlja jelentőségében a Megváltó szenvedésteljes keresztútja, amely, mint már említettem, mindazoknak az osztályrésze, akik az Ő példáját követik és az Ő iskolájában tanulják meg a lelkiélet alakításának páratlanul szép és minden szempontból fölényes művészetét.

Elhatározásaink abban a föltételben fognak összpontosulni, amely szerint mi minden áldozatot meghozunk, csak hogy sikerüljön mindazt a jót és végtelen sok értéket, amelyet az isteni Gondviselés a lelkünkben elrejtett, napvilágra hozni, teljesen kifejleszteni és célszerűen értékesíteni. Mert tudjuk, hogy a Gondviselés emberileg szólva végtelen fejlődésképességgel tüntette ki az emberi lelket és mert arról is van tudomásunk, hogy lelkünkben minden jónak, nemesnek, örök életre méltónak megvan a csírája. Csak ezt kell fejleszteni, ápolni és tökéletesíteni. Az ehhez szükséges lendületet, meggyőződést, állhatatosságot és lehetőséget megadja az isteni kegyelem, amely ott kapcsolódik bele munkásságunkba, ahol lelkierőnk

ellankadt és már nem képes, mert csak emberi erő, nagyobb és főleg a természetfeletti életrendhez tartozó teljesítményekre. A munkához szükséges irányítást megadja az a két évezredes keresztény életművészet, amely tökéleteseket, teljesen kifejlett embereket, tehát szenteket nevelt és amelynek az alap gondolata az az isteni Krisztus-arc, amelynek lelki profiljához mindazoknak hasonlítaniuk kell, akik a teljesen kifejlett emberi tökéletességet el akarják érni. Törekvéseink tehát abban az elhatározásban összpontosulnak, hogy lelkünkben minden ott rejlő értéket kifejtünk, fejlesztünk, tökéletesítünk, egyszóval addig dolgozunk lelkületünk „nyersanyagán”, míg sikerült a remekmű, a Krisztus-arc, amely bizonyítja, hogy valóban keresztények vagyunk és amely megérdemli, hogy az isteni Teremtő örökké maradandó műcsarnokába kerüljön mint megvalósulása annak a minden műremeket felülmúló értéknek, amely csak akkor jön létre, ha az ember alkotó kezét az Isten vezeti.

*

Higgyünk Krisztusnak, aki jobban ismeri az életet, mint mi és így jobban tudja, hogy tulajdonképpen mi a szükséges.

Higgyünk Neki és cselekedjünk ennek a hitnek megfelelően.

Törődjünk lelkünkkel.

Hallgassuk meg szavát.

Elégítsük ki igényeit.

És alakítsunk magunkban oly életet, amely teljesen a lelki kultúra jegyében áll és amelynek az alapvető valósága és legelragadóbb szépsége a krisztusi arculat.

Az egy elkerülhetetlen

A lélekkel való foglalkozás, érdekeinek a védelme és a benne rejlő értékeknek a fejlesztése, egy szóval a lelki kultúra megalapozása nemcsak az „egy szükséges”, mint azt az előző fejezetben fejtegettem, hanem az „egy elkerülhetetlen” is.

A lélek bennünk van és bennünk él. Mindenhová magunkkal visszük és az élet minden útjára elkísér. Nem szabadulhatunk meg tőle. Elfeledkezhetünk róla, elfojthatjuk megmozdulásait, elhanyagolhatjuk érdekeit, kielégítetlenül hagyhatjuk igényeit, de nem válhatunk el tőle és nem szabadíthatjuk meg magunkat az ő jelenlététől.

Ha érdekeit szolgáljuk és igényeit megvalósítjuk, akkor ez a jelenlét lendületet, teljesítőképességet és annak következtében megelégedést és boldogságot jelent.

Ha pedig elhanyagoljuk és úgyszólván beléje fojtjuk az életet, akkor ugyanez az elkerülhetetlen jelenlét szemrehányást, lelkiismeretfurdalást és izzó benső nyugtalanságot jelent, amely nem ritkán egészen az elviselhetetlenségig fokozódik.

Ezzel a jelenléttel számolnunk kell és be kell látnunk, hogy a lélek akkor is foglalkoztat minket, amikor azt a legkevésbé kívánjuk. Meg kell értenünk, hogy a lelkünkkel találkozunk, akár akarunk, akár nem és hogy az életben minden attól függ, hogy hogyan alakítjuk ezt az elkerülhetetlen találkozást.

*

Hol találkozunk vele? Mindenütt az életben, mert annak nincs is oly megnyilvánulása, amelyhez a lélek hozzá ne szólna és amelyre a befolyása ne terjedne ki.

És hogy mindjárt a napos oldalon kezdjük: találkozunk vele elsősorban akkor, amikor napsütés aranyozza be életünket: amikor örvendezünk és boldogok vagyunk. Találkozunk vele tehát az örömteljes boldogságban.

Ennek a boldogságnak az első forrása az Isten. Akit ugyan nem látunk, de akit hitünkben, reményünkben és szeretetünkben átélünk, akire támaszkodunk, akiből életerőt merítünk és akitől és akiért élni, művészi teljességgel élni tanulunk. Ezt az Istent, aki által oly végtelenül meggazdagodunk és akiben az élettel szemben érzett százszázalékos biztonságunk rejlik, nem szemeink látják, nem kezeink tapogatják meg, nem testi szervezetünk találja meg és éli át, hanem a bennünk lakozó lélek. Mi is úgy vagyunk, mint húsvét reggelén Mária Magdolna: testi szemei csak egy a kertésznek vélt férfit láttak, de a lélek, a szerelemszomjas misztikus lélek a legnagyobb érzékenységgel reagált a Mester jelenlétére és az a „Rabboni” kiáltás szakadt fel mélyéből, amely a viszontgyesülés végtelen boldogságát fejezte ki és amellyel bizonyítja, hogy észrevette, átélte és végigélvezte Istene jelenlétét. A mi szemeink is csak az Eucharisztia hófehér kenyéralakját látják, míg a benne rejlő Isten jelenlétét csak a lelkünk érzi meg, éli át és élvezzi végtelen boldogsággal.

Ugyanígy vagyunk az öröm egy másik forrásával, az emberrel. Bossuetnek híres mondása: „*Le plaisir de l'homme c'est l'homme*” teljesen megfelel a valóságnak, mert Isten után csak az ember nyújthat embertársának olyan értékeket, amelyek igazán boldogítják és valódi, mély, átélt örömnak a forrásai. Történik ez főleg a hűséges szeretet, az áldozatkész odaadás és azon lelki tulajdonságok révén, amelyek hódítanak, amelyek elől elzárkózni nem lehet és amelyek oly gazdag tartalmúak, hogy képesek egy nemes érzésű embert, emberileg szólva, a természetfölötti, örökkévaló igényeket természetesen kizárva, teljesen kitölteni. És hogy ez mennyire igaz, azt a legjobban a nagystílusú és nagykonceptiójú emberek, a szentek története bizonyítja a legjobban, akik mesterien értettek az embertársak által nyújtott gazdag értékeknek az életbe való bekapcsolásához és azoknak az Isten akarta élvezetéhez. De ezeket az értékeket is csak a lélek képes felfogni, átélni, értékelni és élvezni, mert itt lelki ajándékról és nem a szenvedély mámoráról van szó, amely csak rövid ideig tart és amely lelki tartalom hiányában rendszerint keserű, kiábrándító utóíz hagy maga után. Minél gondozottabb, ápoltabb, mélyebb és tartalmasabb a lélek, annál befogadóképesebb és annál tökéletesebben tudja értékelni és felhasználni azt az örömteljes ajándékát az embertársaknak, amely a lélektől jön, hogy egy rokonlelket boldogítson.

Az örömnak még egy másik forrásánál is találkozunk a lélekkel. Ez az az öröm, amelyet saját „Én”-ünk okoz nekünk, de csak akkor, ha ez az „Én” kultivált, nagyfokú fejlődésre tekint vissza és az élettel és annak nemes feladataival szemben nem kis eredményt ért el. Nehezen található nagyobb és meglegedettebb öröm annál az öntudatnál, amely egész tárgyilagosan és minden elfogult önhízelgés nélkül állapíthatja meg az önfejlődés terén elért szép eredményeket, a Krisztushoz való hasonlatosság mindig világosabban kibontakozó fővonásait és azt a duzzadó, egészséges, kegyelemteljes életerőt, amely a jövőt illetően a legszebb reményekre jogosít. Ez az érzélem, ez az összehasonlíthatatlan öröm töltötte el Szent Pál apostolt, mikor a korintusiakhoz intézett második levelében beszámolt életéről és cselekedeteiről. De ezt az örömet is csak a lélek tudja megbecsülni, értékelni és élvezni, mert itt lelki fejlődésről, lelki sikerről, az élet nehézségeivel szemben tanúsított lelki fölényről van szó, tehát értékekről, amelyeket csak a lélek tud megbecsülni és élvezni.

Az öröm, amely az életben oly nagy szerepet játszik és amely nélkül emberi életet elképzelni nem lehet, minden megnyilvánulásában találkozunk a lélekkel, amely ez irányban annál befogadóképesebb, minél fejlettebb az ő kultúrája és minél nagyobb gondot fordítunk az ő nevelésére.

*

A lélekkel az élet másik oldalán is találkozunk, ott, ahol már nem napsütés fogad, hanem tomboló vihar, ahol már nem boldogító örömről, hanem kemény férfiasságot követelő szenvedésről van szó.

A szenvedésnek egyik főforrását saját magunkban találhatjuk. Vágyaink vannak, kívánságaink, ambícióink, amelyek vagy egyáltalán nem valósulhatnak meg, vagy nem úgy, amint azt reméltük. Bensőnkben sok mindenféle hajlam van felhalmozva, amely révén az Isten és az élet törvényeivel kerülünk ellentmondásba, bennünk sok mindenféle, sokszor előtűnik is teljesen ismeretlen elem lappang, amely nem kis bonyodalmat okoz. Benső arculatunk, jellemünk pedig nem egyéb, mint végeredménye annak a folyamatnak, amelyet átöröklésnek nevezünk és amelynek révén elődeink jó és rossz tulajdonságai valóban nyugtalanító módon keveredtek bennünk és azt az „egyveleget” hozták létre, amelyet „Én”-ünknek nevezünk és amely még számtalan, előre nem látható meglepetést tartogat számunkra. Számolnunk kell hangulatainkkal is, továbbá azokkal a behatásokkal, amelyeket a külvilág gyakorol reánk. Mindez és még sok egyéb jelenség az oka annak, hogy benső világunk feldúlt, hogy saját magunkban sem találjuk meg az egyensúlyt, hogy nyugtalanok, békétlenek vagyunk és a szónak a legkomolyabb értelmében szenvedünk. Ez a benső szenvedés, amelyet a külvilág elől oly tökéletesen el lehet és el kell rejteni, a lélekben megy végbe, ennek a szenvedő alanya a lélek. És miután nem lehet a szenvedést tudomásul nem venni, máris találkozunk a lélekkel, amelynek a jelenlétét annál nyomatékosabban érezzük, minél nagyobb a reánk nehezedő teher és minél kevésbé képes az elhanyagolt lélek ezekkel a nehézségekkel megküzdeni. Semmi sem bizonyítja ezt a tételt jobban, mint az ószövetségi Jóbnak, a szenvedés művésze ezen mesterének az esete, aki a megpróbáltatás viharos időszakában talált rá a legeredményteljesebben a lélekre és aki, mint saját szavai is bizonyítják, ekkor ismerte meg a legjobban és a legkézzelfoghatóbban, hogy mi is tulajdonképpen az emberi lélek és miben rejlik az ő sorsa és értéke.

Vannak szenvedések és ezek nem is olyan ritkák, amelyeknek az okozatát az embertársainkban kell keresnünk. Ha igaz is, amit Bossuet mond, úgy az is igaz, hogy az emberek egymásnak, sok esetben a nélkül, hogy akarnák vagy tudnának róla, majdnem elviselhetetlen szenvedést okoznak. Teszik ezt sokszor azért, hogy a legjobb akarat mellett sem képesek azt nyújtani, amit elvárnak tőlük és így fájdalmas csalódást okoznak. Előfordul, hogy nem tudnak szenvedélyeiken uralkodni és a szenvedélytől elvakulva nem is látják, hogy embertársuk legszentebb jogait sértik meg, égbekiáltó igazságtalanságot követnek el és így végtelen szenvedést okoznak másoknak. Sokszor, majdnem azt mondanám, vak eszközei bizonyos összefüggéseknek, amelyek csak az isteni Gondviselés előtt ismeretesek és amelyeknek az áldásteljes célszerűsége csak sokkal később derül ki és így szintén hozzájárulnak, ha akaratukon kívül is, ahhoz, hogy embertársaiknak az életét lényegesen megnehezítsék. Ezenkívül még számolni kell az emberi érdekeknek a nagyon is gyakori összeütközésével, a számtalan félreértéssel, saját érzékenységünkkel, amely túlzott mértékben reagál az embertársaink által okozott nehézségekre és az élet beláthatatlan sok más lehetőségével, amely mind hozzájárul ahhoz, hogy embertársaink számunkra a fájdalmas szenvedés forrásává váljanak. Betetőzi ezeket a lehetőségeket azoknak az esete, és ez sem tartozik a ritkaságok közé, akik készakarva okoznak fájdalmat, mert önzés, gyűlölet és más hasonlóan megvetendő érzelmek vezetik őket cselekedeteikben. Az isteni Megváltó keserves kínszenvedése a legkézzelfoghatóbb bizonyíték arra, hogy ilyesmi is előfordulhat és nagyon is plasztikusan állítja szemeink elé, hogy mily szenvedéseken kell azoknak keresztülmenniük, akik az ilyfajta embereknek válnak áldozataivá. Hogy ez az eljárás milyen érzelmeket vált ki, azt legszebben Krisztus nagypénteki panasza fejezi ki, amellyel az Egyház liturgiájában találkozunk: „Én népem, mit vétettem ellened, vagy miben szomorítottalak meg, felelj nekem!”

De azt sem szabad elfelejteni, hogy sok esetben maga az Isten a mi fájdalmaink és szenvedéseink kiindulópontja. Nem mintha a jóságos mennyei Atya kínozni vagy bántalmazni akarna. Ennek egész más jelentősége van. Az Isten sokszor megengedi és sokszor elrendeli, hogy megpróbáltatások érjenek minket, mert az általuk okozott szenvedés a

mi számunkra nagy előnyt jelent. A szenvedés által alkalmat nyerünk az érdemszerzésre, megmutathatjuk élet- és küzdelemképességünket, fejleszthetjük jótulajdonságainkat és nagyban hozzájárulhatunk a már többször említett Krisztushoz való lelki hasonlatosság minél hathatósabban való kialakításához. Egy másik okát az Isten által küldött megpróbáltatásoknak abban látom, amit rendszerint a szenvedés kettős következményének, vagy annak, ami a szenvedésre következik, szoktak nevezni. Ez pedig egyrészt az élet helyes értékelése, másrészt az Isten felé való fordulás. Az életnek a helyes értékelése annyiban, amennyiben az életet csak azok ismerik egész tárgyilagosan, akik a szenvedés iskolájában tanulták meg értékelni a lét egyes megnyilvánulásait. Csak ezek tudják a valódi értékeket megállapítani és azoktól a jelenségektől, amelyek csak csalódást okoznak, megkülönböztetni. És csakis a szenvedés iskolájában kiforrott emberek lesznek az élettel szemben tárgyilagosak, ami annyit jelent, hogy nem hagyják magukat a látszattól vezettetni és így nem válhatnak a hamis értékelések százalmas áldozataivá. És így öbennük is megéri a szenvedés legszebb gyümölcse: az időhöz kötött, tehát a mulandó dolgoktól való elfordulás és az Istenhez, az örökkévalósághoz való odafordulás. A szenvedés iskolájában nevelkedett és megérett ember nagyon jól tudja, hogy a mulandósághoz kötött értékeknek a jelentősége nagyon is relatív és éppoly jól tudja, hogy csak azok az értékek képesek az életet gazdaggá tenni, amelyek az örökkévalóság végtelenségében is értékeknek bizonyulnak, mert a helyüket ott is megállják. Az ilyen emberek megoldották az élet problémáját, megértik az Istent és tudják, hogy miért hagyja az Úr éppen azokat a legkeservesebben szenvedni, akiket a legjobban szeret. Mert nagy céljai vannak velük és mert nagy jellemet akar belőlük nevelni, amely az örökkévalóságban sem veszti el jelentőségét.

Akárki és akármi legyen a szenvedés kiinduló pontja, annyi mindenesetre bizonyos, hogy a szenvedés a lelkünkkel hoz össze. Minden szenvedés találkozás a lélekkel, mert ha megannyira is fizikai természetű, a legnagyobb kihatással mégis csak a lélekre van. A lelkében szenved az ember a legérezhetőbben és az életnek oly gyakori vértelen vértanúsága az emberi lélek minden idegen bepillantás elől elrejtett és óva őrzött mélységeiben játszódik le. Ott áll az a színpad, amelyen az ember, a mi életünk tragédiáját adják és amelynek egyetlen nézője van: az Isten, aki ennek a tragédiának a szerzője és a rendezője, akinek a kedvéért vettük át a főszerepet és aki ennek a „Játék”-nak a művészi értékétől, kifejlett stílusától és sikeres kimeneteltől teszi függővé a mi örök boldogságunkat.

A lélekkel tehát akkor is találkozunk, ha szenvedünk. Mert a lélek az egy elkerülhetetlen.

*

A lélekkel mindennap találkozunk.

Mert ő a mindennap tengelye, alakítója és tartalma.

Ez különösen azoknak legyen mondva, akik nem értik meg a mindennap jelentőségét, akik nem bírják el a mindennap szürkeségét és akik nem tudnak bánni azzal a végtelen gazdagsággal, amelyet a mindennap nyújt mindazoknak, akik megtalálják benne a lelket. Mert, és ez az első tapasztalat, a mindennap csupa kicsiségből áll és ezeknek a kicsiségeknek megvan a lelke. Azok, akik a „nagy alkalomra” várnak, azok elpazarolják, „el”-várják életüket, mert a legtöbbször csak egy nagy alkalom adatik, amely ezer és millió csekélységnek az összetétele és ez az élet, amelyet mindenkinek a mindennapi kötelességteljesítés csengő aprópénzére kell beváltania. Ez azáltal történik, hogy a mindennap mindennapi kötelességeit komolyan vesszük, a teljesítményekbe, amelyeket a mindennapi élet megkövetel, lendületet viszünk és azokat oly pontossággal és tökéletességgel végezzük, mintha a világ sorsa függne tőlük. Ezáltal biztosítjuk magunknak a sikert, az előrejutást, az érvényesülést és így lelkiismeretesen megalapozzuk, tartalmassá és gazdaggá tesszük életünket. És még egy előnyben részesülünk. Abban tudniillik, hogy növeljük életünk jelentőségét, széjjelrobbantjuk

saját jelentéktelenségünk végtelen kicsiny méreteit és oly erkölcsi és művészi nagyságra teszünk szert, amelyért érdemes küzdeni és áldozatot hozni. És ez nem túlzás. Mert a kicsiny dolgok komolybavétele által életünk tökéletesedik, felülemelkedik a tucatemberek és tucatteljesítmények nivója fölé, művésziesen egyöntetű, stílusos teljesítmény lesz, amely mindenkinek bebizonyítja, hogy az élet lényegét nem abban kell látni, hogy milyen teljesítményeket és hol kívánnak meg tőlünk az adott körülmények, hanem abban, hogy a megkívánt teljesítményeket hogyan valósítjuk meg. Minél tökéletesebb a megvalósítás kivitele, annál jobban növekedünk és annál nagyobb méretű emberek leszünk még akkor is, ha a Gondviselés az életben csak nagyon szerény helyet jelölt ki számunkra. Mert nem a hely a fő, hanem az, hogy hogyan töltjük ki a kijelölt helyet. És ezáltal kielégítjük a bennünk szunnyadó, sokszor öntudat alatti létet folytató ambíciót, amely mindenkit a valódi erkölcsi nagyság után való törekvésre, érvényesülésre és csúcsteljesítményekre készítet.

Ha mi a mindennapi lét száz csekélységét ebben az értelemben vesszük és mint a lépcsőzet fokait arra használjuk, hogy a magasba jussunk, akkor már találkozunk a lélekkel. Mert ez a mindennap lelke: a csekélységek révén való magasbajutás, a fejlődés, a napról-napra csiszoltabb stílus és a mindennapiasságból messze kimagasló magatartás. És az a mi lelkünk, mert a mindennapba a lelkünket fektettük bele, lelkünk legjavát és legértékesebb tulajdonságait. A mi lelkünk hatotta át a mindennapot, azért tett oly gazdag tartalomra szert és azért nyújt oly felbecsülhetetlen előnyöket. A mindennap jól felhasznált csekélységai révén tehát megint csak az egy mellőzhetetlennel, a lélekkel találkozunk.

Nagy hasznunkra válik tudomásul venni azt is, hogy az oly sokat hangoztatott „szürke mindennap” tulajdonképpen nem is létezik, és ha igen, úgy csak azoknak a képzeletében, akik bensőleg túlságosan szegények ahhoz, hogy ebben az irányban másként gondolkodjanak. Ez az úgynevezett szürkeség egyhangúságot, unalmat, megszokást vagy kedvetlenséget jelent. De minderről nincs és nem is lehet szó azoknak az életében, akik a mindennapot helyesen értelmezik és azt célszerűen használják fel. Nem lehet róla szó azért, mert minden napnak minden egyes pillanata tulajdonképpen egy egészen új követelménnyel lep meg minket. Hiszen, mint mondtam, minden egyes esetben tökéletes teljesítménnyel van szó, amely az erőknél összpontosítását, feszült figyelmet és feltétlen odaadást követel. Ehhez hozzájárul még, hogy az eltávolítandó akadályok és a leküzdendő nehézségek mindig más és más alakban lépnek fel. Ennek következtében minden egyes teljesítmény, legyen az megannyira is mindennapi, új élményt fog jelenteni, egész új mozzanatokkal, részletekkel és motívumokkal. Itt tehát egyhangúságról, megszokásról, unalomról és hasonló dolgokról szó sem lehet. Így tehát oly élettel találkozunk, amely lendületes, amely az ő folytonosságában mindig megújul, amely nem tucatlenségek, mert egyénisége és lelke van. És ez a lélek a mienk, mert mi leheltünk ebbe az életbe lelket, a mi lelkünket, amely nem ismer szürkeséget, csak gazdag, örökké változatos és mindig megújuló életet.

A monditakhoz még csak azt szeretném hozzáfűzni, hogy a mindennapban nem léteznek az úgynevezett haszontalanságok. Az életben mindennek megvan a maga célja és jelentősége. Legyen ez a cél mégoly parányi, mégis benne foglaltatik a célkitűzések összességében, az élet értelmében és így oly nagy célt szolgál, hogy haszontalanságról szó sem lehet. Ezt tudják mindazok, akik ismerik a mindennapot és értenek a mindennap céltudatos alakításának a művészetéhez. Ezek az emberek a leghaszontalanabbnak és a legfőlösebbnek látszó kötelességteljesítéseket is, és hány ilyen dolog fordul elő a mindennapi életben, az egyöntetű, mindennemű cselekvést irányító és meghatározó életcél szolgálatába tudták állítani és így ezeket a „főlösegeket” is arra használták fel, hogy életük tartalmát mélyítsék, változatosabbá, gazdagabbá tegyék és így egy oly életművészetről tegyenek tanúságot, amely minden szempontból kiforrott és alakítójuknak dicsőségére válik. Itt is, mint mindenütt a mindennapban, a lélekkel találkozunk, mert csak a lélek képes az úgynevezett felesleges és

haszontalan dolgokat úgy áthatni, hogy azok életcélunkat szolgálják, ne legyenek többé haszontalanok és a Teremtőnek váljanak dicsőségére.

A lélekkel tehát a mindennap minden napjában találkozunk. Ez annyira igaz, hogy a mindennapot az őt átható lélek nélkül el sem képzelhetnénk. Akkor, ha nem találkoznánk a lélekkel, a mindennap tényleg a mindennapiasság nivójára süllyedne le, ahol a lelkek elvesznek az unalom mindent egyhangúvá tevő szürkességében.

*

A lélek az egy elkerülhetetlen.

Mert mindenütt jelen van, ahol élet nyilvánul meg, ahol fejlődésről van szó, ahol küzdeni és szenvedni kell, ahol emberek arra törekszenek, hogy megfeleljenek a Teremtő elvárásának.

Ne kísérletezzünk tehát és akarjuk a lelket és annak jogos igényeit elkerülni. Értsük meg, hogy nem lehet elkerülni az elkerülhetetlent.

Ellenkezőleg. Keressük a lelket mindenütt és mindenekelőtt. Élünk csak neki és élünk csak általa. Mert csakis így van jogosult és megalapozott reményünk arra, hogy azt ne kerüljük el, akit nem tudunk nélkülözni és akihez csak a lélek révén tudunk eljutni: az Istent!

Az Isten és a lélek

Az isteni Megváltónak van egy mondása, amely komoly gondolkodásra kényszerít és amelynek a világosságában nemcsak a lelkünket látjuk meg egész nagyságban, hanem megtaláljuk benne a feleletet azokra a kérdésekre is, amelyek a lélek kultúráját illetik.

Krisztus Urunk a tanítványaihoz intézett egyik beszédében, amelyben az apostoli munkásság és egyáltalán a keresztény élet alapelemeit fejtegette, a következőket mondta: „Aki lelkét elveszti érettem, az megtalálja azt.”⁴ A Megváltó ezzel a kijelentésével azt a nagy igazságot hívja emlékezetünkbe, hogy a lelket csak azok találják fel önmagukban és birtokolják a szó legnemesebb értelmében, akik azt minden fenntartás nélkül „elveszítették”, ti. odaajándékozták Annak, akinek egyedül van joga a lélek korlátlan birtokolására.

A lelket ily módon „elveszteni” csakis a jó Istenben és az Egyházban lehet. Mindazok, akik meg akarják találni, és ezek manapság különösen sokan vannak, megtalálhatják, ha az Istenhez fordulnak, ha az Egyházban keresik és a lelki feladatokat úgy oldják meg, ahogy azt a keresztény életművészet tanítja.

Ha a lelket keressük, akkor azt elsősorban az Istenben találjuk meg. A Teremtőben, akinek a lélekkel való szándékai minden elképzelhetőt felülmúlnak, akinek a lélekért elviselt szenvedéseinél nagyobb vértanúság nem létezik és akinek a lélek érdekében tett cselekedetei minden lehetőséget kimerítenek.

Ami a Teremtőnek a lélekkel való szándékait illeti, csak azt mondhatjuk, hogy ezek a legmérvadóbb bizonyítékai annak a végtelen szeretetnek, amellyel az Úr az emberi lelket az örökkévalóságtól kezdve elhalmozta. Ennek a mélységeiben felfoghatatlan szándéknak köszönhetjük a lélek nemességét, remekműhöz hasonlítható művészi szépségét és örökkétartó, el nem múló létezését.

Az Úr szándékainak megfelelően nemessé tette a lelket. Nemcsak azért, hogy megteremtette, hanem főleg azért, hogy gyermekének tekintse és megkívánja tőle, hogy Őt, amint arra az Úr Jézus tanított az Úr imádságában, Atyjának, mennyei Atyjának tekintse. A Teremtő és az emberi lélek között fennálló viszony nem más, mint az Atya és a gyermek viszonya, ami az emberre nézve az elképzelhető legnagyobb kitüntetést és a legvalódibb, minden földi dicsőséget túlélő és származást felülmúló nemességet jelent. Mindannyiszor,

⁴ Mt 10,39.

ahányszor a Teremtőhöz fordulunk, hogy Őt imádjuk vagy Tőle valamit kérjünk, megdobban a szívünk annak a tudatában, hogy ez a végtelen hatalmasságú Isten a mi Atyánk, hogy mi gyermekei vagyunk. Ilyenkor biztatóan jár át minket nemességünk tudata és arra kényszerít, hogy az ezért való hálánkat megfelelő teljesítmények által rójuk le. És jólesik nekünk, az étellel oly keservesen küzdőknek, a nemességnek ez a tudata, mert folyton arra emlékeztet, hogy nem vagyunk lelki proletárok, akik a jelentéktelenség végtelen tengerében eltűnnek, hanem az Isten gyermekei vagyunk, nagyra születünk és részünk van, ha megfelelünk annak a magaslatnak, amelyre a Teremtő emelt, az Isten soha el nem múló dicsőségében.

Ennek a magaslatnak teljesen megfelel az a második valóság, amelyet szintén az Isten szándékainak a világosságában ismerünk meg és amelynek révén lelkünk a remekműhöz hasonlítható művészi szépségre tett szert. Mert szép az emberi lélek, olyannyira szép, hogy minden túlzás nélkül nevezhetjük remekműnek, amely megérdemli az örökkévalóságot. Szép azért is, mert az Isten az Ő hasonlatosságára teremtette, mert ő az Isten örök és abszolút szépségének a visszfénye és én itt szívesen használom azt a szót, hogy tündöklően fényes árnyéka. Az Istenhez való hasonlatosság a lélek osztályrésze, lényegéhez tartozik és legnagyobb dicsősége. Ez a hasonlatosság, amely alapelemeiben már akkor megvan a lélekben, amikor az Isten teremti, az élet folyamán, a kegyelem munkálkodása és az embernek ugyancsak az Istentől ihletett és általa vezetett közreműködése révén továbbfejlődik, mindig nyilvánvalóbb, szembeötlőbb, kielégítőbb lesz, míg idővel oly tökéletességet ér el, hogy megérdemli az Istenhez való hasonlatosság remekművének a nevét.

Ennek a remekműnek egyik legértékesebb előnye az, hogy élettartama nincs az idő mulandóságához kötve. Az ő élete örök és így mindaz az emberi munka, fáradtság, áldozat, aminek az eredménye az ő teljes kifejlődése és mindaz a végtelen isteni kegyelem, amely ezt a fejlődést vezette és egyáltalán lehetővé tette, nem a mulandóság szolgálatában állt, hanem klasszikus remekművet alkotott, amely egy egész örökkévalóságon keresztül dicsőíti az Isten korlátlan teremtői hatalmát. Így a lélek, amely a teremtés révén az Istentől indult ki, visszatér az Ő örökkévalóságába, hogy önála maradjon és az Ő dicsőségében részesüljön.

Az Istennek a lélekkel való szándékai egyrészt az Ő végtelen szeretetéről tesznek tanúságot, másrészt felvilágosítanak a lélek irányában. Mindenki, aki a lelket keresi, aki a lelket meg akarja érteni és feleletet kíván az őt illető számtalan kérdésre, az Istenhez forduljon, az Ő közelségét keresse, az Ő szándékait kutassa. Mert a lélek nagysága, szépsége, jelentősége és lényege csak az Isten-közelség ragyogó világosságában tűnik fel egész teljességében, mint az Isten tökéletes szépségének elragadó visszfénye.

Megtaláljuk a lelket akkor is, ha az Isten, a Megváltó végtelen szenvedésével foglalkozunk. Nemcsak hogy megtaláljuk, de teljesen megértjük és egészen tárgyilagosan értékeljük nagyságát is. Mert a lélek értéke itt, a Golgota magaslatán, a keresztfá tövében, a villámlás és a földindulás hangulatában nyilvánul meg a legvilágosabban. A Golgota emlékeztet minket arra a borzalmas tragédiára, amelyet eredeti bűnnek nevezünk és amelynek beláthatatlan következményei voltak. Az eredeti bűnnek a kiindulópontja, a rugója az a korlátlan és szenvedélyes ambíció volt, amely az első emberpárban felkeltette a vágyat, hogy az Istent elűzze trónjáról, amelyet saját maga akart bitorolni. Ezt a bűnt követték el akkor, amikor engedtek a kísértésnek és megszegték az Isten tilalmát. Ez anarchia, forradalom volt, amelynek az éle az Isten uralma ellen irányult. A következménye annál kiábrándítóbb, mert nemcsak hogy nem teljesedett be a kísértő ígérete, hanem azonfelül még eljátszották a Teremtő jóindulatát és végtelen atyai szeretetét, nemcsak a maguk nevében, hanem mindazok számára is, akik vérüket és emberi természetüket öröklik. Egyszóval az Isten előtt gyűlöltté tették az egész emberi nemet és ennek az árát mindazoknak meg kellett fizetni, akik az elbukott emberiséghez tartoznak. Ezáltal felbomlott az Isten által meghatározott rend. Az isteni kegyelem már nem hatotta át az emberi lelket, a szunnyadó szenvedélyek felszabadultak, magukhoz ragadták a kormányt s oly helyzetet alakíthattak, amelynek egyik

büntetése az emberi nemet majdnem kipusztító vízözön volt. Az emberi lélek a legkeservesebb elkárhozásra volt ítélve és semmi sem válthatta volna meg sorsától, ha az Isten irgalma meg nem könyörült volna rajta és ha Jézus Krisztus kereszthalála által nem engesztelte volna ki az Isten igazságosságát. És éppen ez a közbelépés, a Megváltó megígérése, a benne való hitnek hosszú századokon való fenntartása, a Megváltó munkássága és véres önfeláldozása, amely az emberi lelket megváltotta az eredeti bűntől, az a valóság, amelynek a világosságában feltűnik a lélek értéke. Vagy elgondolható-e az, hogy az Isten egyszülött Fiát áldozza fel a legmegrendítőbb körülmények között csak azért, hogy az emberi lelket megmentse, ha ennek a léleknek semmi különösebb értéke és nagyobb jelentősége nincs? Ha a Megváltó véres kínszenvedésének egyes jelenetei elvonulnak lelki szemeink előtt és mi ennek láttára azt a kérdést vetjük fel, hogy miért? – akkor lassan kibontakozik előttünk az isteni tragédiának a háttére, a bűn fogságában vergődő emberi lélek, amelyet meg kellett menteni, mert a teremtés remekműve, az isteni gondolatnak egyik legszebb megvalósulása, amelynek az értékét csak az tudja kellően felbecsülni, akinek fogalma van az isteni gondolat mértékéről és annak megvalósulásában rejlő méltóságról. Az Isten egyszülött Fia vállalta ezt a küldetést és meghozta a legnagyobb áldozatot: mint Isten-Ember kereszthalált halt és feltámadott. Ezen áldozata által megmentette a lelket az örök kárhozattól, áthidalta az áthidalhatatlan örvényes mélységet, amely a lelket elválasztotta Istenétől és a szó legnemesebb értelmében lett az az Út, amelyet minden léleknek végig kell járnia, hogy megtalálja örök üdvösségét.

Ha meg akarjuk találni a lelket, ha meg akarjuk érteni, hogy mily felbecsülhetetlen értéket jelent, akkor álljunk a keresztfá tövébe és tekintsünk a haldokló, embertelenül megkínzott isteni Megváltó szemeibe. És a Keresztrefeszített pillantásában megtaláljuk azt, amit talán eddig másutt hiába kerestünk: lelkünket, amelynek örök boldogságáért az Isten egyszülött Fiának kellett meghalnia.

*

A lélekkel találkozunk akkor is, ha az Isten cselekedeteivel foglalkozunk. Mert ezeknek az indítóoka a Teremtőnek a lélek iránt való végtelen szeretete. Ezek a cselekedetek és teljesítmények a megváltás nagy valóságát egészítik ki és lehetővé teszik, hogy a lélek annak előnyeiben részesüljön. E célból történt, hogy az isteni Megváltó három éven át tanította az emberiséget és ezáltal befejezte az isteni kinyilatkoztatást, hogy új életre fakasztotta az isteni kegyelemnek az eredeti bűn elkövetésekor elapadt forrását és hogy a hét szentségben megadta a lehetőségét a kegyelmekben való biztos részesülésnek.

Az isteni Megváltó első cselekedete az volt, hogy befejezte az isteni kinyilatkoztatást és a megváltottakat ezáltal az igazság teljes birtokába helyezte. Ez a cselekedet magában véve már végtelen jótétmenyt jelent, mert a megváltottak azáltal, hogy az igazság birtokába jutottak, megkapták azt az irányítást, amely nélkül életet sikeresen alakítani nem lehet, azt a felvilágosítást, amely szükséges az élet megértéséhez és ahhoz, hogy az életben megtalálják a helyüket, azt a megbízható vezetést, amely a végcél eléréséhez szükséges és amelynek következtében az embereknek sikerült az életet helyesen felhasználni és Krisztushoz hasonló jellemmé válni. Erre a jótétmenyre a megváltottaknak azért volt szükségük, mert a megváltás csak az üdvösség lehetőségét, elérhetőségét jelenti és nyújtja. Mindazoknak, akik az üdvösséget tényleg el akarják nyerni, feltétlenül szükségük van az isteni igazság által adott irányításra és az abból meríthető életprogramra, mert az üdvösség megvalósulása kizárólag ennek az életprogramnak a lelkiismeretes betartásától függ. Krisztus Urunk ezen cselekedete által, amely az Egyház működése és apostolkodása révén a világ végéig folytatódik, világnézettel ajándékozta meg az emberiséget, amely a kifejezés teljes értelmében világmagyarázat, lendületes vonalú, tökéletes életművészetre tanította az emberiséget,

amelynek az iskolájában alakultak a legértékesebb egyéniségek és így mindent megtett azért, hogy azok, akik igazán akarnak üdvözülni, teljes biztonsággal tudják ezt a magasztos célt elérni.

És miután az isteni Megváltó nem szokott fél munkát végezni, megadta a kegyelem valóságában azt az erőt, amelyre az emberiségnek szüksége van, hogy célját elérje. Erre szükség volt, mert itt nem egy egyszerű, csak a természetes életrendet érintő célkitűzésről van szó, hanem természetfeletti feladatokról, az Istenhez való hasonlatosság megvalósításáról, amihez természetfeletti képesítés, tehát kegyelem kell. Az isteni Megváltó bőven gondoskodott arról, hogy ez a kegyelem ki ne fogyjon, mindenki számára megközelíthető legyen és korlátlanul működjék a lelkekben.

A kegyelemnek a lelkekben való működése pedig oly végtelen előnyt nyújt és oly korlátlan lehetőséget jelent, hogy annak a horderejét alig lehet felbecsülni. Itt tudniillik nem kevesebbről van szó, mint a lehetetlennek a lehetővé tételéről. Ez annyit jelent, hogy mindaz, ami túlhaladja az ember természetes teljesítőképességét, lehetővé, valósággá és beteljesüléssé válik a kegyelem közreműködése által. Ennek következtében az emberi teljesítőképességnek addig nincs határa, amíg gondoskodva van arról, hogy a kegyelem akadálytalanul működjön a lélekben és amíg minden megtörténik azért, hogy a lélek kegyelembeli gazdagsága napról-napra növekedjen. És hogy ez lehetséges, arról később lesz szó. Ennek következtében mindenkinek módjában áll az Isten elvárásának megfelelni és olyan életet alakítani, amelynek természetfeletti eredményei elismerésreméltók.

Krisztus arról is gondoskodott, hogy a kegyelemben való részesülést illetőleg biztonságban lehessünk. E célból ajándékozta meg az emberiséget a hét szentséggel. A Megváltó tudja, hogy az ember szeret biztos utakon járni és azért, hogy az életcél megvalósulásáért küzdő ember megtalálja megnyugvását, a kegyelemben való részesülést biztos, kézzelfogható jelekhez, a szentségekhez kötötte. Aki a szentségekhez járul, biztos lehet arról, hogy a szükséges kegyelmet megkapta, mert látta és alkalmazta a külső jeleket, amelyekhez Krisztus kegyelmet nyújtó ígérete fűződik és így megnyugszik abban a tudatban, hogy részesült abban az erőben, amely nélkül nem tudja végigjárni az üdvösség útját. A biztonságban ez a tudata felbátorítja a további küzdelemre, lendületet ad életének és annak a békeérzetnek válik alapelemévé, amelyről Krisztus beszél az evangéliumban és amelyet más úton elérni nem lehet.

Ha az isteni Megváltó ezen cselekedeteit komoly megfontolásnak tesszük tárgyává, akkor megint csak a lélekkel találkozunk. Mert mindez, amiről most szó volt és még sok egyéb, csak azért történt és történik folyton, mert Krisztus mindent megtesz, hogy az emberi lélek elérhesse célját, teljesen kifejlődjön és Istennek váljon nagyobb dicsőségére.

*

Akármelyik úton törekszünk az Isten közelébe jutni, akármelyik szemszögből vizsgáljuk az Istennek az emberekhez való viszonyát, mindig és mindenütt csak a lélekkel találkozunk.

Itt, az Isten közvetlen közelében, jóságos szeretetének megnyugtató világosságában, értünk való cselekedeteinek mindent magyarázó ragyogásában megértjük a lelket és megértjük Krisztus szándékait is, aki, mint említettem, arról beszél, hogy csak az találja meg lelkét, aki azt elveszítette.

Megértjük, hogy addig nem találhatjuk meg lelkünket, míg azt az Istenben el nem veszítettük.

És abban a pillanatban, amikor lelkünk a Mindenható isteni végtelenségében teljesen elmerül, véglegesen és úgy találjuk azt meg, hogy többé el nem veszíthetjük.

Az Egyház és a lélek

A híres maredsousi bencés apát, Dom Columba Marmion felfogása szerint a katolikus Anyaszentegyház Krisztus életének és megváltói munkásságának a folytatása a földön. Hasonló gondolatot fejezett ki több mint hat évszázaddal Marmion előtt Sziénai Szent Katalin, aki a pápát, Krisztus földi helytartóját és az Egyház látható fejét „il dolce Cristo sulla terra”-nak, Krisztus szeretetteljes földi megjelenésének nevezte.

Ez a gondolat, amint azt egy előző fejezetben említettem, teljesen megfelel a valóságnak, mert az isteni Megváltó azért alapította az Egyházat és azért látta el a kegyelemközvetítés természetfeletti hatalmával kiegészített apostoli küldetéssel, hogy az Ő személyiségét helyettesítse és az Ő embermegváltó munkásságát folytassa itt a földön addig, amíg emberek lesznek, akik e jótéteményre rászorulnak.

Ebből az igazságból az következik, hogy mindazoknak, akik a lelket keresik és lelkiéletet akarnak alakítani, az Egyházhoz kell fordulniuk, Krisztus élete és személyisége földi folytatásához, a misztikus Krisztus-testhez, amelynek az egész világra kiterjedő közössége a lélek őre és a lelki élet lehetőségeinek letéteményese.

És mindenki, aki e célból az Egyházhoz fordul, megtalálja az ő életében és munkásságában a lelket és mindazt az irányítást, tapasztalatot, erőt és lendületet, ami a lélek életének termékeny alakításához szükséges.

Az Egyház pedig mindazokat, akik nála lelket és lelki kultúrát keresnek, hármasságban részesíti. Elsősorban belekapcsolja őket a liturgia folyamatába, másodsorban a szentségek kegyelemforrásához vezeti, és végül beilleszti őket abba a lüktető életbe, amelynek az egyházi közösség a kerete és amely Szent Pálnak a misztikus Krisztus-testről szóló tanítása szerint Krisztus életének a folytatása a földön.

*

Az Egyház elsősorban a liturgia folyamatába való belekapcsolódást valósítja meg és ezzel oly szolgálatot tesz, amelynek az értékét csak nehezen lehet felbecsülni.

Itt előre kell bocsátani, hogy a liturgia folyamatába való belekapcsolódás többet jelent, mint az Egyház szertartásainál való jelenlétet és azoknak többé-kevésbé kielégítő ismeretét. A szertartás, ez a külső, plasztikus és formáiban gazdag cselekedet az ő meglepően gazdag változatosságában csak keret. A lényeges az, ami ezeken a pompás kereteken belül történik, ti. Krisztus kegyelemteljes életének a megnyilvánulása az egyházi év egyes szakaszai által ünnepelt és emlékeztünkbe hívott hittitkok, misztériumok által. Krisztus, mint már említettem, tovább él, itt közöttünk folytatja életét. És ennek az életnek, amelynek lényege a kegyelem kiáradása, egyes megnyilvánulásait, mozzanatait, részleteit a liturgia közvetíti velünk, amennyiben az egyházi év leforgása alatt szemeink elé állítja a Megváltó istenemberi életének legfontosabb részleteit. A legjobb alkalmat erre a szentmiseáldozat nyújtja, amelyben Krisztus naponta a világ üdvéért áldozza fel önmagát és amelynek egyes részeiben, mint azt a naponta változó miseszöveg bizonyítja, személyiségének, kinyilatkoztatásának, szellemének, lelkiségének más és más motívumai csendülnek fel, úgyhogy azok, akik a szentmiseáldozat szövegét követik, Krisztus életét szemlélik és annak a folyamatába kapcsolódnak bele. Ennek a szemléletnek megvan még az az előnye is, hogy évről-évre tökéletesedik. Krisztus lényege és élete mindig világosabban bontakozik ki a liturgia folyamatában komolyan résztvevők előtt, a körvonalak mindig élesebbek és a szemlélet mindig kielégítőbb lesz. Egy másik nagy előnye pedig abban áll, hogy ez a szemlélet kimeríthetetlen, mert Krisztus életének egyes részei mindig, akárhányszor is találkoztunk már velük a liturgiai élményekben, új színben tűnnek fel, új oldalt, új, eddig még nem is sejtett

motívumokat nyújtanak, úgyhogy egyformaságról, ismétlésekről és ennél fogva megszokásról szó sem lehet.

Krisztus életének az Egyház liturgiája révén való megnyilvánulása nagy kihatással van mindazokra, akik ennek a végtelenül gazdag folyamatnak a szemléletébe merültek. Mert ez a szemlélet csak kiindulópontja a liturgia folyamatába való bekapcsolódásnak. A szemléletre ugyanis a személyes kapcsolatok helyreállítása, megvalósítása következik és így egy bizonyos személytől személyhez való viszony keletkezik Krisztus és a szemlélő között, amennyiben ez öntudatára ébred az ő Krisztus életéhez való odatartozásának, megérti, hogy ennek az életnek az ő saját személyére is vannak vonatkozásai, amennyiben Krisztus őérte is élt és szenvedett, hogy őt is megváltsa. Miután ezzel a valósággal megismerkedett és ehhez a tényálláshoz hozzászokott, bensőleg átváltozik: már nem pusztán szemlélő, aki távol áll az eseményektől, hanem aktív résztvevője a cselekményeknek, amelyekhez személyes vonatkozások kötik és amelyek következményeibe az ő sorsa is bele van vonva. Mint résztvevő egész más szemmel kíséri az eseményeket, amelyek annyira kihatnak rá, hogy azokat teljesen átéli, és pedig oly mértékben, hogy ezek az élmények lesznek lelki fejlődésének legszebb és elfeledhetetlen emlékei.

Ez már nagy sikere a liturgia folyamatába való bekapcsolódásnak és magas fokú lelki kultúra jegyében áll. A résztvevő most már teljesen Krisztus élete különböző megnyilvánulásainak, amelyekkel egy ütemben folyik az ő lelkiélete, kegyelemteljes befolyása alatt áll: a lélek mindenegyes megnyilvánulásra a saját fejlődési fokának és a kegyelemben való megerősödésének megfelelően reagál, hallja a Megváltó szavait (a liturgikus szöveg révén), átérzi az ő érzelmeit, megérti az ő cselekedeteit, hasonlatokat állít fel, amelyek saját életére vonatkoznak és ezekből levonja a praktikus következményeket, amennyiben komolyan törekszik életét Krisztus követelményeinek megfelelően alakítani és úgy élni, hogy ez az élet teljesen beleilleszkedjék a krisztusi élet kereteibe, ahhoz méltó legyen, annak a stílusától el ne üssön és a krisztusi élet megnyilvánulásaiban ne legyen disszonáns, az együttest, a hangulatot, a tartalmat megzavaró elem. Minél tovább és minél hathatósabban foglalkozik a liturgikus élményekben résztvevő ezekkel a törekvésekkel, annál nagyobbak és kielégítőbbek lesznek a sikerei, míg végleg eléri a tetőpontot és csúcsteljesítményt valósít meg életének, lelkületének Krisztushoz való hasonlatossága által.

Ez a liturgia legnagyobb sikere és legértékesebb teljesítménye. És egyszersmind a vallásos élet legszebb eredménye: a Krisztussal való szoros, őszinte és kegyelemteljes életközösség, amelynek csúcspontja a Krisztushoz való hasonlatosság.

Mindazok, akik a lelket, a lelki kultúrát keresik, forduljanak az Egyház liturgiájához, kapcsolódjanak bele a liturgia folyton áramló folyamatába, éljék át lényegét, töltekezzenek szellemével, állítsák helyre az ő segítségével a Krisztushoz való kapcsolatot és szoros életközösséget, illeszkedjenek bele és vegyenek részt Krisztus életében és rövid időn belül oly lelki érettségre, kiegyenlítettségre, magas lelki kultúrára és lendületre tesznek szert, amely életüknek legfőbb értéke lesz és amely által eléri a Krisztushoz való nemes és az örök életre képesítő hasonlatosságot.

*

Az Egyház liturgiája arra nevel mindenkit, hogy bekapcsolódjék a kegyelem áramlásába, amely a Krisztussal való életközösség alapeleme.

A kegyelem kiáramlását, a lelkekben való munkásságát a szentségek irányítják, amelyek a kegyelem forrásai és amelyekből mindig újból kell meríteni, ha a lelkiélet felfokozásáért folytatott küzdelem új feladatok elé állít minket.

Midőn a liturgia megvalósítja a kapcsolatot Krisztus és a lélek között, akkor őt az életnek a szentségekre való alapozására készíteti és arra neveli, hogy a belőlük merített kegyelemmel mint életet alakító erővel sikerrel működjenek együtt.

Különös befolyással van a liturgia arra, hogy az ember a keresztség szentségéből levonja a következményeket és törekedjen az abban bennfoglalt hűségeskü megtartani. Erre a körülményre azért kell különös nyomatékkal felhívni a figyelmet, mert általában azt tapasztaljuk, hogy a keresztség szentségével mint a lelkiélet és a magas fokú keresztény kultúra alapjával általában túl keveset foglalkozunk. A keresztények átlaga csak annyiban ismeri ennek a szentségnek a lényegét, amennyiben tudja, hogy általa megszabadulunk az eredeti bűntől és az Anyaszentegyház tagjaivá válunk. De a legkevesebben gondolnak arra, hogy a keresztség szentsége, mely által keresztényekké válunk és amely eltörölhetetlen jegyet hagy maga után, egy életprogramot jelent, amelyre megesküdtünk és amelynek a lelkiismeretes megtartása a keresztény élet legkomolyabb kötelességeihez tartozik. A keresztség révén ugyanis Isten gyermekeivé lettünk, beleilleszkedtünk a nagy keresztény közösségbe, a misztikus Krisztus-testbe, hogy mint annak tagjai, részt vegyünk annak életében is. A keresztség által Krisztus zászlójához szegődtünk, és amint e szentségnek a liturgiája bizonyítja, erre a zászlóra felesküdtünk és ünnepélyesen megígértük, hogy ezt a zászlót hűségesen fogjuk szolgálni. Ez az eskü tehát pozitív ígérettel jár, a keresztény életprogram megvalósítását követeli, mert Krisztus zászlóját csak az szolgálja hűségesen, aki Krisztusért bátran végigküzdi az élet harcait és így ténylegesen hozzájárul a Megváltónak a bűn és a romlás fölött való győzelméhez. Ez az eskü, amely a keresztségben bennfoglaltatik, lelkiéletünk és kultúránk kiindulópontja, egész életünkre kihat és arra kötelez, hogy minden törekvésünk és áldozatunk, minden teljesítményünk és jóakaratumk az ebben az esküben bennfoglalt ígéret megvalósítását szolgálja.

A liturgia folyamata és az annak nyomán fakadó szellem számtalanszor emlékeztet mindenkit a keresztség felvételéből folyó kötelességre, rámutat arra, hogy hogyan kell a kapcsolatot helyreállítani ezen kötelesség és az élet különböző megnyilvánulásai között és bőszeges, az Eucharishtiából fakadó kegyelem közvetítése révén mindenkinek megadja a keresztségben tett ígéret betartásához szükséges természetfeletti eszközöket.

Nem kisebb nyomatékkal emlékeztet a liturgia a bérmlás szentségében nyert kegyelemre és főleg arra a körülményre, hogy ezen szentségben a Szentlélek jött hozzánk, minden kegyelmével és minden ajándékával és a szó legszentebb értelmében Krisztus katonáivá avatott. Ez az avatás kettős következménnyel jár: elsősorban összekapcsol minket a Szentlélekkel, másodsorban, ami a Krisztusért végigküzdendő harcokat illeti, a legnagyobb erőfeszítésre, a legjobb győzelmekre és a legtokéletesebb lelki kifejlődésre képesít. És ez a kettős következménye a bérmlásnak szintén kötelességgel jár. Mert kötelesek vagyunk mindenekelőtt arra törekedni, hogy a Szentléleknek, aki hozzánk jött, méltó hajlékot adjunk. Szent Pál apostol egészen világosan emlékeztet erre az első korintusi levélben és a liturgia minden alkalmat felhasznál, hogy felhívja figyelmünket erre a kötelességre. A bérmlás szentsége fölvetelének következményeként tehát mindent el kell követnünk, hogy lelkünk, amelyet a Szentlélek jelenlétével tüntet ki és amely az Ő hajléka, ennek a magas méltóságnak a kegyelemben való folytonos növekvés és a tökéletesség után való komoly törekvés által megfeleljen. Ha a lélek, mint kifejtettem, a Szentlélek hajléka, akkor ezt a hajlékot tisztán kell tartani a bűntől, fel kell díszíteni a kegyelemsugallta erénygyakorlatok és a Krisztushoz való hasonlóság minden értékével és így kell méltóvá tenni a Szentlélek kitüntető jelenlétére.

A bérmlás szentségének másik következménye, a tökéletes lelki kifejlődésre való képesítés, szintén kötelességgel jár és azt követeli tőlünk, hogy ezt a képesítést a szó százszázalékos értelmében a lelki fejlődés legnagyobb felfokozására használjuk fel. A Szentlélek nem azért adta ezt a képesítést, hogy ne éljünk vele és ezáltal csak növeljük az ezzel járó komoly felelősséget, hanem azért, hogy Krisztusnak, a világ megváltásáért küzdő

Isten-embernek méltó és használható, kipróbált és minden áldozatra kész katonái legyünk, akiknek a lelki felkészültsége, kegyelemben való megerősödése és a lendülete olyan nagy, hogy a legnagyobb és legkényesebb feladatok megoldását és a legfontosabb helyek megvédését is rájuk lehet bízni. Krisztusnak csak ily katonákra, harcosokra van szüksége, különösen a mai korban, amelyben az Isten országa ellen folytatott elkeseredett küzdelem minden elképzelést felülmúl. A liturgia szüntelen ezt a kötelességet hangoztatja, ennek a teljesítését sürgeti és így arra nevel, hogy a bérmlás szentsége felvételével nyert kegyelmeket megbecsüljük, azoknak az egész életre kiható befolyását felhasználjuk és az ő segítségükkel Krisztus legyőzhetetlen előharcosaivá váljunk.

A liturgia bőven gondoskodik arról, hogy minket a szentségek megértésére és az élet alakításánál való felhasználására neveljen és így neki köszönhetjük, hogy lelkiéletünket a szentségek által nyújtott biztos alapra építettük fel.⁵

Aki tehát lelket és lelki kultúrát keres és annak a legtökéletesebb megnyilvánulását akarja megtalálni, az, ismételten hangoztatom, forduljon az Egyházhoz, kapcsolódjék bele a szentségek nyomán fakadó kegyelmi életbe, amelyet a liturgia közvetít a legjobban. Itt igazi lelkiséget, lelki kultúrát fog találni, mégpedig oly mértékben, amely meggyőzi őt arról az igazságról, hogy az Egyház liturgiája és szentségei révén a lélek hivatott nevelője és legsikeresebb alakítója.

*

Az Egyház közösség, a misztikus Krisztus-test egyes tagjainak összessége és mint ilyen, közös életet él és mindazokat, akik hozzá csatlakoznak, ebben a közös életben részesíti.

Ez szintén végtelen előnyt jelent, mert az Egyház által nyújtott közös élet szellemmel, törvénnyel és kölcsönös példaadással ajándékozza meg azokat, akik hozzá csatlakoznak.

Az Egyházhoz csatlakozók elsősorban azzal a közös szellemmel fognak érintkezésbe lépni, amely mindenütt, a világ minden részében egyforma, egy és ugyanazt a gondolatot, az isteni igazságot közvetíti, egy és ugyanannak az Isten után való vágyakozásnak a kifejezése, egy és ugyanannak az életművészetnek, magatartásnak és stílusnak a megnyilvánulása. Ez a szellem, bárha az egész világon egy és ugyanaz, tehát egyetemes, katolikus, mégis mindenütt alkalmazkodik a körülményekhez, megőrzi a helyhez és a fajhoz kötött sajátságokat a nélkül, hogy az az egyetemesség rovására történne. Mert ez a szellem oly nagyméretű és végtelen kiterjedésű, hogy minden további károsulás nélkül magába olvaszthatja a helyenként felmerülő faji sajátságokat. Ezáltal nem a közös szellem változik meg, az túlságosan egyetemes ahhoz, hogy ily lehetőségnek lehetne kitéve, hanem a faji sajátságok nemesülnek meg, tökéletesednek és illeszkednek bele a kereszténység kereteibe és az örök üdvösséghez vezető Egyház gondolatmenetébe.

Ennek a szellemnek mindazok számára megvan a maga nagy jelentősége, akik az Egyházhoz fordulnak és nála keresik a lelket, a lelki kultúrát. Mert ez a szellem mindazokra kiterjed és mindazokat befolyásolja, akik az Egyház közösségében élnek, megadja nekik a szükséges irányítást, megvédi őket a túlságosan anyagias korszellem támadásai ellen és mindenképpen nagyra neveli bennük a keresztény, katolikus gondolatot és az annak megfelelő katolikus érzést. Ez elől a szellem elől nem lehet elzárkózni, mert ez mindenütt jelen van, ahol az Egyház működik és így hathatósan és sikerrel gondoskodik arról, hogy a tömegek gondolkodása megfeleljen az evangélium szellemének és Krisztus gondolatának.

Az egyházi közösség élete nemcsak közös szellemet nyújt, amely elől senki sem tud elzárkózni, hanem közös törvényeket is, amelyek mindenütt érvényben vannak és minden

⁵ A többi szentséggel nem foglalkozhatunk tüzetesebben, mert ezáltal túlhaladnók a könyv előírt terjedelmét. A keresztséggel és a bérmlással pedig azért foglalkoztunk, mert ezeknek a szentségeknek az életre való kihatása sokak előtt ismeretlen.

keresztény számára kötelezők, tekintet nélkül a politikai határokra és az esetleges faji sajátosságokra. Ezek a törvények a lelkiismeretben köteleznek és alapjuk az isteni kinyilatkoztatásban benne foglalt erkölcsi rend.

Hogy ezek a törvények és a nyomukban fakadó szellem mit jelent azok számára, akik az Egyházhoz fordulnak, azt legjobban az elért erkölcsi eredmények bizonyítják. Az egyházi közösség törvényei az egyesekben a természetfeletti életművészet kifejlődését mozdítják elő és megtanítanak mindenkit arra, hogy hogyan lehet krisztusi lelkületet alkotni. Azoknak, akik az Egyházhoz fordulnak, már nem kell életstílust keresni és életszabályokról gondoskodni, mindezt megtalálják a katolikus közösség erkölcsi törvényeiben, amelyek oly tökéletesek, hogy azok, akik szellemüket megvalósítják és követelményeinek megfelelnek, a teljes lelki kifejlődés útján vannak és mindazzal rendelkeznek, ami a Krisztushoz való lelki hasonlatosság eléréséhez szükséges.

Kiegészítésül itt még csak arra az előnyre utalok, amely az Egyház közössége, törvényei nyomán fakadó gyengéd erőszakban rejlik. Ez nem más, mint az a tény, hogy az említett törvények lelkiismeretben köteleznek. Ennek révén már nem lehet szó arról, hogy a törvényeket csak tanácsnak vagy irányításnak tekintsük, amelyet nem vagyunk kötelesek elfogadni. Itt az Isten parancsa, amely e törvényeket szentesíti, gyengéd és atyai kényszere alatt állunk és így meg vagyunk védve azon veszély ellen, hogy jobb belátásunk ellenére sem felelünk meg a törvényeknek és így elhanyagoljuk annak az életművészetnek a gyakorlatát, amely nélkül nem lehet részünk az örök üdvösségben, mert elhanyagolt, gyenge és fejletlen lelkünk nem bírná el az örök boldogság hatalmas lelki kifejelettséget feltételező súlyát.

Az Egyház a közös szellemen és törvényen kívül még a kölcsönös jó példa ajándékát adja mindazoknak, akik hozzá fordulnak és az ő életébe kapcsolódnak bele. Az egyházi életközösségben mindig virágzott a tökéletesség után való komoly törekvés, a mindenkit megnyerő, kegyelemteljes életszentség. Mégpedig oly mértékben, hogy a túlzás veszélye nélkül beszélhetünk a mindenkire kiható jó példáról, amely az élet valósága révén teljesen reálisan állítja elénk a keresztény életideál és a Krisztushoz való hasonlatosság megvalósulását.

Ennek a jópéldának, amelyet csak azok nem vesznek észre, akiket a rosszakarát vakított el, a kihatása végtelenül áldásos, mert sok esetben a jópélda, a tettek által bebizonyított keresztény érzület nagyobb benyomást gyakorol a távolállókra és a kételkedőkre, mint az apostolkodás bármely más eszköze. A szó sokszor nem sokat mond, a tett mindig bizonyít és így a jó példának, amelyben a keresztény közösség oly gazdag, mindig apostoli, lelkeket mentő jelentősége van.

Idefűzöm még azt az észrevételt, hogy a jó példa azokat is megerősíti a jóra való törekvésben, akik a keresztény életet komolyan veszik és kötelességeiket teljesítik. Az ilyenek számára is felüdítő jótétemény a tökéletes példaadás, amely fokozza lendületüket és megerősíti jóakarataikat.

Aki tehát lelket és lelki kultúrát keres, az kapcsolódjék bele az egyházi közösség életébe, alkalmazkodjék annak a stílusához, követelményeihez és használja fel az általa nyújtott előnyöket, amelyek mind abban a törekvésben összpontosulnak, hogy a lelki kultúra fejlődjék és a Krisztussal való hasonlatosság megvalósuljon.

*

Lelket alakítani, lelket megőrizni és lelket megszentelni tényleg csakis Krisztus személyiségének és munkásságának a földi folytatása, a katolikus anyaszentegyház tud.

Ő a mestere a lelkek vezetésének és a nagy jellemek alakításának.

Ha tehát lelket, lelki kultúrát keresünk és azt kérdezzük, hogy hol találhatunk rá, akkor arra csak egy feleletet kaphatunk:

Az Egyházban.

Az élet teljessége

a) A liturgia mint gondolat

A mai kor jellegzetes tulajdonságait és mindenütt megnyilvánuló hajlamát valaki nagyon találóan „az egészre irányuló törekvésnek”⁶ nevezte. Ez a név teljesen fedi a valóságot, mert a mai kor embere nem elégszik meg félteljesítményekkel, csak részben kielégítő feltételekkel és programokkal, amelyek nem állanak a totalitás, a teljesség jegyében.

A törekvés, amely az egészre irányul és a teljességet akarja elérni, nem csak a tömegek, az államok, a nemzetek, a politikai és gazdasági tömörlétek életében nyilvánul meg. Ugyanez a törekvés jellemzi az egyének felfogását is, mert őket is magával ragadja a kor totalitáris szelleme és így az ő életük és cselekvésük is ennek a törekvésnek áll a jegyében.

Mi sem természetesebb, mint az, hogy az említett törekvés a vallásos életben is kifejezésre jut és irányzatokat alkot, amelyeknek megvan a létjogosultságuk és amelyek lényegesen fokozzák a természetfeletti kultúra fejlődésének gyorsaságát és termékenységét.

Mi nagy örömmel vesszük a korszellem befolyása alatt keletkezett és a lelkiélet alakításában megnyilvánuló totalitáris irányzatokat tudomásul, mert tudjuk, hogy ezek a szó természetfeletti értelmében bőségesen fognak gyümölcsöt hozni és oly mértékben fognak a vallásos és a természetfeletti élet megújulásához hozzájárulni, hogy a lelkiéletet élő ember reneszánsza már nem lehet nagyon távol.

A tapasztalat bizonyítja, hogy ez az állítás nem túlzott, mert már most is lehet egy bizonyos fokú megújulásról, sokat ígérő lendületről és egy egészen új életformáról beszélni, amely, habár egyidős a kereszténységgel, mégis egy egészen új, a régitől elütő vallásos embertípust alakít, amelynek az alapvető, jellegzetes vonása az élet teljességének a megvalósítása úgy természetes, mint természetfeletti vonatkozásban.

Ezt az embertípust a liturgikus mozgalomnak köszönhetjük, amely rövid idő alatt az egész katolikus világot meghódította és amely nem más, mint a kor totalitáris szellemének, az egészre irányuló törekvésének a vallásos megnyilvánulása.

A liturgikus mozgalom, amely a világháborúra következő években indult hódító útjára, ma már oly méreteket öltött, hogy őt nem lehet többé tudomásul nem venni, vagy mellette észrevétlenül elhaladni. Úgyszintén nem lehet szó arról, hogy a modern lélek vallásos életét, természetfeletti törekvéseit, a teljes kifejlődésért folytatott küzdelmét és vallásos igényeit megértsük a nélkül, hogy közeledtünk volna ennek a mozgalomnak a lényegéhez.

Szükség van tehát arra, hogy megegyeszer, és pedig az említett szempontból foglalkozzunk a liturgiával és rámutassunk arra a valóságra, hogy a liturgikus mozgalom követelményeinek a lelkiismeretes megvalósítása nélkül nem lehet az „egész” és a „teljesség” jegyében álló vallásos életet alakítani, más szóval: liturgikus szellem nélkül nem valósulhat meg bennünk a természetfeletti élet teljessége.

*

⁶ Josef Emonds, Glaube und Symbol, Pustet, Regensburg, 1938.

A mai kor vallásos életében oly nagy szerepet játszó liturgikus mozgalomnak, vagy nevezzük inkább liturgikus irányzatnak az első feladata a liturgia megértésének a megalapozása.

Ahhoz, hogy a liturgia előnyeiben részesüljünk és általa vallásos életünket, lelakiségünket megújítsuk, mindenekelőtt a liturgia kielégítő ismeretére van szükségünk és arra, hogy az évről-évre fejlődő, tökéletesedő ismeret révén eljussunk a liturgia tökéletes megértéséhez, ami a szó gyakorlati értelmében nem jelent mást, mint a liturgikus szellem megvalósulását és lelkiéletünk irányításába való belekapcsolódását.

Azoknak, akik a liturgiával tüzetesen foglalkoznak, elsősorban a liturgia főjellemvonása és sajátossága fog feltűnni: az időtlenség. A liturgia szövege és az abból kiáradó szellem nincs bizonyos időhöz vagy korszakhoz kötve. Ez a szellem az idő folyása, a korszakok egymásra következése, a századok és évezredek gazdag színezetű változatossága fölött áll. És éppen ezért mindig időszerű, mindig megfelel minden kor elvárásának és minden ember igényének. A liturgia szövegén keresztül és szelleme által maga az örökkévalóság, maga a végtelen hatalmú Teremtő beszél az egyes korszakokhoz és azoknak minden emberéhez, hogy így elsősorban a gondolatbeli kapcsolatot állítsa helyre az Isten és az emberek között.

A tapasztalat általában azt bizonyítja, hogy a liturgiának mindig sikerült ezt a kapcsolatot megteremteni, aminek az okát én a liturgikus szövegnek az eredetében látom. A liturgikus szöveg nem egyes egyedek, imádságos és Istenhez fordult lelkületek gondolatainak, érzelmeinek és vallásos megmozdulásainak a lecsapódása, hanem elsősorban az Isten szavának a közvetítője, mert a liturgia a különböző szövegeket nem az imádkozó egyének gondolatgazdagságából, hanem a Szentírásból meríti. Az ó- és újszövetségi Szentírásból, úgyhogy itt nem emberi gondolatokkal és gerjedelmekkel, hanem az Isten kinyilatkoztatott gondolatbőségével és örök igazságaival találkozunk. Az Egyház liturgiájának nem kis érdeme, hogy inspirációra valló finom megértéssel választotta ki minden alkalomra a megfelelő bibliai szöveget, az ószövetségből éppúgy, mint az újszövetségből, úgyhogy a kettő között fennálló harmónia teljesen kifejezésre jut és minden időhöz való kötöttség nélkül az Isten egy örök gondolatába olvad össze. A liturgikus cselekedetet tehát a Szentírás az egyes alkalmakra nagy körültekintéssel kiválasztott szövegei révén az isteni igazság és gondolatbőség pazar ragyogása veszi körül, ami által lényege és jelentősége számunkra megérthetővé válik. A liturgikus bibliai szövegek, amelyek a szakrális cselekedet lényegét világítják meg, nem tévesztik el kihatásukat az azon résztvevő lélekre. A legteljesebb megértésen kívül, amelyet közvetítenek, nemes gerjedelmeket, üdvös elhatározásokat és természetfeletti indulatokat fakasztanak benne, előkészítik a szakrális liturgikus cselekedetet követő kegyelem befogadására, felhasználására és átélésére.

Azok a liturgikus szövegek, amelyek nem bibliai eredetűek, szintén nem az egyedek individuális, tehát magántermészetű vallásos életének a megnyilvánulásai, hanem a misztikus Krisztus-test, az Anyaszentegyház imádságos lelkületének, a közösség liturgikus tevékenységének a gyümölcsei. Ezeket a szövegeket az Egyházat megtermékenyítő és a közös liturgikus cselekedetben érvényesülő imádságos szellem fogalmazta, az évszázadok közös liturgikus gyakorlata és ízlése csiszolta, és a hosszú évszázadok használata szentelte meg és tette olyannyira tiszteletreméltóvá, hogy a hagyományokból fakadó tekintélyük előtt mindenkinek meg kell hajolnia.

A liturgia szövege, legyen az bibliai eredetű vagy származzék az az egyházi közösség szakrális gyakorlatából, mindig az örökkévalóság lehetetét hozza magával, úgyhogy mindazokat, akikhez a hangja eljut és akiket a szava érint, egy egész más gondolat- és érzelmvilágba helyez át, amely már nem e világból való és amelyet minden további nélkül az örök élet előízének és a boldogabb túlvilág tornácának nevezhetünk.

Akit érintett az időtlenségnek, az örökkévalóságnak a szakrális szövegek által megnyilvánuló szelleme, az Isten végtelenül bőséges gondolat- és érzelmgazdagsága, amely

ugyanezen szövegek révén az áldozatot oly magasztosán körülkeretezi, majdnem – azt mondhatnám – illusztrálja, az megértette és sajátjává tette a liturgikus szellem alapgondolatát és mint a virág a nap felé, úgy fordul ő is az örökkévalóság felé, hogy onnan merítse az élethez, az Isten felé való elinduláshoz és a közelébe való jutáshoz szükséges világosságot és termékenyítő melegséget.

*

A liturgia nemcsak az értelmi kapcsolatot teremti meg az Isten és az ember között, hanem létrehozza azt az emberileg szólva felfoghatatlan közösséget Krisztus és mi közöttünk, amelyet kegyelmi kapcsolatnak nevezünk.

Mert a liturgiának egyik legfőbb értéke az ő krisztocentrikus, Krisztusra irányított és Ő körül, mint tengely körül megforduló beállítása és lényege.

A liturgiának csak egy középpontja van és az Krisztus, aki körül fordul meg minden. Csak egy célja van: a Krisztussal való közösség helyreállítása, fenntartása és tökéletessége. És ebben a törekvésében annyira krisztocentrikus, Krisztusra beállított, hogy ennek a célnak az elérésére csak egy eszköze, lehetősége van és az megint Krisztus. Ő a liturgia célja és egyszersmind az odavezető út, az azt megvalósító eszköz. Krisztus tehát a liturgiában minden, olyannyira, hogy a liturgia, mint azt az előbbi fejezetben kimutattam, Krisztus istenemberi, kegyelemteljes életének földi és folytonos megnyilvánulása.

Ha ezzel a valósággal tüzetesebben foglalkozunk, rájövünk, hogy Krisztus, az isteni Ige megtestesülése előtt is minden Reá vonatkozott. Az ószövetségnek, ennek a tragikusan szomorú és várakozásteljes hosszú korszaknak is megvolt a maga liturgiája. Igaz, hogy ez a liturgia bonyolult volt és tökéletlen, de az is igaz, hogy nem lehetett egyéb, mert csak a még be nem fejezett, tehát fejlődésben levő isteni kinyilatkoztatásnak volt a visszfénye. Az isteni gondolat még nem ragyogott fel a kinyilatkoztatás teljességében az emberek előtt, akik számára sok minden homályos és nehezen megközelíthető volt, mint az égő csipkebokorból vagy a Sinai-hegyi felhőből Mózes által a kiválasztott néphez szóló Teremtő. Az ószövetség szakrális cselekménye ennek az állapotnak felelt meg és mint szimbolikus cselekmény, homályos, plasztikája elmosódott és gondolattartalma, értelmi világa nehezen hozzáférhető volt. De liturgia volt, szakrális jelentőségű és értelmű cselekedet, amelynek az értelme és érdeme az eljövendő, keresztdózatot hozó Krisztusra irányult, akit és akinek a tökéletes áldozatát jelképezték szimbolikusán az ószövetségi kultusz egyes áldozatai. Krisztus tehát ott volt és ott élt az ószövetség áldozataiban, mint az emberiség egyetlen nagy és reális reménysége, mint az Eljövendő, akinek az eljövedele teszi egyedül értékessé ezt a fejlődésnek még alacsony fokán álló liturgiát. Tehát Krisztus már akkor is, az akkori körülmények lehetőségeinek megfelelően lelke és mindene volt a liturgiának.

Az ószövetség előkészítő liturgiáját a megvalósulásnak, az isteni Ige megtestesülésének és az emberi nem megváltásának a liturgiája váltotta fel. Itt már nem szimbólumról van szó, hanem valóságról, itt már nem a bizonytalan homályban tapogatózunk előre, hanem az Eljövétel és a Megváltás valóságában élünk, itt már nem ütközünk tökéletlenségekbe, amelyek miatt kielégítetlenül maradunk, hanem töltekezünk a Beteljesedés liturgiájának mérhetetlen gazdagságával. Itt már nem Krisztusra várunk a próféták vágyakozó és oly soká meg nem hallgatott sóhajával, hanem Krisztusban, az Ő valóságában és kegyelmében élünk, vele egy szoros közösségben, amelynek a kapcsa az újszövetségi megszentelés liturgiája. Itt a szó teljes értelmében jelenlétről, boldog jelenlétről van szó, amelynek elragadtató szépségét az apostolok akkor élték át legjobban, amikor a fehér gyolccsal terített asztalhoz ültek, hogy megüljék Vele az utolsó vacsora eucharisztikus ünnepét.

És mikor eljött az ideje, Krisztus a mennyekbe ment, hogy visszatérjen mennyei Atyjához. Eltávozott és mégis közöttünk maradt. Mert reánk hagyta a Beteljesülés liturgiáját,

amelyben folytatja köztünk való jelenlétét, velünk való közösségét és üdvösségünkért folytatott kegyelmi életét. Ennek az újszövetségi liturgiának, amelyben Krisztus földi továbbélése és működése nyilvánul meg, az értéke Krisztus megtestesülése és itt a földön folytatott megváltói működése, amely annyira gazdag és annyira isteni, hogy még számtalan évezred következhetik, az minderre kihat és kegyelemmel, a Megváltóval való életközösség gazdagságával hatja át.

Az idők középpontjában Krisztus áll és onnan sugározza bele az ószövetségbe és az újszövetségbe, a múltba, a jelenbe és a jövőbe az ő kegyelmét, amely a liturgiának a kezdete és a vége mindazzal együtt, ami a kezdet és a vég között található.

Ezt a krisztocentrikus, Krisztusra irányított lényegyet kell megfontolni akkor, ha a liturgiát teljesen meg akarjuk érteni és tökéletesen bele akarunk hatolni az ő szellemébe. Minél tüzetesebben foglalkozunk ezzel a valósággal, annál mélyebben hatolunk bele a liturgia lényegébe, annál érettebb, kiegyenlítettebb és kiterjedtebb lesz a mi megértésünk. És ez a megértés lassan átváltozik egy az egész vallásos életet és fejlődést biztos kézzel irányító élménnyé. Ezzel elértük célunkat, mert bennünk is megszületett a liturgia szelleme, amely egyedül képes Krisztussal való kultivált közösséget alkotni és oly lelkiéletre nevelni, amely minden igényt kielégíthet.

*

A liturgia helyreállítja a kapcsolatot az ember és ember között is. Mert a liturgia mint szakrális cselekmény az egész világot magába foglaló nagy egyházi közösség, a misztikus Krisztus-test életének legkézzelfoghatóbb megnyilvánulása.

Ez a liturgikus cselekmény, amely a közösség nevében történik és amelynek a végrehajtója a közösség, az egyedeket nemcsak magába foglalja, hanem egymással összeköti, egymáshoz közel hozza, a köztük esetleg fennálló ellentéteket elsimítja, és így az egy örök menyeyi Atya gyermekeinek a családját alakítja meg és tartja fenn.

Ennek a szakrális kapocsnak, amelyet a liturgia az ember és az ember között létesít, nagy jelentősége van, amellyel mindenesetre foglalkozni kell.

Az alapvető jelentőségét én ennek abban látom, hogy a liturgia az egyedeket az ő különféle, egymásnak sokszor hevesen ellentmondó érdekeikkel beleolvasztja az egyházi közösség valóságába, a nélkül azonban, hogy ez a beleilleszkedés az egyéni élet tulajdonságainak a rovására történne. Ellenkezőleg. A közös szakrális cselekedet, a közösség áldozata mint kegyelemforrás kihat a misztikus Krisztus-test mindenegyes tagjára és éppen azt a segítséget nyújtja, amelyre az egyeseknek szükségük van. Ezen kegyelmi segély révén fejlődik és tökéletesedik az egyéni élet mint alkotórésze a közösségnek.

Az egyének tehát a közös szakrális cselekedet révén fejlődnek és élnek egyéni lelkiéletüket. De ugyanez a szakrális cselekedet hozza őket annyira közel egymáshoz, hogy egymást kiegészíthetik és egymásnak segítségére lehetnek. A liturgia nyomában eltűnnek a társadalmi különbségek és az általuk okozott ellentétek. Ami annakidején lélekemelő, de megszokott látvány volt a római katakombákban a „kenyértörés” szakrális cselekedeténél, hogy a nemes matróna mellett térdelt a rabszolga, aki ugyanúgy vette Krisztus szent testét, mint úrnője, ugyanaz ismétlődik manapság is minden templomban az Úr asztalánál, ahol az áldoztatórácsnál a szegény és a gazdag, a névtelen senki és a befolyásos közéleti hatalmasság egy és ugyanazon a lépcsőfokon térdel és egy és ugyanannak a Krisztusnak a lelket megszentelő Eucharisztiaját veszi magához. Ez az átélt közösség egymásra fordítja az emberek figyelmét és az összetartozás nagy valóságára utalva, gyengéden kényszeríti őket arra, hogy egymást komolyan és önzetlenül segítve, a krisztusi szeretetet nemes értelmében kiegészítsék.

Hányszor és mennyi megrendítő benső szépséggel egybekötve jut ez a valóban átélt közösség érvényre a liturgikus, a szakrális cselekedetek folyamán. Midőn például a közös ínség, a közös veszély, a közös nyomor és gond arra kényszeríti az embereket, hogy a liturgia segítségével forduljanak az Istenhez enyhülésért, amikor felcsendül a közös, egeket ostromló imádság és ének, akkor mindenki érzi és lelke mélyén átéli, hogy mi, Krisztus nagy családjának a tagjai összetartozunk, egymásra vagyunk utalva és ilyenkor mindenkit megihlet a közösségben jelenlevő, az azt megszentelő és fenntartó krisztusi szeretet.

A krisztusi közösség megvalósulását, annak egyöntetűségét, ruganyos cselekvő erejét és minden veszéllyel dacoló ellenállóképességét a liturgiának köszönhetjük, mert ő a mi közösségünk megalkotója és ő teremti meg és tartja fenn azt a kapcsolatot az ember és az ember között, amelyre a társadalomnak és a nemzetnek úgy a jelenben, mint a jövőben szüksége van, ha meg akar felelni küldetésének.

*

A liturgiával sokat kell foglalkozni és el kell merülni abban a szellemben, amely az ő éltető ereje és amelynek ő az egyetlen közvetítője.

És ha sikerült megismerni a liturgia változatokban gazdag, mindig új és örökké ifjú, elpazarolhatatlan életét, ha sikerült magunkba fogadni az őt éltető szellemet és annak révén átélni és magunkévá tenni a liturgikus élet nyomában fakadó kegyelmeket, akkor megtettük az első lépést az élet teljessége felé.

A liturgia segítségével az élet teljessége felé vezető útra kerülünk és így bennünk, vallásos életünkben is megvalósul a mai kornak az egészre, a teljességre irányuló törekvése és totalitáris szelleme.

És minél tovább haladunk előre az élet teljességének az útján, annál nagyobb hálával tartozunk a liturgiának, mert belátjuk, hogy ő a Megváltó ünnepi palástja és boldogok vagyunk, hogy érinthettük annak a szegélyét.

b) A liturgia mint cselekedet

Az egyházi liturgia gondolatgazdagsága és kimeríthetetlen kezdeményező és irányító ereje arra készlet, hogy ne elégedjünk meg az ismerettel, hanem cselekedjünk, éspedig úgy, ahogy ezt a liturgia szelleme megköveteli.

A cselekvés ebben az esetben nem jelent mást, mint a liturgia folyamatába, életébe való bekapcsolódást, a vele való együttélést, az egyéni élet kitételét a liturgia kihatásának és befolyásainak és a lelkiéletnek az általa való irányítását.

Ebben áll a liturgikus mozgalomnak és irányzatnak a főcélja és ez adja meg neki a létjogosultságot. Mert itt nem olyan mozgalomról, elindulásról van szó, amely csak megmozdulást, újítást, feltűnést, a régi utaktól való eltérést és a „szervezkedés szenvedélyét” jelent. Itt oly embertömegek elindulásáról van szó, amelyek keményen elhatározták, hogy addig nem állnak meg, amíg el nem érték az élet teljességét, amelyet csak a liturgikus cselekedet segítségével lehet megvalósítani. És azt is elhatározták, hogy addig nem nyugosznak, amíg nem sikerült nekik az ettől a kezdeményezéstől távolállókát megnyerni, magukkal ragadni az új és mégis oly régi utakon, és így egy légkört, a legújabb kor légkörét megteremteni, amely a vallásos élet teljességét, totalitását követeli és amely ezt a célt a liturgia segítségével akarja és fogja megvalósítani.

Az új atmoszféra, a liturgia éltető és üdítő légköre már megvan. Férfőzzünk csak hozzá, keressük fel és szívjuk magunkba tele tüdővel ezt az ózondús levegőt, amely megújítja életünket és megszázsorozza cselekvőképességünket.

Tesszük ezt akkor, ha liturgikus cselekedetre, liturgikus életre határozzuk el magunkat.

*

A liturgikus cselekedet, a liturgiával való együttélés előfeltétele a bibliai kultúra elsajátítása, a Szentírás ápolása.

A Szentírással való rendszeres foglalkozás nálunk, sajnos, még ismeretlen fogalom és azoknak a száma, akik a Szentírást, a szentbeszédek alkalmából hallott részleteken kívül nem ismerik, egyenesen ijesztő, ami egész biztosan nem válik a vallásos kultúrának és az élet teljességének az előnyére. Ellenkezőleg, nagy hiányt és komoly akadályt jelent, úgyhogy a lelki fejlődés jól felfogott érdekében mindent el kell követni ennek a tarthatatlan helyzetnek a megjavítására.

A Szentírás ismerete és a kinyilatkoztatás könyveiben való jártasság feltétlenül szükséges a lelkiélet alakításához és a liturgikus cselekedet teljességéhez.

Ennek az okát a Szentírás lényegében találjuk meg. A szentatyák, a biblia e kiváló ismerői, akik egész tanításukat a szent könyvek szövegére alapozták, a Szentírást annak a „levélnek nevezik, amelyet az Isten küldött az emberiségnek”. Ezzel a találó meghatározással meg van adva a biblia lényege. A Szentírás tehát az Isten levele és ebben a levélben benne foglaltatik az isteni kinyilatkoztatás, az isteni igazság, az Isten gondolatainak végtelensége, egyszóval mindaz, amit az Isten az emberiséggel közölni akart.

Ha az Isten minket, embereket egy levéllel, a kinyilatkoztatás könyveivel tisztelt meg, akkor megvolt az elegendő indítókoka arra, hogy ezt a lépést megtegye és tette ezt azért, mert tudta, hogy az emberiség a kinyilatkoztatás nélkül, tehát saját erejéből elgondolásában sohasem jutna el a helyes és kielégítő istenfogalomhoz, az élet és feladatainak megértéséhez, és így nem volna képes a Teremtő által kitűzött célt elérni. Az Isten akarja, és ez az akarat az ő irántunk viselt szeretetéből fakad, hogy az emberiség elérje célját, az örök üdvösséget és így kezünkbe adja a Szentírást, amelyből az üdvösség eléréséhez szükséges tanítást és irányítást meríthetjük.

Merítjük belőle mindenekelőtt a helyes, a valóságnak megfelelő istenfogalmat. A Szentírás az Isten cselekedeteiről szól hozzánk, közli velünk gondolatait, feltárja előttünk szándékait és bebizonyítja nekünk irántunk táplált irgalmas szeretetét. Egyszóval az Isten közelébe visz minket és megmutatja, amennyire azt mint emberek elbírnuk, az Isten igazi arculatát, úgyhogy nem tévedhetünk, mert az, aki előtt a biblia minket térdre kényszerít, az egy igaz Isten, a mindenség Teremtője és Fenntartója.

A Szentírás megismertet minket az ember lényegével is, amely a kinyilatkoztatás világossága nélkül örök és megoldhatatlan rejtély maradna számunkra. Megismertet minket az első ember tökéletes lényével és irigylésreméltó boldogságával, szomorú bukásával, tragikus vergődésével és Krisztus által történt megváltásával. Ezeknek az igazságoknak a világosságában az ember már nem érthetetlen rejtély, hanem az isteni teremtés mesterműve, amelyet alkotója, az Isten annyira szeret, hogy egyszülött Fiával váltatta meg bukása után és vezettette vissza az örök boldogság útjára.

A biblia azután annak a közelébe visz és azzal kapcsol össze, akinek a bukott emberiség megváltását köszönheti: Jézus Krisztussal, az Istenemberrel. Az ó- és újszövetség könyvei kiegészítik egymást abban a sikeres törekvésben, hogy megmutassák nekünk és megértessék velünk az isteni Megváltó örökszép lelki arculatát, közvetítsék velünk tanítását, bekapcsoljanak isteni gondolatvilágába és részesítsenek megváltói kegyelmében azáltal, hogy a vele való életközösség vágyát indítják fel bennünk.

Ugyanígy ismerkedünk meg a Szentírás révén az Egyház lényegével, apostoli küldetésével, megszentelő feladatával és lelket nevelő tevékenységével. A biblia tanít meg minket a misztikus Krisztus-test, az Egyház kellő megbecsülésére, a Krisztusban való közösség helyes alakítására és előnyeinek helyes felhasználására. Ugyanez a biblia mutat rá

arra a helyre, amely minket az Egyház közösségében megillett, arra a szerepre, amelyet ott be kell töltenünk és azokra a feladatokra, amelyek ott reánk várnak.

Különösen pedig arra az életre mutat rá a Szentírás, amelyet a krisztusi közösség, az Egyház itt a földön él és amelynek lényege a kegyelemmel való töltekezés és amelynek a tengelye a Krisztus által alapított hét szentség és az a liturgia, amely az ebből folyó életet oly művészi tökéletességgel keretezi körül.

Mindeme sokoldalú irányítás alatt, amelyet a Szentírásnak köszönhetünk és amelynek csak egy részét vázoltam itt egész röviden, lassan a lélek ismerete fejlődik ki, amely a vallásos élet alakításának szempontjából az istenfogalom után a legfontosabb. Mindannak a visszfényében, amit a Szentírás közöl velünk, a lélek lényege és küldetése, az érte folytatott küzdelmek és az érte hozott áldozatok jelentősége csillámlik fel egész világosan és egész megérthetően. Ebben a világosságban megértjük, hogy minden a lélekért történt, hogy a lélek az emberi érdekek középpontja és az Isten különös, végtelen szeretetének célpontja. Azt is megtudjuk a Szentírásból, hogy mit kell tennünk a lélek és az ő fejlődésének érdekében, hogyan kell őt nevelnünk a Krisztushoz való hasonlatosságra.

A Szentírás tényleg érinti az élet mindenegyes fontos kérdését, kielégítő feleletet ad rá és azonkívül oly életművészetre tanít, amelynek eredményei, mint a történelem tapasztalata bizonyítja, felülmúlhatatlanok. Az Isten tehát gazdagon ajándékozta meg az emberiséget akkor, amidőn a Szentírást adta neki, hogy abból merítse az élethez szükséges bölcsességet.

A mi feladatunk ennek következtében abban áll, hogy a Szentírást ne hagyjuk kihasználatlanul, hogy végtelen gazdagságából merítsünk és az ő dicsőségére alapítsuk életművészetünket.

És most végül rámutathatok arra, hogy miért kiindulópontja a liturgikus cselekedetnek a Szentírás ismerete és a vele való tüzetes foglalkozás. Azért természetesen, mert a liturgikus szövegek nagy része bibliai eredetű. Ezeket a szövegeket nem elég ismerni, hanem meg is kell érteni azok szellemét és teljes jelentőségüket. Ehhez pedig elkerülhetetlenül szükséges, hogy a szövegeket a bibliai könyvekkel való összefüggésükben ismerjük meg, mert csak így leszünk képesek azt, amit mondani akarnak, a valóságnak megfelelően értékelni.

A liturgia szelleme és a liturgikus cselekedet teljessége tehát a Szentírás ismeretét, a biblia kultúráját követeli meg. Legyen eziránt érzékünk, kapcsolódjunk bele a liturgia folyamatába és kezdjünk el liturgikus értelemben cselekedni azáltal, hogy foglalkozunk azzal a levéllel, amelyet az Isten írt az emberiségnek és amelyet Szentírásnak nevezünk.

A liturgikus cselekedet második követelménye a szakrális cselekménnyel való együttcselekvés és annak a folyamatában való részvétel. Ez különösen a liturgikus élet gerincére, a szentmiseáldozatra vonatkozik.

A szentmiseáldozaton való részvétel, a vasárnap megszentelésének ez a része sokak számára vagy egyáltalán teher, vagy nem nyújtja azokat az előnyöket, amelyekben azok részesülnek, akik a szentmiseáldozaton nemcsak jelen vannak, de benne aktív részt vesznek. Mindkét jelenségnek az az oka, hogy az illetők még nem hatoltak bele a szentmiseáldozat szellemébe, nem ismerik az egyes részeknek és az egésznek a jelentőségét és így lelkiileg távol állanak attól, ami ezen szakrális cselekmény folyamán történik, így nemcsak hogy nem vesznek aktív részt a cselekményben, hanem még a szükséges kapcsolatot sem tudják a lélek és a szentmiseáldozat között helyreállítani. Semmi csodálkoznivaló sincs rajta, hogy ezeket az embereket a szentmise „meghallgatása” – többet úgy sem tesznek a szent cselekmény tartama alatt – egyáltalán nem elégíti ki és így számukra a vasárnapi szentmisehallgatás teher, amely alól szívesen kivonják magukat, ha találnak valami kifogást, amellyel megnyugtathatják amúgy sem túlságosan nyugtalankodó lelkiismeretüket.

Hogy az ilyenek mennyi kegyelmet veszítenek és mennyi lelki kezdeményezést, azt csak azok tudják legjobban megítélni, akik a szentmiseáldozatban való részvételből merítik lendületüket és életrendjüket.

Szükséges tehát, hogy a szentmiseáldozatban aktív részünk legyen. Ez azáltal történik, hogy hozzászokunk a miseszövegek használatához. Ugyanazt az évszázados liturgikus imát, a szentmiseáldozatot körülkeretező imát mondjuk, amelyet a szent áldozatot bemutató pap végez az oltárnál és így lelkileg csatlakozunk hozzá és részesülünk, részt veszünk a bemutatott áldozatban. Nagyon ajánlatos és lényegesen elősegíti a szentmiseáldozatban való aktív részvételt a napi miseszöveggel már a szentmiseáldozat kezdete előtt foglalkozni, azt elmélkedésszerűleg a lélekben feldolgozni, az egyes részek között az összefüggést helyreállítani. Ebben az esetben megtaláljuk a napi szentmiseáldozat alapgondolatát, amely Krisztus közöttünk folytatott életének epifániája, megnyilvánulása és amelyből meríthetjük azt a kezdeményezést, amellyel tovább alakíthatjuk lelkiéletünket.

A szentmiseáldozatban való aktív részvétel teljessége megköveteli, hogy a szentáldozás révén részesüljünk az Eucharishtiában, mint az az első keresztyéneknek volt szokásban, akik számára a kenyértörésben, a szentmiseáldozatban való részvételnek a legfontosabb mozzanata az Eucharisztia vétele, a szentáldozáshoz való járulás volt. Ezáltal egyesülünk az újszövetség vértelen áldozatát bemutató Üdvözítővel, lelkileg egyesülünk az Őt helyettesítő áldozópappal és így a szentmiseáldozatban való aktív részvételünk tökéletes lesz.

Shokjunk tehát hozzá a miseszöveg használatához és imádkozzuk az Egyház liturgikus miseimáit. Minél lelkiismeretesebben tesszük ezt, annál nagyobb lesz a hasznunk és annál aktívabb az újszövetség áldozatában való részvételünk.

És ne elégedjünk meg a pusztá köteleességteljesítéssel, a vasárnapi szentmisehallgatással, mert az azon való részvétel bűn terhe alatt kötelező. Értsük meg az Üdvözítő szándékait és használjunk fel minden alkalmat arra, hogy a szentmiseáldozatban, amely oly végtelen sok kegyelemnek a forrása és amelynek köszönheti a bűnös emberiség, hogy az isteni igazságosság büntető karja nem sújtja súlyosabban, naponta részesüljünk. Itt is minden csak a jóakarattól függ és az ügyes, célszerű időbeosztástól. Ha nagy is az elfoglaltságunk, mindig fogunk tudni annyi időt szakítani magunknak, hogy a reggeli órákban, mielőtt megkezdendők napi munkánkat, a szentmiseáldozatnál jelen legyünk és abban aktív részt vegyünk.

Az élet teljessége, amelytől itt és ott, a földi életben és a túlvilág örökkévalóságában minden függ, megkívánja ezt a mindenekelőtt fontos liturgikus cselekedetet, amelyben összponosul a természetfeletti kegyelmi élet minden ereje és kihatása.

*

A liturgikus cselekedetnek van még egy követelménye: a liturgikus, a liturgia érdekében végzett apostoli munkásság.

Az előbbi fejezetben mutattam rá arra, hogy van liturgikus mozgalom, amely elindult a világot meghódítani és amelynek a feladata az annyira szükséges vallásos megújulást előkészíteni.

Ez a mozgalom elindult útjára. A mi feladatunk abban áll, hogy ne csak csatlakozzunk hozzá, hanem apostoli munkásságunk révén másokat is megnyerjünk és másokat is, különösen azokat, akik leginkább rászorulnak a vallásos megújulásra, ugyanerre az útra vezessünk.

Erre különösen itt Magyarországon van szükség, ahol a liturgikus mozgalom még nem érte el azt a magasfokú tevékenységet, amelyet mindenestre el kell érnie és ahol még nem hódította meg úgy, mint Nyugaton a katolikus közösség legszélesebb rétegeit.

Az, amire mindenekelőtt szükség van – és ezt megvalósítani a vezető intelligenciának a feladata – az a bibliai mozgalom megindítása.

Ehhez nem elég a figyelmet a Szentírásra és a bibliai ismeretek szükségességére felhívni. Mert ez többé-kevésbé csak a pusztában kiáltó szó marad, amelynek túl jelentéktelen a visszhangja ahhoz, hogy említésreméltó eredménye lehessen. E cél megvalósításához több

kell. A tömegben fel kell ébreszteni a Szentírás iránt való érdeklődést, és ami a fő, alkalmat kell neki nyújtani arra, hogy a Szentírás tartalmával és szellemével megismerkedhessék. Ezt csakis a bibliai esték, kurzusok és hetek, a jól előkészített propaganda segítségével lehet elérni. A Nyugat világvárosai és nagyvárosai ebben az irányban a legszebb példát adják, és nagy, tömegeket megmozgató eredményeket mutatnak fel. A biblikus mozgalom ezekben a városokban már oly arányokat öltött, hogy majdnem minden egyházközségben létezik egy csoport, amely a biblikus mozgalmat vezeti és amely rendszerint hetenként egy bibliai előadást és évente több kurzust rendez, amely nagy látogatottságot mutat fel, és így bebizonyítja, hogy a dologgal érdemes és lehet foglalkozni.

A bevezető és magyarázó kurzusokon kívül még arra is kell alkalmat nyújtani, hogy a hívek, különösen a szegényebb körülmények között élők, a Szentírást saját otthonukban is olvassák. Más szóval: olcsó Szentírás-kiadásra van szükség, amely nemcsak az újszövetséget nyújtja, hanem az ószövetséget is mindenki számára hozzáférhetővé teszi. A klosterneuburgi liturgikus központ (Volksliturgisches Apostolat) egy oly népszerű, teljes szövegű Szentírás-kiadással lepte meg már évekkel ezelőtt a katolikus közönséget, amely minden igényt kielégít és ami a beszerzési lehetőséget illeti, még a legszerényebb pénztárcákat sem terheli meg túlságosan. Ez az oka nagy elterjedtségének és nem csekély sikerének. Nagy előrehaladást jelentene, ha valamelyik katolikus kiadóvállalat egy olcsó és népszerű magyar Szentírás-kiadás megvalósítására szánna el magát és követné a bevált klosterneuburgi példát. Mert nem luxus nivójú bibliára van szükségünk, amelynek az árát csak kevesek tudják megfizetni, hanem olcsó és népszerű Szentírásra, amelyet mindenki beszerezhet magának.

Az említett biblikus mozgalom nem marad nagyobb jelentőség nélkül. Mert a Szentírás magasztos gondolatkörének behatása alatt előkészíti a lelkekben azt a liturgikus alapra helyezett lelki kultúrát, amely a liturgikus mozgalom célja.

Ha sikerült a tömegeket a Szentírással való foglalkozásnak megnyerni, akkor sikerülni fog őket a liturgikus mozgalomba átvezetni, a liturgia által alkotott és megtermékenyített életteljességbe belekapcsolni és a liturgikus nevelés révén velük a Krisztussal való életközösséget megvalósítani.

De ez csak akkor válik valósággá, ha a liturgikus mozgalom és teljesítményei oly magas nívón állanak, hogy képesek a legegyszerűbb, de a legkényesebb igényeket is kielégíteni. Más szóval kötelességünk abban az esetben, ha nincs, liturgikus mozgalmat indítani és arról gondoskodni, hogy az meg is feleljen a katolikus közösség jogos várakozásának.

E célból szükség van, és pedig minden egyházközségben egy nemcsak lelkes, de felelős és életképes csoportra, amely a liturgikus mozgalmat vezeti és a hívek liturgikus nevelésével foglalkozik. Szükség van arra is, hogy a híveknek alkalmuk legyen az el nem torzított, az Egyház hagyományainak és előírásainak megfelelő liturgia megismerésére és lelki élvezésére.

Megengedem, hogy ez nagy munkát és rendkívüli megterhelést jelent, de ne feledjük el, hogy csakis így lehet a tömegeket a vallásos élet megbecsülésére nevelni és ezáltal Krisztushoz vezetni. Mert a mai kor emberét a kultúra rohamos fejlődése elkényeztette és így vallásos igényei is sokkal fejlettebbek és sokkal többet követelnek. Ezeket az igényeket csak a természetfeletti kegyelmi élet művészi tökéletességű szépségének és végtelen gazdagságának a feltárása képes kielégíteni, ez pedig csakis a liturgikus szellem megvalósítása által érhető el.

Nekünk, akik az Isten különös kegyelméből már régen benne állunk az élet teljességének gazdag áradatában, kötelességünk arra emlékezni, hogy az az élet, amely teljességéből másokat kizár és nem törekszik saját gazdagságát a többiekkel megosztani, nem életteljesség, mert hiányzik belőle az embertársak iránt való kötelesség teljesítése. Ennek az igazságnak megfelelően mindazok, akik már részesültek és tovább is részesülnek a liturgia nyomában fakadó kegyelmi gazdagságban, kötelesek apostoli munkásságuk révén mások előtt is

felnyitni a liturgikus életteljesség kapuját, hogy ők is töltekezhessenek Krisztus éltető világosságával.

És ha ezt a föltételt teljesítették, akkor igazán joguk van életteljességről beszélni, amely annyira gazdag, hogy annak a fölöslegéből másoknak is lehet komoly értékeket nyújtani.

*

A liturgia mint cselekedet programot alkot, amely képes egy hosszú emberéletet teljesen kitölteni, kultúrát teremni, amely képes századokat és nemzedékeket átalakítani, kegyelmet közvetíteni, amely bűnösöket szentekké és tökéletesekké változtat át.

A liturgia mint cselekedet az élet teljessége. Mert a Krisztus kegyelemteljes életében való részesülést és a vele való szoros és őszinte életközösséget valósítja meg.

Így gondolkozzunk a liturgia irányában, így alakítsuk liturgikus cselekedetünket és így éljünk Krisztusban, aki a liturgia éltető valósága, a kegyelem Istene.

c) A liturgia kihatása az életre

A liturgiának megvan az az előnye, hogy nincs a szakrális cselekedet rövidebb vagy hosszabb, de mindenesetre mulandó időtartamához kötve. A szakrális cselekedet a kegyelem forrása, a kegyelem eszköze: kiindulópontja annak a természetfeletti áradatnak, amely magával ragadja a lelket és végigömlik az egész életen, hogy annak irányt adjon, saját medrébe terelje és saját hasonlatosságára kényszerítse.

A liturgia tehát kegyelmet eszközöl ki és közvetíti, amely az egész életre kihat és annak minden mozzanatát, minden megnyilvánulását a természetfeletti életideálnak megfelelően alakítja.

Ennek következtében jogosan állíthatjuk, hogy a liturgia jellemeket nevel, Krisztushoz hasonló lelkületet alakít és így a természetfeletti lelkiéletnek legszilárdabb, legmegbízhatóbb alapzata és megvalósítója.

Az én szerény felfogásom szerint a liturgia mint irányzat, gondolat és cselekedet, a lelkiélet középpontja, amelynek kegyelemteljes kisugárzása a szakrális cselekedetre való előkészület, az arra következő hálaadást és úgy az előkészület, mint a hálaadás révén megvalósított lelki fejlődést befolyásolja és teszi termékennyé.

*

A szakrális cselekedet, a laikus életében a szentáldozás, a liturgia szellemének megfelelően kívánja a lelkiismeretes előkészületet. Éspedig nemcsak azt a közvetlen előkészületet, amely főleg a szentáldozás előtti imákban áll, hanem azt a komoly és nehéz lelkimunkát, amellyel a lelket nemcsak a kellő hangulatba hozzuk, – ez a közvetlen előkészület által történik meg – hanem a tökéletes élet alakításában való kegyelemteljes sikerei által emberileg szólva „méltóvá” tesszük arra, hogy az Eucharisztia vétele révén az Isten hajléka legyen.

Ennek a törekvésnek a praktikus jelentőségét én a következőkben látom: Elsősorban abban, hogy a szentáldozásra, az Úr Jézussal való egyesülésnél az áldozó nemcsak a halálos bűnt, a jóságos Isten hálátlan és nemtelen megsértését kerüli el, hanem tudatosan még a bocsánatos bűnt sem tűri meg életében, mert teljesen tiszta lélekkel akar az Úr eucharisztikus színe előtt megjelenni. Hogy ennek a célnak a megvalósítása mennyi önuralmat, ellenőrzést, lélek jelenlétet, akaraterőt, természetfeletti öntudatot, küzdelmet és áldozatot jelent, azt mindazok tudják, akiknek van elég liturgikus érzékük ahhoz, hogy a szentáldozás szakrális cselekedetére így készüljenek elő.

Ez a lelkiismeretes előkészület aránylag rövid időn belül a legnagyobb lelki tisztaságra nevel és hamarosan eléri azt is, hogy a lélek megszabadul azoktól a tökéletlenségektől, amelyeknek tudatára ébredt és amelyek nem méltók őhozzá, az Isten eucharisztikus hajlékához.

A liturgikus szellemtől áthatott lélek ezzel az eredménnyel nem elégszik meg, mert nem akar csak negatív munkát végezni és mert tudja, hogy az Isten látogatását és bennünk maradását nemcsak azzal kell kiérdemelni, hogy a bűnt és mindennemű tökéletlenséget kerüljük. Az ilyen lélek tehát pozitív munkával is előkészül az egyes szentáldozásokra, amennyiben számos jócselekedet és áldozat révén azokat az erényeket gyakorolja, amelyek még nem fejlődtek ki benne, amelyeket még csiszolni, tökéletesíteni kell, hogy az Isten eucharisztikus hajlékának, a léleknek díszére és az azt meglátogató Istennek dicsőségére váljanak. A liturgia szellemében nevelt lélek ilyenmű gyakorlatokkal készül mindenegyes szentáldozásra elő, és az ajándék, amellyel az őt meglátogató Üdvözítőt fogadja, az a sokszoros lelki siker, amelyet az előkészület időtartama alatt sikerült kivívnia magának. Fölösleges külön említeni, hogy ezáltal mindenegyes szentáldozás a lelki fejlődésnek egy újabb, mindig tökéletesebb fokát jelenti és hogy így a lélekben, amelyet az Úr mindenegyes esetben gazdagabb és gazdagabb kegyelmekkel halmoz el, a Krisztushoz való hasonlatosság a legtökéletesebb módon fejlődik ki.

*

A szakrális cselekedetre, a szentáldozásra a hálaadás következik, amely alatt szintén nem a hálaadó imákat értem, amelyeket közvetlen a szentáldozás után végzünk el, hanem azt a lelki törekvést, amely révén a szentáldozásban nyert kegyelmek a legjobban érvényesülnek.

Ennek a törekvésnek az alapeleme a világtól való eltávolodás és az Istenhez való közeledés, amely mindenegyes szentáldozás révén tökéletesebb lesz. A világtól való eltávolodás annyiban történik meg, amennyiben belátjuk, hogy az élet súlypontját nem az időben, az elmúló világban és annak javaiban kell keresni, hanem az örökkévalóságban és az azt betöltő Istenben. A szentáldozásban az örökkévalósággal érintkezünk, annak Istenével és Mesterével egyesülünk, itt a végtelenség lehelete érint minket és annak mértéke tűnik fel szemeink előtt. Ezzel a mértékkel mérve a világ és minden bősége parányian kicsiny, maradandósága elenyészően jelentéktelen és lehelete fullasztóan gyilkos, úgyhogy szívesen fordulunk el tőle. Ez az „elfordulás” lelki megszabadulást, tárgyilagos értékelést és a világ nívjával szemben kiemelkedő magaslatot jelent, ahonnan nézve az élet zűrzavara, a nélkül, hogy elmulasztanánk abban emberi és keresztyén kötelességünknek megfelelően részt venni, sokkal áttekinthetőbb és kevésbé problematikus. Felesleges említenem, hogy amennyire eltávolodunk a világtól, annyira közeledünk az Istenhez, akit mindinkább megismerünk, mindig jobban szeretünk és akinek a közellétéhez mindig jobban hozzászokunk, a nélkül, hogy azt a szó banális és unalmas értelmében megszoknánk. Így lassan szoros és őszinte közösség fejlődik ki az Isten és a lélek között, közösség, amely az élet minden mozzanatára kiterjed és amelynek az alapeleme a bizalomteljes szeretet.

A világtól való eltávolodás és az Istenhez való közeledés azzal a végtelenül értékes következménnyel jár, amelyet az élet teljességének nevezünk. Nevezzük pedig azért, mert ebben az életben minden megvan, ami a tökéletességhez szükséges.

Értem ezen „minden” alatt elsősorban a kegyelembőséget, amely lehetővé teszi a lelki fejlődést, a szenvedélyek céltudatos nevelését és irányítását, a rossznak erőlyes megfékezését és ártalmatlanná tételét és a Krisztushoz való lelki hasonlatosság alapvető vonásainak megvalósulását. Itt tényleg lehet szó az élet teljességéről, mert a kegyelem, mint egy másik fejezetben említettem, lehetővé tesz mindent: a legelvetemültebb bűntől való megszabadulástól a legmagasabb tökéletesség eléréséig, úgyhogy igaza volt annak, aki

egyszer ebben az értelemben azt állította, hogy a kegyelem az emberileg lehetetlent is lehetővé teszi.

Ehhez a teljességhez tartozik az Isten kézzelfogható közelsége, és ez a lelkiélet súlypontja. A szentáldozásban hozzánk jött és mindig újból hozzánk jövő Isten a kegyelem továbbműködése által bennünk marad, mint a teológia mondja, bennünk lakozik, és pedig oly mértékben, hogy életünk az Isten legközelebbi jelenlétében folyik le és ezen jelenlét által válik szent, minden köznapiasságot messze felülmúló folyamattá. Itt is szó lehet az élet teljességéről, mert ez az élet, amely kezdettől fogva a végtelen felé indult, a végtelen, az örökkévaló keretei között mozog és ha parányi is, de része annak az örökkévaló megdicsőítésnek, amelyben a teremtmények részesítik mindenható Teremtőjüket. Ennek az életnek a teljessége maga az Isten, akiből meríti gazdagságát és akinek szenteli minden értékét. Az Isten, aki ezen élet fölött öröklik és aki ezt méltónak tartja arra, hogy kegyelme révén magához vonzza és magánál tartsa egy örökkévalóságon keresztül.

Ez az élet csakugyan megtalálta teljességét, mert úgy ő maga, mint sikerei, eredményei, teljesítményei és mindennemű gazdagsága és bősége nincs az idő mulandóságához kötve, hanem annak az áradatnak a része, amelyet nem lehet mértékkel mérni és emberi gondolattal végiggondolni és amelyet örök életnek nevezünk. Ennek az örökkévalóságnak a csíráját hordja magában és ezt fejleszti az eucharisztikus Isten segítségével. Ennek az örökkévalóságnak a világossága teszi fényes-ragyogóvá fejlődésének minden útját és ugyanennek a beláthatatlan horizontja teszi lendületessé minden mozdulatát, céltudatossá minden teljesítményét és elragadóan boldoggá minden szenvedésteljes áldozatát.

Ez valóban az élet teljessége. A szentáldozásra következő hálaadás tehát nem egyéb és ne is legyen egyéb, mint ennek a teljességnek a megértése, megbecsülése, tárgyilagos értékelése és a kegyelemmel való együttműködés révén való tökéletes kifejlődése. A szentáldozásban nyert végtelen kegyelemért azzal adhatunk az Istennek legjobban hálát, ha az életnek belőle fakadó teljességét az Isten szándékainak megfelelően, keresztény hivatásunkhoz méltóan élvezzük és így azt az utat járjuk, amely ebből a földi létből kivezet az örökkévalóság végtelenségébe.

*

Az eucharisztikus előkészület és a hálaadás kitölti egész életünket és megóv minket a köznapias ellaposodástól.

A liturgikus életteljességnek ezt a kihatását nem becsülhetjük eléggé, mert neki köszönhetjük, hogy megfelelünk a keresztény életre való hivatottság méltóságának.

A keresztény életre való hivatás művészi, zseniális hivatás, mert zseniális gondolatok megvalósítását követeli, mégpedig a legművészibb keretekben. A zseniális gondolatok, amelyekről itt szó van, az Isten gondolatai, az az elgondolás, amely szerint kívánja az Isten az emberi élet fejlődését a mi együttműködésünkkel megvalósítani. A keresztény életfeladata teljesítésével az Isten gondolatát fejezi ki plasztikusan, azt önti reális formába és állítja mint műremeket a világ szemei elé.

A liturgia, ha helyesen fogjuk fel és céltudatosan élünk az általa nyújtott előnyökkel, ha lelki fejlődésünkre való kihatását nem gáncsoljuk és ha az ő irányítását teljes egészében elfogadjuk, csak ezt a célt szolgálja, amennyiben arra segít, hogy életünk sikeres és művészi kifejezése legyen a benne rejlő isteni gondolatnak.

Egy másik, szintén jelentősegteljes következménye a liturgiának a minden ambíciót kielégítő célkitűzés. A liturgia szelleme és élményekben gazdag folyamata arra nevel, hogy valóban nagy gondolatokkal foglalkozzunk és nagy célok után törekedjünk. A nagy gondolat, amely teljesen betölti gondolatvilágunkat, az isteni igazságnak a liturgia változatossága révén mindig más színben és új formában élénk táruló világa. A nagy cél, amelyet a liturgia mint

gondolatot és élményt elénk állít, az Isten szándékainak a mi életünkben való megvalósítása, más szóval a Krisztushoz való hasonlatosság után való elszánt és akadályokat nem ismerő törekvés.

A liturgia ezenkívül arra készíti, hogy hozzászokjunk ahhoz a lelki nagysághoz, amelyet a keresztény életművészet el akar érni és amely nem vallásos színezetű nagyvási hóbort, hanem benső lelki dimenzió, amelyet a liturgikus cselekedet és szellem révén a kegyelem fejleszt és fokoz bennünk addig, amíg az elérhető mérték be nem telt és a lelki nagyság mint az Istenhez való hasonlatosság megvalósulása, tényleg be nem következett. A liturgia, amely naponta kapcsolja össze a lelket a valódi és végtelen nagysággal, az Istennel, a legcéltudatosabb módon neveli az emberi ambíciót, amennyiben a valódi nagyság felé irányítja, amely nem az emberek ítéletétől és nem az öntelt beképzeltéstől függ, hanem attól a benső és valóban meglevő értéktől, amelynek egyedül Isten pártatlan tárgyilagossága, igazságossága a bírója.

Így hat ki a liturgia az egész életre és így teszi azt gazdaggá, változatossá, lendületessé és mindenképpen az Isten kívánságának megfelelővé és a mi igényeinket kielégítővé.

Ezáltal attól óv meg minket, amit a mindennapi életben „ellaposodásnak” neveznek és ami az élet eltorzulását, elkorcsosulását jelenti és ami úgy itt a földön, mint az örökkévalóságban szomorúan megbosszulja magát,

Azok az emberek, akik megértették a liturgia szándékait és magukévá tették szellemét, nem süllyedhetnek le a köznapiasság nivójára, nem laposodhatnak el, nem fojthatják el lelkiéletüket, mert sohasem tartózkodnak a gondolatszegénység lendület- és ambíció nélküli állapotában, a nagy célok után való törekvés hiányának szűk sikátoraiban, ahova nem jut el az éltető napsugár és ahol a levegő mérges miazmákkal van telítve. Ellenkezőleg, mindig oly magaslatokon tartózkodnak, ahonnan végtelen kilátások nyílnak, ahol a gondolat megtermékenyül, gazdagságban növekszik, ahol a tiszta levegő egészséges életet teremt és ahol a korlátlan fejlődési lehetőség nagy tettekre, csúcsteljesítményekre készíti.

És hogy ezen a magaslaton élhetnek, amely túl magas ahhoz, hogy laposságot eltűrjön, azt a liturgiának köszönhetik, Krisztus eme ünnepi palástjának, amelynek elég csak a szegélyét érinteni, hogy részesüljünk abban a kegyelmi erőben, amely nem tűri el a korcs alakításokat és amely lelki nagyságokat nevel.

Azok, akik oly nehezen fogják fel a létezés értelmét és oly ijesztően üresnek találják az életet, azok, akik nem tudnak hozzáférködni az élet tartalmához, kapcsolódjanak bele a liturgia folyamatába, tárják fel lelküket a liturgia végtelen gazdagságának, töltekezzenek szellemével és vegyenek aktív részt szakrális cselekedeteiben. Ott, a liturgiai történet beláthatatlan magaslatain találkoznak az Örökkévalóval, a Végtelennel, a háromszemélyű egy Istennel, aki megteremti, megszenteli és megőrzi bennük az élet teljességét, amely Őbelőle indul ki, hogy Őbenne találja meg a végcélt, amelynek a horizontja a végtelenségben vesz el.

Szakítsunk a múlttal?

Az élet teljességéért folytatott végtelen szépségű küzdelemben nagy szerepet játszik egy intézmény, amelyet az emberi lélek legtokéletesebb ismerőjének, Krisztusnak köszönhetünk és amely nélkül nem volnánk képesek a keresztény életre való hivatottság művészi feladatainak megfelelni és műremekbe menő, a Krisztus-archoz hasonló lelki arculatot alakítani.

Ez az intézmény a bűnbánat szentsége, a szentgyónás, amellyel e munka keretein belül már csak azért is kell foglalkozni, mert hihetetlenül nagy azoknak a száma, akiket a leghihetlenebb előítéletek akadályoznak meg abban, hogy a szentgyónás áldásdús gyümölcseiben részesüljenek.

A mai kor felvilágosult és önállóságra törekvő embertípusa, sajnos, még nem fogta fel helyesen a szentgyónás lényegét, még nem férközött hozzá az abban rejlő gazdagsághoz és sok esetben még nem is tartotta érdemesnek a szentgyónás intézményével behatóbban foglalkozni.

Nem csekély azoknak a hívő embereknek a száma sem, akiknek a szentgyónásról alkotott véleménye szintén nem fedi a valóságot és akik ennek következtében nem élvezhetik ennek az intézménynek az előnyeit abban a mértékben, amelyre joguk van és amelynek a beteljesülésétől oly sok függ a lelkiéletben.

Az itt következőkben meg akarom kísérelni a szentgyónás lényegének a fejtegetését. Teszem ezt a mai kor embertípusának a szempontjából és tekintettel vagyok azokra a tapasztalatokra, amelyeket szerezni úgy a gyóntatószékben, mint a lelkipásztori működés egyéb terén bőségesen volt alkalmam.

A modern kor emberének, aki sokszor és legtöbbször titokban, égető lelki problémákkal vajúdik, be kell bizonyítani, hogy a szentgyónás intézménye a lélek szükségleteinek és legtermészetesebb igényeinek felel meg, hogy tehát nem lehet szó sem kényszerről, sem a lélek természete ellen irányuló erőszakról, vagy olyan megaláztatásról, amely egyáltalán nem felel meg az ember méltóságának.

Ellenkezőleg. Azok, akiknek sikerül a szentgyónás lényegét helyesen felfogni és a szentgyónást mint eszközt célszerűen használni, a léleknek legelemibb és legalapvetőbb kívánságait hallgatják meg és legjogosabb igényeit elégítik ki, mint azt a tapasztalat és a jól végzett gyónás hatásai kézzelfoghatóan bizonyítják.

A lélek első kívánsága, amely sürgős meghallgatásra vár, a múlttól, annak a lelkiismeretet súlyosan megterhelő tartalmától való szabadulás a szentgyónásban nyert bűnbocsánat által.

A múlt, amelyet meg nem törtéنتé tenni nem lehet, mindazok számára nyugtalanító és égető probléma, akiknek abban a tudatban kell élniük, hogy múltjuk tartalma nem felel meg az Isten elvárásának, mert az a legmerészebb törvényszegések, lelki és cselekedetbeli hűtlenségek zavaros és minden továbbfejlődést megbénító összessége. És ne gondoljuk, hogy a mai kor embere nem foglalkozik a múlttal, mert az nem nyugtalanítja és az számára nem probléma. Minden embernek, még a legfelületesebbnek is vannak pillanatai, amelyekre ráillik Hebbel megrendítően szomorú, de tárgyilagosan igaz mondása: „Der ich bin, grüsst wehmütig den, der ich könnte sein.”⁷ Az őszinteség és a tárgyilagosság e pillanataiban feltűnik előttük megszemélyesített formában annak az emberi kifejelettségnek és jellembeli lelki tökéletességnek a képe, amelyet már régen elérhettek volna, ha a múltban más lett volna magatartásuk. És ilyenkor alkalmuk van párhuzamot vonni a között, amit elértek és a között, amit elérhettek volna. Hogy ez a párhuzam lesújtó, az tény, de az is igaz, hogy belőle jobb belátás, bánat és szebb stílusú élet után való vágyakozás fakad, amely, ha nemcsak egy pillanatnyi hangulatnak az eredménye, egy új életnek lehet a várva-várt kiindulópontja.

Ilyenkor, amikor a múlttól való szabadulás vágya a legnagyobb, felmerül a lehetőségek után való kérdés. És a szentgyónás által nyújtott lehetőségnek, az általa nyerhető bűnbocsánatnak a tudata megváltásként hat a múlt terhe alatt sínylődő lélekre. Ezek a pillanatok túlságosan komolyak és túlságosan nagyméretűek ahhoz, hogy a szabadulni akaró, megváltást kereső ember a gyónásban történő esetleges megaláztatásra vagy egyéb kicsinyes előítéletekre gondolna. A megváltás utáni vágy ilyenkor mindent kitölt és mellette minden más gondolat és érzelem az észrevétlenségig halványul el.

Ezeknek az embereknek a lelki igényeit tehát csakis a szentgyónás, amelyen kívül, mert az irgalom Istene azt úgy rendelte el, nincs bűnbocsánat, elégítheti ki.

De a múlt azoknak az életében is nagy szerepet játszik, akik számára az ugyan nem jelent tragikumot, hacsak nem a mulasztások, a fölületességek, a fel nem használt alkalmak és a

⁷ Az, aki vagyok, szomorúan köszönti azt, aki lehetnék.

kisméretű törvényszegések tragikumát. Ezek előtt az emberek előtt is feltárul egyszer, előbb vagy később a lelki lehetőségek mélysége, és ha abba, saját múltjukba beletekintenek, akkor egy kitöltetlen, tátongó űrben vesz el pillantásuk, egy űrben, amelynek tragikuma abban áll, hogy nincs kitöltve, pedig lett volna mivel kitölteni. Ez is tragikum, az élet életképtelenül kisméretű alakításának a tragikuma, amely a jobb belátás pillanatában bánatot és nagyobb, megfelelőbb méretek után való vágyakozást vált ki, amely szintén egy új életnek lehet a kiindulópontja. Ezekben a pillanatokban, amelyekben a tátongó űrtől, az élet ürességétől való jogos félelem új és hatásos ambíciókat gerjeszt a lélekben, a szentgyónás nyújtotta megszabadulás a múlt vádoló felületességétől és kitöltetlenségétől szintén megváltásként hat és ezek a pillanatok sem tűnnek el szent komolyságukban és őszinteségükben más érzelmet, mint a bűnbocsánat után való vágyakozást, amely mellett minden, a szentgyónást illető tétovázó előítélet a jelentéktelenségig csökken.

Ezek az emberek is csak égető lelki szükségletüknek felelnek meg, ha a szentgyónásban keresik az egyedüli megoldást: a múlt kicsinyes bűneitől és főleg a felületesség vétkétől való szabadulást, amelyet csak a szentségben nyert bűnbocsánat eszközölhet ki.

Minden ép érzésű, egészséges hajlamú emberben megvan a természetes tisztaságérzet, amely nemcsak a higiénikus előírások gondos megtartásában nyilvánul meg, hanem főleg abban a benső törekvésben, amely nem tűri el, hogy a lélek a bűn által beszennyeződjék, amely sajnos, a legkomolyabb elhatározás és jóakarat ellenére is, ez már az emberi gyarlóság következménye, újból és újból hozzáférkőzhet a lélekhez. Az említett tisztaságérzet tehát arra kényszeríti, hogy lelkét tisztán tartsa és ha arra szükség van, újból megtisztítsa, ami csakis a szentgyónás rendszeres, a lélek szükségleteinek teljesen megfelelő gyakorlása által válik lehetségessé.

A szentgyónás intézménye tehát megfelel a lélek legfőbb igényeinek: a bűntől való szabadulás utáni vágnak.

Itt még egy fontos kérdésre kell felelni: Miért van a bűnbocsánat a szentgyónáshoz kötve, és miért nem lehet a szentgyónást elkerülni?

Egyszerűen azért, mert az Isten így rendelkezett, és mert az Isten, a Megváltó maga tette a bűnbocsánatot a szentgyónástól függővé. És azt hiszem, hogy az irgalom Istenének, akinek egyedül áll hatalmában a bűnöket megbocsátani vagy megtartani, korlátlan joga van feltételeket szabni és a bűnbocsánatot egy szentséghez, a szentgyónáshoz kötni.

De ha mindenáron okokat keresünk, úgy azokat is megtalálhatjuk, mert azok kézenfekvők. Ezekről még tüzetesebben lesz szó, egyelőre csak arra mutatok rá, hogy az Isten a szentgyónás intézménye által bebizonyította emberismeretét. Bebizonyította azt is, hogy jobban ismeri lelkünket, mint saját magunk. Mert nekünk szükségünk van a szentgyónásra, az abban nyert feloldozásra, hogy biztosak lehessünk a bűnbocsánat elnyerését illetőleg, és teljesen megnyugodva, a múlttól teljesen elszakadva új életet kezdhessünk. Ezt a megnyugvást és biztonságot csak a szentgyónás és a feloldozás külsőleg is megnyilvánuló cselekedete tudja nekünk megszerezni. Ez tehát a benső lélektani oka az Isten eljárásának.

*

A múltban, amelytől csakis a szentgyónás révén szabadulunk meg, sok minden történt, aminek kihatása van jelenlegi életünkre. A szenvedélyekkel szemben tanúsított felelőtlen engedékenységek helyzeteket teremtett, amelyeknek még ma is megvan a következményük. Sok rossz szokásra tettünk szert, melyek majdnem második természetünkkel váltak, sok mindenféle bonyodalmakat okoztunk, amelyeknek összekuszált szálai még ma sincsenek egészen lebonyolítva és sok más egyéb dolog is előfordulhat, ami nincs rendben, amit

mindenesetre el kell intézni, mielőtt az új, a tökéletes élet megkezdődne. El kell intézni, mert az új életet nem lehet és nem is szabad rendetlenséggel kezdeni.

Mindezek a körülmények egy arra hivatott, a mi bonyolult lelki ügyeinken kívül álló, tehát tárgyilagosan ítélő személyiség tanácsát teszik szükségessé, akivel bizalmasan megbeszélhetjük és akinek az irányítása alatt elintézhethetjük a függőben levő ügyeket. A lélek vágyódik ez után a tanács és bizalmas megbeszélés után, mert érzi, hogy magára hagyatva, saját erejéből nem képes a kielégítő megoldásokat megtalálni. Ennek következtében örömmel ragadja meg a szentgyónás nyújtotta alkalmat és kiönti lelkét az Isten helyettese, a gyóntató előtt, akiben joggal tételez fel teljes megértést és akitől jogosan várja el a szükséges tanácsot, a tárgyilagosságot és az erőskezdő irányítást, amely nélkül az új élet útjára elindulni nem lehet.

Ezzel egy égető lelki szükségletnek tesz eleget, amelynek jelentőségét kellően kell értékelni. Ennek a lelki szükségletnek az alapja abban a tudatban áll, hogy senki sem képes saját ügyeit a szükséges tárgyilagossággal és minden önszeretettel sugallta pártoskodás nélkül megítélni, megbírálani és teljes biztonsággal dönteni. Mindenki egy pártatlan, jóakarattal ember tanácsára és sok esetben bírálatára és döntésére van ráutalva akkor, midőn a legfontosabb lelki problémákat kell haladéktalanul megoldani.

Ne mondjuk, hogy ez az eljárás nem méltó az emberhez, mert aláássa önállóságát és másoktól teszi függővé cselekedeteit. Mert adatnak esete, amelyek minden megannyira kifejlődött önállóság ellenére is szükségessé és elkerülhetetlenné teszik azt, hogy egy kívülálló egyén, a gyóntató hozza meg a döntést, amelyre saját magunk a fentemlített okokból nem vagyunk képesek. Önállóságunk, függetlenségünk és az arra való jogunk ezáltal egy csepp sem kisebbedik. Ellenkezőleg. A gyóntató döntésének elfogadása által bebizonyítjuk, hogy eléggé önállóak és függetlenek vagyunk ahhoz, hogy saját szabad elhatározásunkból kifolyólag forduljunk a gyóntatóhoz és ugyanolyan szabad és független elhatározásból kövessük tanácsát.

A gyóntatóhoz fordulunk azért is, mert lelkünknek nemcsak tanácsra és döntésre van szüksége, hanem bizalmas megbeszélésre is. Vannak dolgok, lelki problémák, remények és félelmek, amelyek oly kényes természetűek, hogy senkivel sem lehet róluk beszélni. Másrészt pedig szükségét érezzük annak, hogy bizalmas elmondás, feltárás és egy másvalakivel való megbeszélés révén segítsünk magunkon és így enyhítsük azt a benső feszültséget, amelynek a nyomását már alig bírjuk elviselni. Sok ilyen esetben, amely tulajdonképpen nem is kíván megoldást, nem tanácsra van szükségünk, hanem csak arra, hogy valaki türelmes jóakarattal meghallgasson és azután a diszkréció értelmében mindenkivel szemben hallgasson. Ezért fordulunk a gyóntatóhoz, aki meghallgat és hallgat és aki ezáltal megszerzi azt a lelki enyhülést, amely után vágyakozunk.

A gyóntatóhoz mindig a legnagyobb őszinteséggel fordulhatunk, mert megvan az okunk rá, hogy gondtalan bizalommal tárjuk fel lelkünket és keressünk nála gyógyulást.

Mindenekelőtt azért, mert a gyóntató jóakarattal van hozzánk. Ez már együtt jár a papi hivatás kegyelmével és a lelkipásztorkodás szellemével. A pap azért, hogy követte az Úr hívó szavát és magára vállalta a lelkipásztori munka felelősségét, mindazokkal a lelkekkel eljegyezte magát, akik rászorulnak lelkipásztori segítségére és papi jóindulatára. Tehát szereti őket és ez a szeretet annak az isteni szeretetnek az árnyéka, amellyel a Megváltó viseltetett a bűnösök és a szenvedők iránt. Tehát nincs okunk bizalmatlankodni.

Bizalommal lehetünk iránta, mert tudjuk, hogy teljes megértéssel fogadja életünk feltárását. A papi működés az életbe való legmélyebb bepillantással jár, úgyhogy lehetetlen tapasztalatokat nem szerezni és az élet hullámverésétől távolmaradni. A gazdag tapasztalat mindig nagy megértéshez vezet és kizárja az elítélés lehetőségét. A jó pap soha senkit el nem ítél, akármennyire bűnös legyen is. Nemcsak azért, mert az ítéletet az Isten saját magának tartotta fenn, hanem azért is, mert ismeri az életet, az emberi gyarlóságot, a kísértésben rejlő

veszélyt és mert mint emberismerő nagyon jól tudja, hogy milyen hamar követhet el valaki ballépést, amelynek nagyon szomorú és megalázó következményei lehetnek. A jó gyóntató tehát sohasem lepődik meg, mert mindenre fel van készülve, hanem mindig a lehető legmesszebbmenő jóakarattal áll készenlétben, hogy a legnagyobb lelki bajokban is rendelkezésünkre álljon.

Bizalommal kell lennünk iránta azért is, mert a gyóntatót nem az indiszkrét kíváncsiság vezérel, mint egyesek állítani merték, sem pedig a magánügyekbe való beleavatkozás utáni vágy, hanem kizárólag a lélek örök üdvössége és a bűnösnek a múlttól való megszabadítása. A gyóntatás, ezt ne feledje el senki, nem tartozik a lelkipásztori teendők legkellemesebbjei közé és Szalézi Szent Ferencnek igaza van, ha egy szellemes szójátékkal, amelyet csak nehezen lehet magyarul visszaadni, azt állítja, hogy nemcsak az Isten megvallása az emberek előtt vezet a vértanúsághoz, hanem az emberek Isten színe előtt történő bűnmegvallásának a meghallgatása, tehát a gyóntatás is. Ebben a nehéz munkában, amely oly végtelen felelősséggel jár, nem lehet szó kicsinyes és e szentséghez méltatlan indítókokról. Itt csak egy mérvadó motívum van: a lelkeken segíteni és azokat a bűn bilincseitől megszabadítani, tehát éppen itt nincs helyén és teljesen indokolatlan a bizalmatlanság.

Vessük még azt a felelősséget is latba, amely minden gyóntatót mindenegyes gyóntatásért terhel. Végelemzésben itt nem csekélyebb dologról van szó, mint a lélek örök sorsáról, amelynek természetesen a gyóntató az öre és a letéteményese. A gyóntató belátásától, magatartásától, döntésétől és ítéletétől sok függ és a gyóntató mindezért felelős az Isten előtt. Igaz ugyan, és ezt számtalan tapasztalat bizonyítja, hogy a gyóntató a Szentlélek különös segítségére számíthat éppen akkor, mikor a legnagyobb szüksége van rá, de ez a tény csak a gyónó előnyére válik, a nélkül, hogy bármennyire is csökkentené a gyóntatót terhelő felelősséget. Felelősségének teljes tudatában, amely minden gyóntatóban megvan és szintén a papi hivatás kegyelmeihez tartozik, ő minden tőle telhetőt meg fog tenni, hogy a lelkek szolgálatára legyen, igényeiket kielégítse és őket úgy irányítsa, hogy biztosan elérjék életcéljukat. Kár, hogy nem lehet megírni a lelkek történetét és nem lehet arról a számtalan esetről beszélni, amelyben lelkiismeretes és buzgó gyóntatók éveken keresztül küzdöttek teljes erejükből, míg sikerült nekik egyes lelkeket megmenteni és a kegyelemteljes, bűnmentes élet útjain megtartani. Nem, igazán nincs okunk arra, hogy bizalmatlankodjunk és ezáltal a szentgyónás kegyelemteljes, lelket nevelő kihatását csökkentjük.

*

A megtisztulást kereső lélek mindaddig nem tud megnyugodni, amíg nincs tisztában a jövőt illetőleg és nem tudja biztosan, hogy mily módon lesz képes életét bűnmentesen, tisztán, az Isten akaratának megfelelően alakítani. Ezekre a kérdésekre nem talál választ, mert elszokott a küzdelmektől, soká nem élt a kegyelem légkörében, hosszú időn keresztül nem gyakorolta a meglepő eredményeket elérő keresztény életművészetet, egyszóval nincsen meg az a tapasztalata és éleslátása, amely nélkül az ilyfajta kérdésekre választ adni nem lehet.

Ezekre csak a gyóntató válaszolhat a szentgyónásban és így megint egy lelki igény elégül ki, amelynek az élet további alakításában fontos szerepe van.

Mert a gyóntató a legfontosabb választ adja a sokszor túlságos féltékenységből ki nem mondott kérdésre: megmutatja az utat, amely kivezet a bűnös élet káoszából és amely az új életstílus alakítását teszi lehetővé. Rámutat arra, hogy hogyan kell küzdeni a bűnös hajlam és a törvényszegésre vezető alkalom ellen, hogyan kell ellenállni és hogyan kell állhatatosan tovább dolgozni a lelkiélet fejlődésén.

És ami szintén nagyon fontos, megerősíti benne az önbizalmat, ami természetesen az Isten kegyelmére támaszkodik. Azok, akik hosszú időn keresztül távol éltek az Istentől, vagy nagyon is felületes életet folytattak, akik teljesen elszoktak a lelkiélettel együtt járó

erőfeszítéstől, azokban rendszerint meginog a jövőbe vetett bizalom, mert az új életforma által adott célkitűzéseket túlságosan emberi módon szemlélik és azoknak megvalósulásában, tekintettel saját gyarlóságukra, kételkednek. A gyóntató ezeket a lelkeket meggyőzi arról, hogy részükről egy kis jóakarattal képesek lesznek a lelkiélet feladatait megoldani, Istennek és lelkiismeretüknek tett ígéretüket beváltani és a jó úton nemcsak megmaradni, hanem azon nagy lendülettel előre is haladni. A gyóntató így lelket önt beléjük, megnyugtatja őket a jövőt illetően, kidolgozott életprogramot ad a kezükbe és az Isten kegyelmével arra képesíti őket, hogy sikerrel munkálkodjanak lelkük üdvösségén.

*

A gyónás intézménye nagy és minden eshetőséget megfontoló, körültekintő emberismeretre van felépítve.

Ezért elégti ki a lélek minden igényét és ezért felel meg oly tökéletesen a hozzáfűzött várakozásnak.

Különösképpen pedig a modern ember igényeinek felel meg, aki nehéz problémákkal küzd meg és akinek a biztonság minden jelét magán viselő megoldásokra, amelyeket csak a szentgyónásban találhatunk meg, van szüksége.

Mindenegyed, a lélek igényeit igazán kielégítő szentgyónás távolabb vezet attól a múlttól, amellyel minden összeköttetést megszakítottunk és közelebb vezet ahhoz a célhoz, amely minden lelki igénynek a végkielégülését jelenti: az Istenhez.

Az életművészet szakramentuma

A szentgyónás olyan intézmény, amely nemcsak a lélek minden igényének felel meg és így annak fejlődésére van döntő kihatással, hanem tekintetbe veszi a különböző lelkiállapotokat is és utánozhatatlan hajlékonysággal alkalmazkodik azokhoz, hogy az adott körülményeknek megfelelően szolgálja a lélek érdekét és vezesse el a bűnöst oda, ahová mindenesetre el kell jutnia: ahhoz a kegyelem-sugallta, világos belátáshoz, amely a töredelmes bánatban csendül ki és amely a szentségi feloldozással kapcsolatban még a súlyosabb bűnök bocsánatát is kiérdemli.

A lelkiállapotok különfélék lehetnek, amint különfélék és végtelenül változatosak az életkörülmények, és amint különféle az a mód, amellyel az egyének ezekre reagálnak. Az ebbéli lehetőségek sorozatát nem lehet egy rövid fejezet keretein belül végigtárgyalni és így meg kell elégednünk azzal, hogy itt a szentgyónásnak a legtöbbször előforduló lelkiállapotoknak megfelelő három formáját tegyük megbeszélésünk tárgyává.

*

A legnehezebb lelkiállapotban az van, aki évek hosszú során keresztül teljesen elhanyagolta vallását, Isten iránt való kötelességeinek teljesítését és többé-kevésbé közismert törvényszegésben élt. Az ilyen emberek számára, akik vagy rosszakaratból, vagy érthetetlen közönyből teljesen elfordultak az Istentől és attól a bensőséges lelki kultúrától, amelynek az Úr a középpontja, nem kis pálfordulást és nem csekély mindent felforgató elhatározást, az önteltségnek nem jelentéktelen vereségét és a sohasem hiányzó előítéleteknek nem kis ártalmatlanná tételét jelenti a szentgyónásnak az elvégzése. Mindenki, aki ismeri azt a lelkiállapotot, amellyel ezeknek az embereknek meg kell küzdeniük, tudja, hogy milyen nagy lelki harcok és benső vajúadások árán jutottak ők odáig, hogy képesek a gyóntatószék küszöbét átlépni, térdüket az Istent helyettesítő gyóntató előtt meghajtani és a sok égető

elpirulást tapintatosan eltakaró félhomályban bevallani, hogy súlyosan vétkeztek az Isten és a lelkiismeretük ellen.

Ezek az emberek segíteni kell, főképpen akkor, amikor a legjobban rászorulnak a jóakaró segítségre, tehát a szentgyónás elvégzése előtt. Ez a legfontosabb: egyengetni, mégpedig hathatósan egyengetni az utat, amely a gyóntatószékhez vezet. Mert ott, a gyóntatószékben már van, aki segítsen: az Isten helyettese, a gyóntató, akinek a Szentlélek sugallatától és a lelkipásztori szeretettől vezérelt keze majd meggyógyítja azokat a sebeket, amelyekkel a bűn kínozza meg a lelket.

A mi feladatunk, különösképpen ennek a könyvnek a feladata abban áll, hogy megkönnyítsük a gyónáshoz vezető utat azoknak, akiknek a számára ez különös nehézségekkel van összekötve.

Megtehetjük ezt elsősorban azért, hogy a szentgyónástól teljesen elszokottakat figyelmeztetjük a gyónás lényegére: az Istentől való bocsánatkérésre, ami a halálos veszedelem egyetlen esetét kivéve, amikor ti. már nincs alkalom a gyónásra, csakis ennek a szentségnek a keretein belül lehetséges. A legtöbben ugyanis abban botlanak meg és az okoz nekik nem kis nehézséget, hogy egy ember, a pap előtt kell térdet hajtaniuk és előtte kell feltárniuk lényük és életük legegységesebb és legintimebb részét, a lelkiismeretét. Azonkívül, amit az előző fejezet utolsó részében már fejtegettem, rá kell vezetni ezeket a lelkeket arra, hogy a szentgyónásban az Istennek valljuk be bűneinket és az Isten, nem pedig egy ember előtt alázzuk meg magunkat. Az ember itt kizárólag csak az Isten helyettese, a kegyelem, amelyért küzdünk, eszköze és ha szabad ezt a szép kifejezést használni, a lelket vezető Szentlélek szócsöve. Semmi más, csak eszköz, csak közvetítő, csak feloldozó kéz, amely az Isten bocsánatát közvetíti, csak hang, amely az Isten intelmét juttatja el hozzánk és csak szerető szív, amely az irgalom Istenének a megbocsátó szeretetét sugározza a megtért lélekbe.

Ezeket a habozókat arra is kell figyelmeztetni, hogy sokkal könnyebb egy ember előtt feltárni és előtte bevallani életünk tévedéseit, mint a végtelenül tiszta, szentségének vakító fényében tündöklő Istennek. Mi történne akkor, ha a gyóntatószékben a pap helyett magát az Uristent találnók teljes méltóságában? Volna akkor – kérdezi egyik könyvében a híres aszkétikus író, P. Weiss Albert O. P. – bátorságunk az Istennek a szemébe mondani, hogy megszegtuk azokat a törvényeket, amelyeket Ő csakis a mi védelmünkre és lelki fejlődésünk biztosítására adott? Nem kell-e inkább nagy jótéteménynek tartani azt, hogy az Isten eltakarta arcának vakító fényességét és hogy ez a sűrű fátyol a gyóntató emberi személyisége, amely mögött az Isten határt nem ismerő irgalma áll?

A szentgyónástól elszokottaknak ezenkívül sokszor nehézséget okoz a bánat felindítása. Ez arra vezethető vissza, hogy nem ismerik a bánat lényegét, amelyet rendszerint a vele gyakran együtt fellépő jelenségekkel, amelyek nem tartoznak a lényeghez, tévesztenek össze. A szentgyónásban megkívánt bánat valódiságához és érvényességéhez nem szükséges más, mint belátni, hogy bűneink által súlyosan megsértettük az Istent és ebből következőleg az Isten iránti szeretetből megbánni a történetet, ti. azt, hogy a végtelenül jóságos Istent bántottuk meg. Ennek a bánatnak nem az érzelem, legkevésbé pedig az érzélgés a kiindulópontja és a gyökere, hanem az akarat, amely meg akarja bánni a bűnt. Amint a bűnnek a lényege is a rosszakaratban gyökerezik, amely szándékosan fordult az Isten ellen, úgy a bánat lényegét is a megbánni akaró jóakaratban kell keresni. Az érzelem, a könnyek és más egyéb jelenségek, amelyekre a rövidség kedvéért nem térek ki, már a lélek egyéni diszpozíciójától és a bánatot megjutalmazó isteni kegyelemtől függenek. Erre a jóakaratra kell tehát a főszólyt fektetni és a lelkiismeret megvizsgálása után, amelynek természetesen alaposnak kell lennie, ne foglalkozzunk többé a múlttal, azokkal az emlékekkel és érzelmekkel, amelyek vele együtt járnak, hanem tekintsünk a kegyelemben bízva bátran a jövőbe és erősítsük elhatározásunkat, amelyet az Isten segítsége tesz hathatossá, és foglalkozzunk inkább azzal, hogy a jövőben mit fogunk tenni lelkünk fejlődéséért.

Segítsünk ezeken a lelkeken annyiban is, amennyiben meggyőzzük őket arról, hogy, mint a tapasztalat bizonyítja, igenis lehet szakítani a múlttal és teljesen új életet kezdeni és ezt az életet végigélni a nélkül, hogy a bűnös állapotba való visszatérésről szó lehetne. Lehet, nem azért, mert az emberi akarat mindenható, hanem azért, mert az akaratot alátámasztó és a végtelen irányában kiegészítő, tökéletesítő isteni kegyelem az életnek ezt a gyökeres megváltozását és annak fenntartását lehetővé teszi, föltéve, hogy mi az ő sugallatainak engedelmeskedni, intelmeit követni és bennünk való működésével együttműködni akarunk.

Ezekre az igazságokra figyelmeztessük a gyónástól elszokottakat és segítsünk rajtuk, hogy könnyebben és felkészülten menjenek a gyóntatószékhez, ahol maga a végtelen irgalmú Isten vár rájuk láthatatlan módon és vezeti azt a látható kezet, amely oly szeretetteljes könnyedséggel közeledik a lelkünkhöz, hogy abból eltávolítsa a bűn égető tövisét és enyhülést szerezzen az általa ütött sebeknek. Ez a kéz, a gyóntató feloldozó keze, annak az isteni kéznek a világosságteljes árnyéka, amelyet egy rozsdás vasszög kínozott meg a keresztfán, mielőtt megadta volna emberi helyetteseinek a bűntől való feloldozás hatalmát.

*

Egészen más esettel állunk szemben akkor, ha az évi szentgyónásról van szó, amelyre a húsvéti időszakban minden keresztény hívő köteles.

A húsvéti szentgyónás az a minimum, amelyre az Anyaszentegyház kötelezi a híveket, és sajnos, sokan vannak, akik erre a minimumra szorítkoznak, és pedig azzal a furcsa, nem valami példás buzgalmat tanúsító indokolással, hogy többre nem kötelesek. Hogy mennyire nincs igazuk és mennyire ártanak lelkük fejlődésének, azt még ennek a fejezetnek az utolsó részében fogjuk bővebben tárgyalni.

Ezeknek a lelkeknek, akiket én rendszerint minimalistáknak szoktam nevezni, a húsvéti szentgyónásból annyi erőt és irányítást kell meríteniük, amennyire a következő szentgyónásig szükségük van. Akármennyire lehetetlenül hangzik is: el kell látniuk magukat erővel és iniciatívával egy hosszú esztendőre. Hogy ez majdnem lehetetlen, az természetes és az is világos, hogy a bekövetkezendő balsikerekért is csakis őket terheli a felelősség: miért nem feleltek meg a Megváltó szándékának és merítettek többször a szentgyónás erőforrásából!

Az évenként csak egyszer gyónóknak saját érdekükben a következőkre kell különösen ügyelniük:

Mindenekelőtt a lelkiismeretvizsgálat teljességére. Ez pedig nem könnyű feladat, mert egy esztendő leforgása alatt sok minden fordul elő, amiről a szentgyónásban az isteni Bírónak be kell számolni és amire sokszor csak nehezen emlékezünk vissza. Annál is inkább, mert a lelkiismeret ébersége, érzékenysége és tiltakozó szava időközben elgyengült, mert a ritkán végzett szentgyónások nem adtak neki elegendő alkalmat arra, hogy teljesen kifejlődjön és a legéberebb érzékenységgel örködjön a lélek élete és fejlődése felett. Ezt a hiányt, amennyire lehet, pótolni kell, és a mindenki által ismert lelkitükör használata nagy segítségünkre lesz ennek a kényes feladatnak a megoldásában. Ezenkívül még kérjük a Szentlélek felvilágosító kegyelmét, hogy pótolja az esetleges, sőt valószínű hiányokat és csatoljuk ide mindazokat a törvényszegéseket, amelyekre már nem emlékezünk. Az ilyen felkészülés elegendő. Az aggályos lelkeket figyelmeztetem, hogy ne kínozzák magukat, ne túlozzanak a lelkiismeretvizsgálatban, hanem bízzák magukat és szentgyónásuk sikerét a sok minden gyarlóságot pótló szentségi kegyelmekre.

A lelkiismeretvizsgálatban végzett munkát betetőzi, és ez a második feltétel, amelyre kellő figyelemmel kell lenni, az erősfogadás, amelynek az egész életre, annak minden bűnére és hibájára ki kell terjednie. Ez végtelenül fontos, mert a szentgyónás lényegéhez nemcsak a bűnbocsánat tartozik, hanem az életnek, az erkölcsi magatartásnak a megjavulása is. Ennek megfelelően az erősfogadás által nemcsak azt tesszük fel magunkban, hogy az elkövetett

bűnöket és ballépéseket többé nem követjük el, hanem azonkívül megígérjük, hogy új életet kezdünk, amelynek a tengelye az Isten szent akaratának a teljesítése és a lelki fejlődés megvalósítása lesz. Csakis az ilyen stílusú erősfogadás teheti értékessé szentgyónásunkat és biztosíthatja annak áldásdús kihatását a további életre.

Ennek az erősfogadásnak megfelelően szakítunk eddigi, dicséretre egyáltalán nem méltó szokásunkkal, az évenkénti gyónással és megígérjük az Úr Jézusnak, hogy legalább is negyedévenként, talán a kántorböjtök idejében gyónunk. De még szebb volna a Jézus szentséges Szívét tisztelőknak a táborához csatlakozni és a hónap első péntekét, a Szent Szív kultuszának e havi ünnepnapját szentgyónással és szentáldozással megszentelni.

Mert ne feledjük: csakis a húsvéti, tehát a bűn terhe alatt kötelező szentgyónásra szorítkozni nem elegendő. Ha az Egyház bűn terhe alatt nem is követel többet, abból még nem következik, hogy a lélek kultúrája nem követeli meg a gyakori szentgyónást. Ez csak azt jelenti, hogy az Anyaszentegyház finom tapintattal azt a legalsó határt jelöli meg, amelyet nem lehet átlépni a nélkül, hogy lelkünket az elfajulás, ami egy jelentőségű az elkárhozással, veszélyének tennők ki.

*

Sokkal szebb és kilátásteljesebb helyzettel kerülünk szembe akkor, midőn az ápolt és gondozott lelkiéletet élők magatartásával, a gyakori szentgyónással foglalkozunk, ami alatt az egy vagy legfőljebb kéthetenkénti szentgyónást értem.

Azoknak, akik nem hívei a gyakori szentgyónásnak, előrebozsátom, hogy annak a lényegét, jelentőségét és kihatását sokkal könnyebben lehet átélni, tapasztalni, mint megmagyarázni. Mert itt szintén az élet teljességével találkozunk, amely a gyónatószernek homályából indul el útjára, hogy az Eucharisztia fénykörében találja meg teljes kifejlődését és ragyogó megdicsőülését.

A gyakori szentgyónásnak, amit németül nagyon találóan és a lényegét kifejezően „Andachtsbeichte”-nek neveznek, a feladata a lelkiélet fejlődésének sikeres és biztos előmozdítása. Itt már nem a lélek tragédiájának, a végzetes kihatású törvényszegésnek, a halálos bűnnek a jóvátételéről van szó, ebben az esetben már régen túl vagyunk az ilyesmin, hanem az árnyoldalaknak, a hibáknak, a jellembeli tökéletlenségeknek az eltávolításáról, a lelkiélet mélyítéséről, csiszolásáról, tökéletesítéséről és a Krisztushoz való hasonlatosságnak a lelkiismeretes és verejtékes kidolgozásáról.

Ezt a célt, ez azoknak legyen mondván, akik a gyakori szentgyónást fölösleges, sőt káros túlzásnak tartják, csakis ennek a szentségnek a rendszeres felhasználásával lehet elérni. Mert csakis így jutunk el ahhoz a mindenre kiterjedő, tárgyilagos és őszinte önismerethez, amely nélkül valóban nem tudnánk, hogy hol, hogyan és milyen irányban végezzük az önnevelés krisztusi hasonlatossághoz vezető munkáját. A jellem, az élet és a lélek alakításához önismeret kell és ezt az a gyakori lelki állapotunkkal való foglalkozás teszi lehetővé, amelyet lelkiismeretvizsgálatnak nevezünk és amelyre a gyakori szentgyónás is a legnagyobb súlyt fekteti.

Ennek a hatását természetesen az erősfogadás egészíti ki, amely az egyes hibákat veszi sorra és amely addig küzd ellenük a lélek teljes elszántságával és a szentségi kegyelem segítségével, amíg azokat teljesen eltávolítja, hogy azoknak a helyét a megfelelő jótulajdonságok és erények gyakorlataival töltsse ki.

És miután éppen az előbb említettem a szentgyónásból fakadó szentségi kegyelmet, a mondottat kiegészítően még csak arra akarom a figyelmet felhívni, hogy ez a kegyelem tulajdonképpen nem egyéb, mint az a sikerekben és a nagy elgondolásokban gazdag lelkiezés, amelyben e szentség révén maga a lelkek Mestere, az Úr Jézus részesít minket. Itt már nem emberek adnak tanácsot és vezetnek, itt már nem ők ihletnek és tartanak

lendületes mozgásban minket, itt az Úr Jézus keresztülszegezett főpapi, főpásztori keze érinti lelkünket, fog kézen minket, hogy végigvezessen az élet örvényei felett elhaladó és bonyolult veszélyes útjain.

A gyakori szentgyónásnak az értelmét én abban a vezetésben látom, amelyet az Üdvözítő gyakorol szentségi kegyelme révén. Ennek a végcélja az a krisztusi hasonlatossággal bíró emberi és lelki arculat, amely annyira remekmű számba megy, hogy az Isten saját gyönyörűségére és dicsőségére egy örökkévalóságon keresztül merül el szemléletébe.

*

A szentgyónás, a bűnbocsánat szentsége tekintettel van, amint azt e fejezet elején említettem, a különböző lelki állapotokra, hogy lélektani és emberismerő tapintattal alkalmazkodjon hozzájuk és minden, mégoly bonyolult esetben is a kívánt megoldáshoz, a bűnbocsánathoz és az élet javulásához vezessen.

Ez annyira igaz, hogy a szentgyónás intézményét minden túlzás nélkül nevezhetjük a keresztyén önévelés és a természetfeletti életművészet szentségének.

És ami a fő, oly lelki tisztaságra nevel, amelynek tökéletességét, makulátlanságát és földöntúli érdemét felülmúlni nem lehet.

Egyszerűen megvalósítja Krisztus programbeszédének, a hegyibeszédnek egyik legszebb ígérését: „Boldogok a tisztaszívűek, mert meglátják az Istent.”⁸

Meglátják itt a földön tiszta lelkükben, amelyben valóban az Isten lakozik és meglátják az örökkévalóságban, amely egyesíti őket az Úrral, aki lelki tisztaságuk művészi alakítója és lelkiismeretes őre volt.⁹

Az örökké alkotó Isten eszköze

„Az életművészet szakramentuma” című előbbi fejezetet a teljesség kedvéért egypár megjegyzéssel kell megtoldani. Ezek a keresztyén életalakítás tökéletesítését és felfokozását célozzák és a lelkiélet egy eszközére hívják fel a figyelmet, amelynek a jelentősége mindazok előtt ismeretes, akik jártasak a keresztyén életművészetben.

Azoknak, akik még nem jártasak benne, felhívom a figyelmét a lelkivezetés jelentőségére és az ő jól felfogott érdekükben, az ő felvilágosításukra teszem a következő pár megjegyzést, amely egyszersmind ennek a rövid fejezetnek képezi tárgyát.

*

A lelkiélet sikeres fejlődéséhez feltétlenül szükséges az egyöntetű, céltudatos lelkivezetés. Ennek következtében szükség van arra, hogy lelkivezetővel ajándékozzuk meg lelkünket.

Ezáltal elsősorban egy oly vezérre teszünk szert, aki lelki fejlődésünkért nagy részben felelős és akit a felelősségnek ez a tudata a leglelkiismeretesebb munkásságra készítet. Ez ugyan nem azt jelenti, hogy minket, vezetetteket többé semmiféle felelősség sem terhel. Hogy lelki fejlődésünkért mennyiben maradunk mi is felelősek, arról később lesz szó. De mindenesetre megkönnyebbülésünkre szolgál az a tudat, hogy egy súlyos mértékben felelős,

⁸ Mt 5,8.

⁹ Azoknak, akik az ebben a fejezetben fejtegetett témával tüzetesebben akarnak foglalkozni, német nyelvű „Schuld, Sühne und Aufbau” című könyvemet vagy Benedikt Baur, „Beseligende Beichte” (Freiburg, Herder, 1930) című munkáját ajánlom. Mind a két könyv megrendelhető Korda R. T. könyvkereskedésében.

külön kegyelemmel arra hivatott szakember vezetése alatt állunk és így nem téveszthetjük el célunkat.

És erre a vezetésre szükségünk van, mert mindenekelőtt megadja lelki fejlődésünknek a szükséges lendületet. A lelkivezető közbelépése és rendszeres ellenőrzése nélkül ugyanis rövid időn belül ellankadnánk, hűtlenné lennénk jófeltételeinkhez és hamarosan, ez már az emberi gyarlóság következménye, visszatérnénk az azelőtti lanyha felületesség kárhozatos életmódjához. A lelkivezetőnek az első feladata, ezt a visszaesést minden befolyásával megakadályozni.

Szükségünk van erre a szakszerű vezetésre azért is, mert a lelkivezető tapasztalt pillantással rövid időn belül áttekinti helyzetünket, tökéletesen, amennyiben ez emberileg lehetséges, megismeri bensőnket és hathatósan, egész szakszerű felkészültségével és hivatásának kegyelembeli gazdagságával eredményteljesen és biztos kézzel irányítóan segítségünkre van a lelkiélet alakításában.

Ennek következtében megóv bennünket a sok idővesztéssel és erőpazarlással járó ballépésektől, amelyek csak gáncsolják fejlődésünket és amelyek csak feltartanak azon az úton, amelyen minél gyorsabban és biztosabban szeretnénk előrehaladni.

Mert erre is szükségünk van: a biztonság felemelő és megnyugtató tudatára, amely sokkal harmonikusabbá és sokkal kiegyenlítettebbé teszi lelki alakulásunkat és a keresztyén életművészetben való előrehaladásunkat.

Tehát mindenesetre lelkivezetőre van szükségünk, aki az isteni Mester kezeiben a mi nevelésünk eszköze. Ennek a tudatában induljunk útra, hogy lelkivezetőt keressünk, de előbb kérjük a Szentlelket, hogy vezessen ezen az úton és segítsen nekünk oly tapasztalt és megbízható szakembert találni, akiben megvan a képesség arra, hogy megfeleljen a Mester elvárásának és a mi lelki fejlődés után való vágyunknak.

*

A lelkivezetőt ajándékozzuk meg állhatatosságunkkal, amennyiben hűek maradunk, nem a személyéhez, mert nem személyi kapcsolatokat keresünk, hanem vezetéséhez. A lelkivezetőt tehát megfelelő és kényszerítő ok nélkül nem változtatjuk, mert, mint mindenki belátja, egyöntetű, programszerű vezetésre van szükségünk, amelynek tervei nem valósulnak meg máról-holnapra. Itt mindjárt megjegyzem, hogy ha kényszerítő, nem tőlünk függő okok változást hoznak, akkor nem aggályoskodunk, nem leszünk nehézkesek, hanem más vezetőt keresünk, akinek az eddig végzett munkáról lelkiismeretesen beszámolunk, hogy ott folytathassa a vezetést, ahol azt elődje kénytelen volt félbeszakítani. A régi vezető iránti hálánkat pedig a lelkiismeretes továbbfejlődés és személyéért végzett ima által rójuk le a legcélszerűbben.

A vezetés sikeréhez az állhatatosságon kívül a lelki átlátszóságig fokozott őszinteség és nyíltság szükséges, amelynek az alapfeltétele a bizalom. Minden okunk megvan arra, hogy a lelkivezetőt bizalmunkkal tiszteljük meg és így minden félelem vagy mellékgondolat nélkül tárjuk fel előtte bensőnket, hogy azt teljesen megismerhesse és ennek az ismeretnek megfelelően irányítson minket.

A magától értetődő bizalom következményeként feltétlen engedelmisséggel viseltetünk a lelkivezető iránt, amennyiben lelki dolgokról és irányításokról van szó. Erre azért van szükség, mert a vezetés csak akkor érheti el a kívánt eredményt és sikert, ha az abban nyert irányítást betartjuk és az abban kapott döntésekhez és megoldásokhoz tartjuk magunkat.

És ne feledjük, hogy a lelkivezető számunkra személytelen. Merően eszközszerű személyisége mögött a lelkiéletet alakító és az arra nevelő isteni Mestert lássuk, Aki felé törekszünk, Akinek a hívását követjük és Akinek a kedvéért ajándékozzuk meg a lelkivezetőt mindazzal a bizalommal, őszinteséggel és engedelmisséggel, amelyre neki mint csak

embernek tulajdonképpen semmi joga sem volna. Számunkra tehát csakis ez a természetfeletti szempont lehet mérvadó.

*

Legyünk tudatában annak, hogy a lelkivezetés sikeréért felelősek vagyunk, és pedig annyiban, amennyiben az előbb említett feltételeket megvalósítjuk.

De még annyiban is, amennyiben a lelkivezetőhöz való beállításunkból kikapcsolunk minden világi és személyes vonatkozást.

De ez csak akkor történik meg, ha nem tévesztjük össze a lelkiéletet érintő kérdéseket a világi élet merően anyagi problémáival, amelyek nem tartoznak a gyóntatószékbe és a lelkivezető hatáskörébe. Kivételt csak akkor tehetünk, ha egyes világi kérdések megoldása közvetlenül érinti lelkiéletünket, ami azonban nem tartozik a mindennapi esetek közé. Ne alacsonyítsuk tehát le e szentséget azáltal, hogy a lelkivezetőt világi dolgokba keverjük bele és amelyek azt a látszatot kelthetik, mintha a lelkipásztorok nagy előszeretettel avatkoznának bele, mégpedig a lelki ügyek rendezése címén, oly dolgokba, amelyeknek a lelkiélettel kézzelfoghatólag semmi közösségük sincsen.

Egy másik nagyon fontos követelmény, hogy ne keressük a lelkivezetővel való személyes, gyorsan elvilágiasodó kapcsolatot, amely kétségkívül árt mind hírnevének, mind a vezetés sikerének. A lelkivezető számunkra, mint már hangoztattam, eszköz az Isten kezében. Hálások vagyunk fáradozásaiért, lelkiismeretességéért, nagy felelősségéért és velünk elért sikereiért, imádkozunk érte, de nála csak lelkivezetést keresünk, tőle csak a lelkipásztor természetfeletti jóindulatát várjuk el és benne minden abszolút ekszkluzivitással csak lelkünk felelős vezetőjét látjuk. Ez a felfogás, amely egyedül megfelelő, meg fogja teremteni és fenn fogja tartani közöttünk és a lelkivezető között azt a szeretetteljes és tiszteletet parancsoló távolságot, amely nélkül nincs sikeres lelkivezetés és amelynek a hiánya rossz példaként hatna az amúgyis mindenben botrányt kereső világra.

Legyünk hálások, ne az embereknek, hanem az Istennek, hogy részünk lehet a jó lelkivezetés végtelen, jelentőségteljes kegyelmében. És imádkozunk a papi rendért, azokért a férfiakért, akik az Isten hívását követve mindent elhagytak, hogy hozzánk jöjjenek mint az isteni kegyelem közvetítői és vezessék lelkünket a Krisztusban való élet útjain.

Imádkozzunk érettük, hogy velünk, a vezetettekkel, ők, a vezetők is elérjék céljukat: az Istenben való örök boldogságot.

*

Az Anyaszentegyház története gazdag a nagyjelentőségű emberekben, akik egész korszakok és beláthatatlan embertömegek arculatát változtatták meg ellenállhatatlan erkölcsi befolyásukkal.

És ezeknek a valóban nagyoknak és nagyságoknak az élettörténetében rábukkanunk egy egyszerű, a háttér homályában majdnem eltűnő papi személyiségre: a lelkivezetőre, aki ennek a tündöklő nagyságnak a lelki megalapozásában az örökké alkotó Isten eszköze volt.

Álljunk meg egy pillanatra ez előtt a valóság előtt és szemlélődjünk ...

A párhuzamok üdvös tanúsága segítségével talán belátjuk, hogy nekünk is szükségünk van arra a férfiasan erélyes kézre, amelyet a lelkivezető nyújt nekünk.

S akkor talán mi is reménykedhetünk, hogy sikerül oly lelki nagyságot elérni, amely ha nem is sugároz be kihatásával korszakokat, mégis a maga nemében a lelkeket vonzó örök Úrnak válik dicsőségére.

Az élet teljességének géniusza

Az élet mélységben és kegyelemben bővelkedő teljessége felett örködik egy géniusz, amelynek mindenre kiható jelenléte annyira hozzátartozik ehhez a teljességhez, hogy azt ő nélkül elgondolni nem lehet.

Vagy lehetséges-e Krisztusra, az ő Egyházára, az általa tanított életművészetre és a vele járó bőséges kegyelmi segítségre gondolni a nélkül, hogy annak a magasztos női személyiségnek az alakja tűnnék fel előttünk, akiről a Titkos jelenések könyve beszél¹⁰ és akit az égen feltűnt „nagy jel”-nek nevez, akiről azt mondja, hogy „az öltözete a nap, lábánál a hold, fejét pedig tizenkét csillagú korona díszíti” és akinek a vértanúságban gazdag anyaságára figyelmeztet ugyanabból az alkalomból?

A Krisztus által kinyilatkoztatott isteni igazság és erkölcsi rend bármely megnyilatkozásával is foglalkozunk, mindenütt találkozunk az „égen feltűnt nagy Jel”-lel, az Asszonnyal, aki eltiporta a kígyó fejét és aki Krisztusnak, az isteni Megváltónak a korszakok és a nemzetek hódolatában joggal részesülő Anyja.

Ez az Anya, az Istenanya, kiválasztottsága és küldetése révén elválaszthatatlanul bekapcsolódott Krisztus, a Fiú életébe és éppoly korlátlanul bekapcsolódott abba is, amit Krisztus földi folytatásának nevezünk, a misztikus Krisztus-test, az Anyaszentegyház életébe, amelyben neki vezető szerep jut és amelyet istenanyai jelenlétével teljesen kitölt.

Az Anya, az Istenanya tehát jelen van, tovább él és tovább működik a katolikus közösségben. Jelen van különösen ott, ahol a Krisztushoz való hasonlóság utáni törekvés érvényesül: a katolikus életművészet megalakításában, amelynek kegyelemteljes befolyása által megadja a szükséges lendületet, a lélekkel és gondolatokkal töltekező ihletet és azt a hamisítatlanul krisztusi szellemet, amelyet csak ő, a Megváltó Szíve mélységeinek ismerője tud közvetíteni.

Jelen van az Anya mindenütt ott, ahol küzdenek a tökéletesebb életért, ahol szenvednek az isteni igazságért, ahol életet áldoznak Krisztus Király szentséges nevéért, ahol győznek és megdicsőülnek annak a keresztnak a nevében, amelynek a tövében ő állt egykor mint fájdalmas Anya, hogy kivegye részét a megváltás munkájából.

Ezt az Anyát, aki Krisztusé és a miénk, az élet teljességétől elgondolni nem lehet, ő odatartozik ehhez a teljességhez, amelynek legszebb ékessége.

Mi sem természetesebb tehát, mint hogy e könyvnek, amelyben az élet teljességéről van szó, a végén megemlékezzem az Istenanyáról és egypár rövid vonással megrajzoljam azt az elragadóan szép lelki profilt, amely kimeríthetetlen mint eszménykép és amely igazat ad az ószövetségi Szentírásnak, amely az Istenanyát „teljesen szép”-nek nevezi és mint a tökéletesség követésreméltó mintaképét állítja szemeink elé!

*

Az egész kereszténység ott térdel az Istenanya lábainál, hogy neki bemutassa hódolatát és kérje az Ő hathatós közbenjárását.

Ha valaki ezzel a jelenséggel szemben, amely a katolikus vallásnak alapvető karakterisztikuma, azt kérdezi, hogy mi jogosítja fel a kereszténységet erre a Szent Szűzzel szemben tanúsított magatartásra, akkor feleletként feltárjuk előtte az Istenanya képét úgy, ahogy azt a katolikus dogma, a hitigazságok összessége őrizte meg számunkra a keresztény évezredek hosszú századain keresztül.

¹⁰ Jel 12,1.

Ezt a képet nem emberi kéz festette, ez az isteni kinyilatkoztatás remekműve és mint ilyen, tökéletes. Tehát kielégítően ismerteti velünk az Istenanya személyiségét és ezzel megadja a választ arra a kérdésre, hogy miért játszik a katolikus lelkiéletben oly nagy szerepet az Istenanya kultusza.

Ennek a képnek három alapvető vonása van: a szeplőtelen fogantatás, az istenanyaság és a királynői méltóság.

A szeplőtelen fogantatás szűztiszta vonása visszavezet minket az ősidőkbe, az idők kezdetébe, amikor az Istenen, a háromszemélyű Egy-Istenen kívül nem létezett semmi teremtetett lény. De a teremtés már akkor el volt határozva, az örökkévalóság kezdetétől fogva. És tekintettel az emberiség bukására, amelyet az Isten mindentudása öröktől fogva előrelátott és amelyet nem akadályozott meg, hogy ne korlátozza az emberi akaratszabadságot, éppúgy öröktől fogva el volt határozva, hogy a második isteni Személy, az Ige, emberré lesz és megváltja az emberiséget. Ennek az elhatározásnak a tervéhez tartozik az Istenanya kiválasztása, amely vele egyidejű és az ő szeplőtelen fogantatása, amely nélkül nem lett volna méltó az istenanyai méltóság viselésére. A szeplőtelen fogantatás, az Istenanya egyedülálló privilégiuma, amely szerint ő nem öröklí az eredeti bűnt, amelynek még az árnyéka sem érinti őt fogantatása első pillanatától kezdve, úgyszintén az örökkévalóságtól kezdve volt elhatározva.

Szeplőtelen fogantatása révén az Istenanya a bűnnek, az Istentől való elszakadásnak és az azt követő lelki elfajulásnak még a gondolatával sem érintkezett és így egész lénye a legtökéletesebb lelki tisztaság jegyében áll, amely őt az Isten előtt végtelenül kedvessé tette és amely őt minden teremtmény fölé emelte.

Az Istenanya szeplőtelenül tisztalelkű és így méltó az isteni Ige befogadására, istenanyai méltóságára és minden teremtmény korlátlan és feltétlen tiszteletére.

Szeplőtelen tisztasága végtelen erkölcsi és méltóságteljes fölényt jelent velünk, a bűnös emberiséggel szemben, és így minden okunk megvan arra, hogy ezt elismerjük és az Istenanyát mint az emberi tökéletesség megvalósult eszményképét szeretetteljes és hálás tisztelettel vegyük körül, amelynek mértékét csakis az Istent megillető imádás múlja felül.

Az istenanyaság szűzies vonása a Szent Szűz személyiségének a gerince. A szeplőtelen fogantatás nem egyéb, mint az erre való előkészület és egyáltalán az istenanyaság megvalósulásának a lehetővé tétele.

Ennek az anyaságnak a legfőbb vonzóereje az ellentétek kiegyenlítése, amely csak az Istenanya esetében történhetett meg. Mert ez az anyaság szűztiszta, hiszen a férfi közbejött nélkül, a Szentlélek erejéből jött létre, de azért anyaság a szó legfizikaibb értelmében, mert életet adott a Megváltó emberségének. Szűz és egyszersmind Anya. Az Isten anyja, a Megváltó szülője.

Az Istenanya személyiségében és jellemképében minden ezen a szűziesen anyai valóság és küldetés körül csoportosul, amely egyszersmind magyarázata életének és minden cselekedetének.

Az istenanyai méltóságnak, amelyre a Szent Szűz lett kiválasztva, miránk nagyon fontos kihatása van. Ez az abszolút istenközelség, amelyben a Szent Szűz részesül és amely szoros kapcsolatot teremt az Isten és ő között. Ez a közelség oly tökéletes, hiszen Anyáról és Fiúról van szó, hogy ezt semmi más teremtmény el nem érheti.

Az istenközelség, amelyben a Szent Szűznek része van, nemcsak végtelen fölényt jelent a teremtményekkel szemben, amely az Istenanyát kimondhatatlanul föléjük helyezi, hanem az Istenre való korlátlan befolyást is, amely bizonyos értelemben „mindenhatóvá” teszi a Szent Szűz közbenjáró szavát, mert nem lehet józan ésszel feltételezni, hogy a Fiú valamikor is megtagadja az Anya kérésének a teljesítését. Ennek a „mindenhatóság”-nak mi emberek vesszük a hasznát, mert az Istenanya, aki ismeri rászorultságunkat és a Megváltó szeretetével

szeret minket, a mi érdekünkben emeli fel közbenjáró szavát, amely sohasem marad eredmény nélkül.

Ez az oka annak, hogy a küzdő és szenvedő emberiség ott térdel az Istenanya színe előtt és felemelt kezekkel kéri közbenjárását, amely egyébként odatartozik az isteni irgalomnak minket illető terveéhez.

A királynői méltóság fölényes vonása a megdicsőült Istenanyát, aki küldetésének tökéletes teljesítéséért elvette jutalmát, állítja szemeink elé. Azt az Istenanyát, akit a loretoi litánia oly tökéletes megértéssel nevez sokszorosan királynőnek, mert teljesítményei, élete tökéletessége és a kegyelemben való teljessége messze felülmúlják mindazt, amit a próféták, az apostolok, a vértanúk, a hitvallók, a szűzek és az Istennek minden szentjei az ő egyetemességükben érdemtelenül cselekedtek. Ez oly minden képzeletet felülmúló erkölcsi fölényt, ragyogásával az egész mindenséget elárasztó dicsőséget jelent, amely előtt hódolattal és hálás szeretettel hajol meg minden teremtmény.

A szeplőtelen fogantatás, az istenanyaság és a királynői méltóság az a három alapvető vonás, amelyet a Szent Szűznek a katolikus dogma, a kinyilatkoztatott igazság által előttünk feltárt képében találunk meg. És ez a végtelen lelki gazdagság, amelyhez nekünk embereknek kegyelemteljes kapcsolataink vannak, készlet minket arra az elgondolásaiban annyira változatos és formáiban annyira vonzó Mária-tiszteletre, amely odatartozik a katolikus közösség életteljességéhez és amelyben az ő ellenállhatatlan kegyelmi ereje rejlik.

*

Az Istenanya új életstílust alakított, amennyiben ő volt az első, aki megvalósította Krisztus tanítását és az ő követését a tökéletességig fejlesztette.

Ekként mint gazdag örökséget, egy eszményi tökéletességű képet, majdnem azt mondanám: jellemének a képét hagyta reánk és ez a jellemkép vagy erkölcsi arcmás, amely a keresztény közösség ihletteljes irányítója és nevelője, kiegészíti azt a képet, amelyet a katolikus dogmának köszönhetünk és amely feltárja előttünk az Istenanya minden emberi méltóságot felülmúló lényét.

Ez az arcmás, amely a katolikus életművészetnek és a nyomában fakadó élet teljességének a géniusza, tovább él a katolikus közösség erkölcsi törekvéseiben és a legszebb bizonyítéka annak a nevelő befolyásnak, amelyet az Istenanya gyakorol gyermekeire.

Ha ezt a lelki arculatot, jellemképet, vagy az Istenanya életművészetét vizsgáljuk, mint az fiúi kötelességünk, akkor annak fővonásaival ismerkedünk meg, amelyek számunkra olyannyira mérvadók, hogy velük mindenestre foglalkozni kell.

Ennek a vizsgálatnak a folyamán elsősorban az tűnik fel, hogy a Szent Szűz életének a lelke az Isten. Kezdetől végig mindent az Istenért tett, minden gondolata, minden érzelme, minden cselekedete az Istené volt. Gyermek- és ifjúkorát, amint azt a hagyományból tudjuk, a próféták jövődöléseivel való foglalkozás töltötte be és annak az isteni szeretetnek hozta a közelébe, amely az ősidőktől kezdve az idők teljessége bekövetkezéséig mindent megtett, hogy megváltásunkat gondosan előkészítse. Hogy ez az ismeret mily mértékben lobbantotta fel a serdülő szűz szívében, aki még csak nem is sejtette, hogy mire van hivatva, az Isten szeretetét, azt későbbi magatartása bizonyítja legjobban. Tehát az Isten szeretete már ebben a zsenge korban a gerince, a lelke volt a Szent Szűz életének.

Ez a helyzet akkor fejlődött ki teljesen, amikor az Istenanya, a főangyal közbelépése révén megtudta, hogy mire van kiválasztva és mily végtelenül véres, szívettépő áldozatot kíván tőle az Úr. Szemrebbenés nélkül egyezett bele küldetésébe, amelynek egész tragikuma a főangyal jelenléte alatt tárult fel előtte, és így minden megalkuvás és kicsinyes félelem nélkül odaajándékozta és feláldozta az életét az Istennek.

Életének a lelke Krisztus születése után már a beteljesült istenanyaság révén is az Úr volt. Hogy ez mit jelentett, azt tudjuk az Evangéliumokból: szenvedést, áldozatot, Krisztus életéért való rettegést, keresztfát, sírbatételt és egyedülletet, elhagyatottságot, amelyet a föltámadásra következő idő ugyan röviden félbeszakított, de amely Krisztus mennybemenetele után annál súlyosabban nehezedett az Istenanya szerető lelkére.

Ez az élet valóban Isten felé volt irányítva. Egy egyöntetű, Istennek örömmel és szeretettel hozott áldozat volt, amely egybeforrott Krisztus áldozatával és megváltotta a világot.

Ez oly jellemvonás, amely az emberek életének, akik az Istenanya példáját követik és így jutnak el a lelki tökéletességhez, egész új irányt és egészen új tartalmat ad. Mert megmutatja, hogy miben kell látnunk lelkünk boldogságát, életünk tartalmát és cselekedeteink tökéletességét. Egyszersmind azt is bebizonyítja, hogy valódi lelki nagyságra csak azok tehetnek szert, akik az Istenanya példájának megfelelően teljesen elfeledkeznek önmagukról, mindenben az Istent keresik és a földi kötelességteljesítés révén is csak Istennek szolgálnak. Ezek boldogoknak nevezhetők, mert elérték azt, hogy életüknek a lelke az Isten, ami természetesen az élet teljességét jelenti. És ezt a kegyelmet az Istenanya vezetésének és tökéletes példájának köszönhetik.

Ugyanez a jellemkép figyelmeztet minket arra, hogy az út, amelyen a Szent Szűz az Istenhez jutott: az ember szolgálata, a felebaráti szeretetnek hősie megvalósítása volt.

Az Istenanya, mint már említettem, korán, még serdülő korában megismerkedett a próféták jövődöléseivel és azokkal kapcsolatban az emberi nem, amely az eredeti bűnnek volt az áldozata, végtelen szerencsétlenségével, amelytől csakis a Megváltó tudta megszabadítani. A Szent Szűz előtt világosan állott az isteni Megváltó földi pályafutásának mindenegyres részlete, mert a próféták, különösen pedig Izaiás, az ószövetség evangélistája plasztikus kézzelfoghatósággal ecsetelték Krisztus bekövetkezendő kínszenvedését. Mikor a Szent Szűz megtudta, hogy ő az, akit a Gondviselés az asszonyok milliói közül kiválasztott, hogy a Megváltó anyja legyen, akkor tisztában volt azzal, hogy mi vár őreá, az Istenanyára. És ha, mint előbb említettem, szemrebbenés nélkül vállalta az istenanyai méltósággal egybekötött áldozatot, akkor azt nem azért tette, mert az Isten mindig az ő életének a lelke volt, hanem azért is, mert lehetővé akarta tenni számunkra a megváltás megvalósulását és így az emberi nem iránt való szeretetből egyezett bele abba, hogy élete ne legyen egyéb, mint a legnehezebb áldozatoknak a Kálvária magaslatán összpontosuló legfőbb megnyilvánulása.

Az Istenanya, aki ily tökéletes és felülmúlhatatlan módon gyakorolta a felebaráti szeretetet, ezen az úton oly közvetlen istenközelségbe jutott, hogy a lelkeken segítő felebaráti szeretetet a legkorlátlanabb mértékben gyakorolhatja addig, amíg lesznek lelkek, akiken segíteni lehet és akiken segíteni kell. Ezt bizonyítja az Istenanya kegyhelyeinek a beláthatatlan sokasága, ahol a tömegek a fogadalmi ajándékok révén külsőleg is megnyilvánuló hálája félre nem érthető módon hirdeti a Szent Szűz kegyelemteljes közbenjárásának a mindenhatóságát. És hogy ez az áldozatkész, mindenkor közbenjáró szeretet mennyire kedves az Isten előtt, azt a rákövetkező mindenkori meghallgattatás bizonyítja, amely egyszersmind annak a jele, hogy az Úr végtelenül szereti azt az emberiséget, amelynek a legnemesebb képviselője a hűséges Istenanya.

A Szent Szűz tehát a legnemesebb emberszeretet gyakorlása révén jutott el az Isten közvetlen közelébe, hogy ott részesüljön az ő dicsőségében.

Ez a megállapítás hasznos tanúsággal jár számunkra, az Istenanya gyermekeire. Mert ennek világosságában megtudjuk, hogy az élet teljességéhez feltétlenül odatartozik a felebaráti szeretet, a nemes emberszeretet önzetlen és hősie gyakorlása. Az Istenanya példája megmutatja nekünk, hogy ez az az út, amely ugyan szűk, meredek és tövises, amely nagy áldozatokat követel, de amelyet okvetlenül végig kell járni, ha el akarunk jutni az Istenhez,

aki az élet teljességéből fakadó erkölcsi világrendet a felebaráti szeretet alaptörvényére építette fel.

Még egy nagyon fontos jellemvonással kell foglalkoznunk, ha a Szent Szűz lelki profilját az ő egész tökéletességében meg akarjuk ismerni.

Ez a jellemvonás az ő vértanúsága, a szenvedés vezető szerepe az ő életében.

Erről a témáról könyveket lehet írni és írtak is az arra hívatottak. És én ennek következtében itt nem a szenvedés motívumaival és kegyetlen részleteivel akarok foglalkozni, hanem csak arra a tényre akarok rávilágítani, hogy az Istenanyát másként mint fájdalmas Anyát elgondolni nem lehet, mert a szenvedés egész életét kitölti és alapeleme minden cselekedetének.

Sokszor és szívesen foglalkoztam az Istenanya kiváltságos életének egyes misztériumával és bármelyiknek a szemléletébe merültem is el, legyen az talán a legöröm- és dicsőségteljesebb, mindig és mindenütt megtaláltam a keresztség árnyékát, amely ott lebegett az örvendező Szűz feje fölött és amely a boldogság legszebb pillanataiban is arra emlékeztette őt, hogy élete osztályrésze a fájdalom, amellyel mint Istenanya egyszer- és mindenkorra elválaszthatatlanul eljegyeztetett.

Meghatóan szép és felemelő ez a tudat és végtelenül közel hozza hozzánk az Istenanyát. Mert ha az életben sok minden idegen fogalom a számunkra, mert az élet tölünk, a mai kor generációjától sok mindent megtagadott, egyet ismerünk és megértünk az ő teljességében és ez az egy a szenvedés, a fájdalom, amelyből nekünk is bőségesen jutott részünk. A Szent Szűz, a fájdalmas Istenanya, akinek a kinyilatkoztatás szerint „a keserve nagy, mint a tenger”, a szenvedés töviskoronájával jön hozzánk és nekünk ez a látogatás végtelenül jól esik, mert a szenvedés egymáshoz fűz minket és mert a keresztségviselés lelkületében egymásra találunk.

Ez a jellemvonás alapozza meg végtelen szeretetünket az Istenanya iránt, aki érettünk szenvedett és ez készít minket arra, hogy mi is ugyanezen az úton keressük az élet teljességét, amely csak azokat halmozza el bőséges ajándékával, akik azt a szenvedéssel telt küzdelem által kiérdemelték.

A Szent Szűz arcvonásaival, amelyek vonzók és tanulságteljesek, érdemes tüzetesen foglalkozni, mert megtanítanak az új életstílusra és megvalósítják bennünk az élet teljességét.

Így vezet minket a Szent Szűz a keresztény életművészet útjain és így válik erkölcsi törekvéseinknek, melyek a Krisztushoz való hasonlatosságban csendülnek ki, biztos kézzel irányító génuszává.

*

Az Istenanya mint géniusz, az élet teljességének a géniusza hív minket, mi halljuk az ő hívó szavát és minden törekvésünk abban áll, hogy azt teljes szívből és teljes lélekből kövessük.

Tesszük ezt annyiban, amennyiben nála és általa keressük az élet teljességének a megvalósulását, azt a lelki magaslatot, amelyen oly jól lehet élni és amely messze fölötté áll mindannak, ami nem méltó arra, hogy az emberi lelket, a Krisztushoz való hasonlatosság ezen remekművét a legtávolabbról is érintse.

Az Istenanyánál keressük tehát és mindenekfölött az istenismeret, a helyes istenfogalom teljességét, amely kiindulópontja a lelki fejlődésnek és az Úrhoz való közeledésnek. A Szent Szűz, mint a loretoi litánia mondja: „Mater-Christi” – a Megváltó anyja és így istenközelsége révén ismeri, amennyire csak emberi teremtmény ismerheti az Istent, úgyhogy ő és csak ő képes velünk a valóságnak megfelelő istenfogalmat és istenismeretet közölni. Mi tehát ezért a kegyelemért hozzá fordulunk, amelyben azáltal lesz részünk, hogy az Istenanyát és az ő életét tesszük elmélkedésünk tárgyává. Minél többet foglalkozunk az ő személyiségével, minél inkább elmerülünk az ő szellemében, minél jobban ismerjük meg őt és minél tökéletesebben

tanuljuk meg az ő gondolatát gondolni, az ő érzelmi világát átélni és a saját kereteinknek megfelelően az ő cselekedeteit cselekedni, annál közelebb jutunk az ő isteni Fiának, Krisztusnak az ismeretéhez, mert a Fiút legjobban az Anya révén lehet megismerni.

A Szent Szűz vezérel minket és ez a vezetés elsősorban abban fog megnyilvánulni, hogy megismerteti velünk szentséges Fiát, a Megváltót és így minden időre megalapozza bennünk a Krisztusba vetett hitet, amely az élet teljességének a kiindulópontja.

Az Istenanya, ha követjük hívó szavát, megtanít a valódi, sikeres és az örök boldogságot biztosító életművészetre, amelynek Krisztus után a legtokéletesebb megvalósítója. Nem ok nélkül nevezi a loretoi litánia a Szent Szület „Sedes sapientiae”, a bölcsesség székének, ő közvetíti azt az életbölcsességet, amely a mindennapi élet aprópénzére váltva a keresztény életművészet gyakorlatát hozza magával. Ebben a közvetítésben pedig csak akképp részesülünk korlátlanul, ha minden törekvésünk arra irányul, hogy példájának lelkiismeretes követése által a Szentséges Szűz képmásává váljunk. Ebben áll a katolikus életstílus sikeres és fölényes alakításának a titka, az Istenanya követésében, aki mindig Krisztus nyomdokain jár és így mindig Krisztus közvetlen közelében tart minket.

És végül megtaláljuk nála, akit a katolikus dogma „Mediatrix gratiarum”, a kegyelem közvetítőjének nevez, a kegyelem teljességét, ami lehetővé teszi a katolikus életművészet korlátlan megvalósítását és a Szent Szűz tökéletes követését.

Ezt főleg az Istenanya kultusza által érzük el, amelynek a formákban és lehetőségekben nyújtott változatossága felülmúlhatatlan.

Ennek a kultusznak főbb alapelvét követve elsősorban tisztelni fogjuk az Istenanyát imádságaink által. Imádkozzunk hozzá és kérjük az ő közbenjárását, az ő segítségét. Tesszük ezt különösen akkor, amikor a legjobban érezzük az ő közbenjárásának a szükségét és tesszük ezt azzal a rendületlen hittel és korlátlan bizalommal, amelyet az Istenanya irántunk való szeretete olyannyira megérdemel.

Az imádságon kívül aktív részt veszünk abban a közös tiszteletnyilvánításban, amelyben az Egyház részesíti a Szent Szület. Ennek sokféle formája és lehetősége van; mi azt választjuk, ami legjobban felel meg egyéni ízlésünknek és lelki hangulatunknak.

Nem fogjuk elhanyagolni azokat a külső szimbólumokat sem, amelyek odatartoznak a Szent Szűz kultuszához és amelyeket az Egyház a szentelmények közé sorolt, vagy áldásával látott el és amelyeknek a használatához számos búcsú van kötve. Értem ezek alatt a vállruhát (skapuláré), a különböző érmekeket, a szentolvasót (amelyről szintén sokat lehetne írni!) és mindazokat a szép kegyelmi eszközöket, amelyek a Mária-kultusz gazdagságának a külső megnyilvánulásai.

És minden erőnkől azon leszünk, hogy az Istenanya dicsőségét, amennyiben az tőlünk telik, mindenkor és mindenütt előmozdítsuk. Főleg azért, hogy magatartásunk és példaadásunk az ő, a „Virgo pia” – az ájtatos Szűz, mint a loretoi litánia mondatja velünk, elért sikereit hirdesse. Azonkívül mindenütt együttműködünk, ahol a Szent Szűz kultuszának a terjesztéséről van szó és egész személyes befolyásunkat arra használjuk fel, hogy mindenkit, különösen pedig a gyengéket, akik anyagi segílyre szorulnak, a Szent Szűzhöz, a boldogságos Istenanyához vezessük.

Az Istenanya hívó szavát tehát mindenkor komolyan vesszük és azt teljes szívből és lelkes meggyőződésből követjük abban a tudatban, hogy azok, akik feltétlen odaadással hallgatnak erre a szóra és annak megfelelően alakítják életüket, minden bizonnyal megtalálják annak teljességét.

Az élet teljességét keressük

Ez minden törekvésünk indítóoka és ez tartja lendületben minden cselekedetünket, minden teljesítményünket és egész fejlődésünket.

A cél, amelyet kitűztünk magunknak, az a lélek, a személyiség, a jellem és az életstílus Krisztushoz való hasonlatossága.

Az út, amelyet végig kell járnunk, hogy ezt a magasztos célt elérhessük, a katolikus, természetfeletti életművészet, amely oly sok nagy jellemet alakított és oly számtalan sok tökéletes emberrel, Szenttel dicsőítette meg az Istent.

Változatokban gazdaggá teszi ezt az utat az Anyaszentegyház, a misztikus Krisztus-test liturgiája, amely a Megváltó közöttünk a világ végéig folytatott életének mindig más színpompában és eddig nem ismert lelki élményekben megújuló és örökké ifjú megnyilvánulása, amelynek köszönhetjük, hogy ezen a hosszú életúton keresztül mindig az isteni Jézus jelenlétét élvezhetjük.

Az úton pedig, egészen a végcélig, az élet teljességének a géniusza kísér el minket, az Istenanya, aki anyai szeretettel örködik a felett, hogy gyermekei, a Krisztus kereszthalála által megváltottak le ne tévedjenek az egy igaz útról és odataláljanak az isteni Üdvözítőhöz, aki azért jött, lett emberré és váltott meg minket, hogy életünk legyen, és pedig bőségesen legyen.